

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 85 · 6. juni
Sesjonen 2018–2019

Møte torsdag den 6. juni 2019 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 85):

1. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i folketrygdloven mv. (foreldrepenger ved premature fødsler mv.) (Innst. 318 L (2018–2019), jf. Prop. 73 L (2018–2019))
2. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i gjeldsordningsloven (namsmyndighetens stedlige kompetanse der skyldneren har adresseperre) (Innst. 325 L (2018–2019), jf. Prop. 76 L (2018–2019))
3. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i barnevernloven (politiattest for fylkesnemndsledere, tilgang til opplysninger i Folkeregisteret) (Innst. 326 L (2018–2019), jf. Prop. 78 L (2018–2019))
4. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Hulda Holtvedt om å redusere kropps- og skjønnhetspress blant unge (Innst. 274 S (2018–2019), jf. Dokument 8:94 S (2018–2019))
5. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Elise Bjørnebekk-Waagen, Siri Gåsemyr Staalesen, Lise Christoffersen, Maria Aasen-Svensrud, Torstein Tvedt Solberg og Kari Henriksen om styrket krisesentertilbud for kvinner med rusproblemer (Innst. 279 S (2018–2019), jf. Dokument 8:99 S (2018–2019))
6. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Henriksen, Jonas Gahr Støre, Anette Trettebergstuen, Trond Giske, Elise Bjørnebekk-Waagen og Runar Sjøstad om en kvalitetsreform for det kommunale barnevernet (Innst. 324 S (2018–2019), jf. Dokument 8:84 S (2018–2019))
7. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i energiloven § 9-5 (innhenting av politiattest) (Innst. 320 L (2018–2019), jf. Prop. 101 L (2018–2019))
8. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i forurensningsloven, produktkontrollloven, naturmangfoldloven og svalbardmiljøloven mv. (innføring av overtredelsesgebyr og heving av strafferammer) (Innst. 322 L (2018–2019), jf. Prop. 77 L (2018–2019))
9. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Kristoffer Robin Haug om å stoppe insektdøden (Innst. 323 S (2018–2019), jf. Dokument 8:88 S (2018–2019))
10. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om to representantforslag som omhandler klimastreik for klimakutt og å innfri klimastreikernes krav (Innst. 321 S (2018–2019), jf. Dokument 8:106 S (2018–2019) og Dokument 8:117 S (2018–2019))
11. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siv Mossleth, Sandra Borch og Ole André Myhrvold om å bevare ærfuglene og den spesielle kystkulturen i de tradisjonelle egg- og dunværene (Innst. 327 S (2018–2019), jf. Dokument 8:110 S (2018–2019))
12. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Kari Elisabeth Kaski, Lars Haltbrekken og Arne Nævra om opprettelse av en miljøklagenemnd i Norge (Innst. 319 S (2018–2019), jf. Dokument 8:112 S (2018–2019))
13. Referat

Presidenten: Den innkalte vararepresentanten for Sør-Trøndelag, Lill Harriet *Sandaune*, tar nå sete.

Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra representanten Bjørnar *Moxnes* om velferdspemisjon i dagene 6. og 7. juni
- fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe om omsorgspemisjon for representanten Erlend *Wiborg* i tiden fra og med 7. juni til og med 20. juni

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Oslo: Seher *Aydar*
For Østfold fylke: Bjørnar *Laabak*

Presidenten: Seher *Aydar* er til stede og vil ta sete.
Representanten Espen Barth Eide vil fremsette et representantforslag.

Espen Barth Eide (A) [10:00:56]: På vegne av representantene Terje Aasland, Runar Sjøstad, Hege Haukeland Liadal og meg selv har jeg den ære å legge fram et representantforslag om en kraftpolitikk som bygger norsk industri.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før saken på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag om nødvendig fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:01:24]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i folketrygdloven mv. (foreldrepenger ved premature fødsler mv.) (Innst. 318 L (2018–2019), jf. Prop. 73 L (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [10:02:06] (ordfører for saken): Jeg vil begynne med å rette en takk til komiteen for en god prosess, og naturligvis også til departementet ved statsråden. Det har vært en glede å være ordfører for en sak som dette.

Endringene i folketrygdloven omhandler to elementer: retten til barnetrygd under opphold i utlandet, hvor det er blitt foretatt en justering av lovteksten for å sikre at den er i samsvar med lovgiverens intensjon, og endringer i antall stønadskvoter for pleiepenger og foreldrepenger ved premature fødsler. Sistnevnte innebærer bl.a. at stønadsperioden for foreldrepenger blir forlenget i de tilfellene der fødselen skjer før utløpet av uke 32 i svangerskapet. Stønadsperioden blir i forslaget utvidet med det antallet uker og dager som går fra faktisk fødselsdato til beregnet termin dato, når fødselen skjer før svangerskapsuke 33.

Vi vet at det å få et prematurt barn kan by på en del ekstra utfordringer. Barn som er født så altfor tidlig, trenger ofte omfattende pleie. Det vil derfor få stor betydning for de barna og de familiene det gjelder, at vi nå foretar disse avklaringene rundt retten til pleiepenger og foreldrepenger.

Som mamma selv har jeg fått erfare hvor viktig det er for et nyfødt lite barn å få kroppskontakt og den nærheten og omsorgen det gir. For barn som er født før uke 33, er ofte dette behovet mye større. Det er også litt spesielt å tenke på at mens vi sitter i denne salen og avgir denne saken, sitter det nok også noen nybakte foreldre på barneintensiven på Ullevål med et prematurt barn på brystet, hud mot hud i time etter time, dag etter dag,

nettopp fordi det er så avgjørende for det lille menneskets utvikling og helse. Kanskje sitter de i en velbrukt stressless, tilsynelatende tilbaketrent, men likevel med hodet fullt av bekymringer fordi de vet det er masse usikkerhet som ligger foran dem.

Det er derfor det er så godt at vi med dette enstemmige forslaget gjør at disse foreldrene skal få slippe, i tillegg til alle andre bekymringer rundt barnets helse, å bekymre seg over foreldrepenger. Det vi avgir her i dag, vil gi bedre plass til alt hva det kan kreve å være et prematurt barn og det å være foreldre til et prematurt barn.

En forlengelse av foreldrepengeperioden gjør at barnet kan ivaretas med de behovene det ofte kan ha også utover sitt første leveår. Det betyr at barnet kan få lengre tid til å ruste seg før det eventuelt skal inn i barnehage. Det kan gi foreldrene et handlingsrom til å gi barnet en rolig start i barnehagen, i tråd med barnets utvikling, eller til at tiden kan brukes på å tilrettelegge barnehageplassen eller samle instanser ved de tilfellene der det er nødvendig.

Som kjent er vi i Kristelig Folkeparti opptatt av fleksibilitet for barnefamiliene, og det er nettopp det en samlet komité går inn for her på Stortinget i dag. Vi gir en økt fleksibilitet til de premature barna og til deres foreldre.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:05:20]: I SV har vi lenge tatt til orde for at foreldre til prematurt fødte barn ikke skal tape foreldrepermisjon og foreldrepenger. Derfor er vi glade for at det kommer en utvidelse som Stortinget nå vedtar.

Den norske foreldrepermisjonsordningen er antageligvis den beste og mest rause i hele verden. Den er bra for barna, som får knytte omsorgsbånd med begge foreldre, den er bra for far, som får tilbringe tid med barna helt fra første dag, og den er bra for mor, som både får en god permisjonstid og kan komme i arbeid igjen etterpå.

Men foreldrepermisjonen er fortsatt ikke perfekt. Og det at foreldre til prematurt fødte barn blir utsatt for en avkorting, har vært en av de uløste oppgavene.

Derfor er vi glade i dag.

Men vi er ikke helt fornøyd. Med denne utvidelsen for uke 32 som regjeringen foreslår, vil foreldre til barn født i uke 33 til 37 fortsatt få avkorting. Derfor vil jeg bare kort redegjøre for SVs løse forslag til denne saken her i salen i dag. Vi ber regjeringen fremme forslag om å «utvide foreldrepermisjonen for foreldre som får prematurfødte barn, til også å gjelde barn født i svangerskapsuke 33–37, og som innebærer at stønadsperioden blir forlenget i det antallet uker som de ellers ville hatt rett på dersom barnet ble født til termin».

Samme når barnet er født, skal foreldre ha den samme gode foreldrepermisjonen. Det er viktig for foreldre,

og det er viktig for barn. Det er bare fornuftig å gjøre denne endringen helt ut, og derfor ber jeg Stortinget om ta steget helt ut og vedta dette forslaget som SV har fremmet nå.

Presidenten: Representanten Freddy André Øvstegård har tatt opp det forslaget han refererte.

Guri Melby (V) [10:07:32]: Forslaget om endringer i foreldrepengeperioden ved prematur fødsel handler om gjøre hverdagen lettere og systemet mer rettferdig for familier som er i en svært vanskelig og sårbar fase. Å få barn medfører jo i seg selv en del bekymringer, men det å få et prematurt barn kan bety uker og måneder med usikkerhet og hjelpeløshet. Våkenetter er tungt for alle nybakte foreldre, men å ligge våken på sykehus, usikker på om det lille barnet klarer seg, er noe helt annet. Premature barn får en langt tøffere start på livet enn andre, og de har gjerne behov for ekstra hjelp i begynnelsen.

Regjeringen gir disse barna og foreldrene litt av den ekstra støtten de trenger, når vi nå utvider foreldrepengeperioden for foreldre til for tidlig fødte. Dersom barnet er født før utløpet av 32. svangerskapsuke, utvides stønadsperioden med samme antall uker eller dager som barnet er født før termindato. Det betyr at barn som ikke fikk utvikle seg ferdig i magen, kan ta igjen det de mistet, hos mamma og pappa etter fødselen.

Dette er en del av den rause og moderne familiepolitikken man får i en regjering med Venstre i. Vi har også fått gjennomslag for en rekordlang pappaperm i den nye tredelte foreldrepermisjonen. Vi vil gi alle barn en god start på livet og trygg tilknytning til sine nærmeste omsorgspersoner. Det betyr at foreldre med for tidlig fødte barn kan få være hjemme med dem lenger, og det betyr at far skal ha lik rett og samme mulighet som mor til å være hjemme med barnet i den første tiden.

Jeg vil også minne om at vi i fjor utvidet foreldrepengeperioden for tvilling- og flerlingforeldre. Tvillingforeldre som tar ut permisjon med 100 pst. lønn, får nå 17 uker lengre permisjon enn de hadde for et år siden. Foreldre som får flere enn to barn i én fødsel, får dobbel stønadsperiode. Det vil si at begge foreldrene kan være hjemme hele det første året og støtte hverandre i omsorgsoppgavene. Støtteordningene for nybakte familier har altså aldri vært bedre, og siden fars rettigheter også er ivaretatt, er ordningen også moderne og framtidsrettet.

Framover gjenstår det en del kamper. Vi skal sikre far lik uttaksrett som mor, og fortsatt er det nok en vei å gå hos mange arbeidsgivere når det kommer til å tilrettelegge for ammefri når nybakte mødre returnerer til jobb.

Vi er opptatt av at foreldrepermisjonen skal være raus og likestilt, for vi tror at barn får det best med trygge og likestilte omsorgspersoner som har tid til å være hjemme med dem. Sårbare barn som har en tøff start, skal få tid og ro til å komme seg, og foreldre som får mange barn om gangen, skal få være to voksne til stede samtidig, lenger. Barn som er så heldige å ha to foreldre, skal få knytte bånd med begge fra starten, enten det er mamma og pappa, mamma og mamma eller pappa og pappa. Det er regjeringens politikk, og den er, som Venstre, på lag med framtiden.

Statsråd Kjell Ingolf Ropstad [10:10:29]: I dag kan Stortinget vedta en endring i foreldrepengeordningen som vil gjøre livet lettere for mange familier som opplever å få for tidlig fødte barn. Departementet har lagt fram et forslag til regelendringer som betyr at foreldre som får premature barn, får en utvidet periode med foreldrepenger. Dermed kan de være lenger hjemme med barna sine. Dette er en endring som vil være til stor hjelp for de svakeste barna og deres foreldre. Det er kjekt at et gjennomslag som Kristelig Folkeparti fikk i budsjettforhandlingene for 2019-budsjettet, nå ble lagt fram og fikk enstemmig tilslutning i komiteen. Det er vi glade for.

Når et barn blir født til termin, har det blitt forberedt i ni måneder på å skulle forlate mors mage og ta fatt på livet på egen hånd. Men de barna som blir født for tidlig, har ikke fått den tiden de trenger. Kroppen er ikke forberedt på å leve utenfor mors liv, og mange av barna trenger tett oppfølging på sykehus.

Når barnet blir utskrevet, begynner foreldrepenge å tikke. Men de barna som er blitt født mange uker for tidlig, kan ha ulike helseplager den første tiden. Ofte har et prematurfødt barn et år etter fødselen ikke hatt den samme utviklingen som et barn født til termin. Den første levetiden må brukes til utvikling som hos andre barn skjer før fødselen. Mange foreldre opplever derfor at deres prematurfødte ettåring ikke er klar for barnehage på samme måte som andre ettåringer, selv om barnehagene gir god og profesjonell oppfølging når det er behov for det. Derfor foreslår vi at perioden med foreldrepenger blir forlenget når barn blir født før svangerskapsuke 33. Disse barna er født så tidlig at mange av dem ved ettårsalder vil være på et annet sted enn ikke-premature barn når det gjelder utvikling. De får nå mulighet til å nærme seg utviklingsnivået til andre ettåringer før foreldrepengeperioden er over og mange av dem starter i barnehage.

Jeg er glad for at en samlet komité stiller seg bak forslaget. Endringene vil bidra til å gjøre livet lettere for premature barn og foreldrene deres.

En liten kommentar til det løse forslaget fra SV om å utvide dette fram til uke 37: Det er et forslag Stortinget selvsagt kan diskutere, men jeg vil presisere at det er et forslag som vil koste 131 mill. kr. Mitt forslag er at uansett bør dette tas i de årlige budsjettprosessene. Ikke minst er det de barna som er født før uke 33, som har en tøffere start på livet.

Jeg er også glad for at komiteen gir støtte til endringene i barnetrygdloven som også ligger her. Gjennom endringene sikrer vi at regelen om barnetrygd under opphold i utlandet fortsatt kan tolkes som i dag, slik at det Stortinget tidligere har ment, fortsatt vil være intensjonen og følges opp.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:13:38]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i gjeldsordningsloven (namsmyndighetens stedlige kompetanse der skyldneren har adressesperre) (Innst. 325 L (2018–2019), jf. Prop. 76 L (2018–2019))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 3 [10:13:57]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i barnevernloven (politiattest for fylkesnemndsledere, tilgang til opplysninger i Folkeregisteret) (Innst. 326 L (2018–2019), jf. Prop. 78 L (2018–2019))

Marianne Haukland (H) [10:14:33] (ordfører for saken): Den tidligere hjemmelen til å kunne kreve uttømmende politiattest ble opphevet ved opphevelsen av strafferegisterloven og tilhørende strafferegisterforskrift i 2014. Dette var en utilsiktet konsekvens av innføringen av politiregisterloven. Formålet med denne proposisjonen er å videreføre tidligere rettstilstand ved å endre barnevernloven.

Komiteen støtter lovforslaget i proposisjonen, og viser til at etter ny lov om folkeregistrering § 10-2 første ledd kan såkalte taushetsbelagte opplysninger utleveres til offentlige myndigheter som har hjemmel i lov til å innhente opplysninger fra folkeregisteret uten hinder av taushetsplikten. Komiteen ønsker å understreke gjennom å endre barnevernloven at også offentlige myndigheter som har oppgaver etter barnevernloven, skal kunne innhente opplysninger fra folkeregisterloven.

Proposisjonen følger også opp anmodningen fra Stortinget under behandlingen av Prop. 12 S for 2016–2017, Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017–

2021), og vedtaket som ble gjort, anmodning 606. Stortinget ber regjeringen vurdere behovet for å kreve politiattest for yrkesgrupper som er i kontakt med barn, men som ikke faller inn under særlovgivningen.

Når saken kommer tilbake til komiteen, foreslås det at tilsettingsmyndigheter etter denne endringen skal kreve utfyllende politiattest ved ansettelse av fylkesnemndsledere.

Barn er sårbare individer, og det er myndighetenes plikt å tilse at de som får ansvar for barn eller arbeider med barn, skal ha plettfriandel. Denne proposisjonen har ikke medført stor debatt i komiteen, og Høyre har heller ikke noen tilføyende kommentarer i saken.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet i sak nr. 3.

Sak nr. 4 [10:16:43]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Hulda Holtvedt om å redusere kropps- og skjønnhetspress blant unge (Innst. 274 S (2018–2019), jf. Dokument 8:94 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kari Henriksen (A) [10:17:31] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for et godt samarbeid om denne saken, og også takke forslagsstilleren for å ha reist, nok en gang, dette teamet i stortingssalen.

Komiteen deler forslagsstillerens bekymring og støtter at det er ønskelig med tiltak for å redusere press og stress som unge opplever i hverdagen. I fjor behandlet Stortinget to representantforslag om samme tema, det ene fra Arbeiderpartiet og det andre fra SV. Vi mener høreregjeringen er, og var, for passive når det gjelder å finne konkrete tiltak for dette, for kroppspresset har endret seg.

Da jeg var ung, på 1970-tallet, sto kampen om eierskap til egen kropp. Kvinner kastet bh-en, vi var stolte av kroppen vår. Ingen skulle tukle med den, kroppen var vår. Heller ikke reklameindustrien skulle forandre på vårt eierskap til egen kropp. Det som gjorde at kvinner etter hvert ble sett på som selvstendige individer og gode nok som de var, var at politikken støttet opp om

det kvinnene mente var viktig. I dag er det ikke selvsagt at en kan bestemme over egen kropp. I dag er trusselen mot både gutter og jenter reklamens og moteindustriens krav: Bli som oss!

Å «bli som oss» er en farlig regel, enten den kommer fra religiøse forsamlinger, fra ungdomsgrupper eller fra skjønnhetsindustrien.

I dagens samfunn vil sju av ti endre på utseendet, og det er en sammenheng mellom reklame, kroppspress og psykisk helse. Den digitale hverdagen, som spesielt ungene lever i, forsterker denne sammenhengen. Forskning understreker sammenhengen mellom kroppspress og dårlig psykisk helse. Psykiske plager er et folkehelseproblem.

Konkret når det gjelder forslagene som har kommet i denne saken, viser vi til forslagene som Arbeiderpartiet har reist tidligere, men Arbeiderpartiet støtter intensjonen i forslag nr. 2, om markedsføring av ikke-kosmetisk industri, fordi reklameindustrien legger et så betydelig press på ungdommene. Den bygger opp under et mer urealistisk kroppsideal. Likevel mener vi det er viktig å sikre at nødvendig kosmetisk-medisinsk behandling ikke rammes av begrensninger i en eventuell forskrift, og at personene som trenger slik behandling, må få nødvendig informasjon og kunnskap om dette. Derfor har vi fremmet et alternativt forslag til punkt 2, og vi støtter også forslag nr. 4. Jeg tar herved opp Arbeiderpartiets forslag i saken.

Presidenten: Representanten Kari Henriksen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Marianne Haukland (H) [10:20:36]: Det å kunne leve og trives i egen kropp og eget skinn er ingen selvfølge. Mange unge som vokser opp i dag, føler på et enormt kroppspress. Jeg er så hjertens enig med forslagsstilleren i at myndighetene har en oppgave og en rolle i å beskytte unge mot ytre press som gir et svært unaturlig kroppspress.

Det er ikke første gang denne komiteen har behandlet saker om kroppspress, og det er heller ikke første gang det blir vedtatt tiltak som regjeringen skal gjennomføre. Jeg er sikker på at statsråden kommer tilbake med hvordan disse tiltakene er blitt fulgt opp av regjeringen, og jeg ser fram til å høre hvordan denne problemstillingen blir møtt også i de ulike departementene.

Forslagsstilleren i saken fremmer en del forslag som er blitt fremmet før, og noen av dem er allerede blitt vedtatt eller tidligere avvist av familie- og kulturkomiteen.

Jeg skal kommentere forslag fra mindretallet, bl.a. fra Arbeiderpartiet. Regjeringen har planer om å gjennomgå forskrift om markedsføring av kosmetiske inngrep. Det er mange kosmetiske inngrep som det er åpen reklame for i dag, uten at vi har kontroll med hvem re-

klamen er rettet mot. Det er veldig uheldig, og derfor er man også enig i det. Regjeringen har også satt inn tiltak for å sørge for strengere håndtering av markedsføringsloven gjennom å bruke Forbrukerombudet og de forbrukertilsynene vi har, for å sikre at også de som driver med reklame på blogg eller andre plattformer, følger markedsføringsloven.

Flertallet ønsker å vise til at regjeringen allerede har gjennomført fire av forslagene fra forslagsstilleren, bl.a. om å gi Forbrukertilsynet utvidet myndighet og sterkere virkemidler til å slå ned på ulovlig markedsføring. I tillegg ble det fra 2018 ilagt gebyrer for dem som overtrer markedsføringsloven. Vi skal også gi større tilskudd til Forbrukertilsynet, slik at de mer effektivt kan gripe inn mot ulovlig markedsføring. Dette gjelder selvfølgelig også markedsføring som rettes mot barn og unge.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [10:23:42]: Først og fremst vil jeg takke representanten Hulda Holtvedt for at hun setter søkelyset på et problem som berører og rammer mange unge. Jeg tror alle til stede her er enige om at kroppspress og urealistiske skjønnhetsidealer er et voksende og alvorlig samfunnsproblem.

Barn og unge utsettes for usunn eksponering som igjen påvirker deres selvbilde og forhold til egen kropp og utseende. Det er trist og bekymringsfullt at unge utvikler psykiske plager fordi de føler de ikke klarer å leve opp til det såkalte skjønnhetsidealet fra reklameindustrien, bloggverdenen, realityserier osv.

Senterpartiet støtter intensjonen til forslagsstilleren og deler bekymringen, men tror ikke at reguleringer alene kan få bukt med dette. Skjønnhets- og kroppspress krever kontinuerlig innsats på flere plan, både individuelt og på samfunnsnivå. Vi politikere kan vedta lover og regler som skal regulere adferd og få til ulike tiltak. Det skal vi, og det gjør vi, bl.a. via vedtak gjort i denne salen for kort tid siden.

Men videre må også kles- og motebransjen ta et ansvar, og også media, med tanke på f.eks. store tv-kanaler som satser på programmer hvor unge og deres kropp og utseende spiller litt vel stor rolle, og magasiner på nett og papir som velger å trykke retusjerte annonser og lassevis med artikler om hvordan man skal bli tynnere og penere, samt dyrker kjendiser med perfekt ytre. Disse bransjene har stor makt og innflytelse. De har et stort forbedringspotensial og bør ta mer ansvar. Jeg ønsker derfor med glede det nye magasinet «Altså» velkommen neste uke, der retusjering ikke er lov, og der målet er å vise hva jenter og kvinner er, ikke bare påstå eller fortelle hva kvinner liksom er og tydeligvis bør være.

Sosiale medier og influensere og ikke minst annonsørene deres påvirker utfordringen med kroppspress ekstra mye. Jeg tror derfor at det å styrke den mediekri-

tiske kompetansen blant de unge blir veldig viktig framover, og jeg er glad for at det pågår et arbeid for det i ungdomsskolen.

For øvrig vil jeg vise til komiteens merknader i innstillingen, der det vises til at Stortinget i juni 2018 behandlet et lignende forslag fra Arbeiderpartiet og SV. Jeg er glad for alle vedtakene vi da gjorde, og at det er igangsatt et arbeid på ulike områder, noe som gjør at Senterpartiet ikke stemmer for forslagene i saken i dag.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:26:22]: Jeg vil først rette en stor takk til representanten fra Miljøpartiet De Grønne som fremmet dette veldig viktige forslaget, for dette spørsmålet handler til syvende og sist om ungdoms og barns rett og frihet til å kunne like seg selv og være seg selv, fri fra press, stress og psykisk uhelse. Problemet er stort. Syv av ti unge jenter sier de ønsker å endre på eget utseende. Overalt hvor ungdom går, blir de bombardert med photoshoppet reklame, som viser et helt urealistisk og uoppnåelig skjønnhetsideal.

Da jeg vokste opp, var det vanlig at vi så dette på «billboards» rundt omkring i hele bybildet. Sånn er det stort sett fortsatt. Så kom alle tv-reklamene. Generasjonen som vokser opp nå, får det i tillegg markedsført og innrettet spesielt mot akkurat dem, på sosiale medier. Det finnes nesten ikke rom for frihet fra denne aggressive markedsføringen, som sender et veldig tydelig signal til alle barn og ungdommer: Du ser ikke pen nok ut. Det er den beskjeden unge får hver eneste dag, rundt omkring i byene våre, på nettet, på tv-kanaler og alle andre steder hvor det finnes reklameflater.

Vi har en industri som tjener milliarder hvert bidige år på ungdoms dårlige selvbilde. Det mener jeg er etisk sett helt forkastelig – for det første. I tillegg er det dårlig for samfunnet fordi vi vet at det er en sammenheng mellom retusjert, altså photoshoppet, reklame, kroppspress og ungdoms dårlige psykiske helse. Dette rammer folkehelsen hos en hel generasjon, og derfor er det nødvendig med langt sterkere virkemidler enn det vi har sett hittil.

Derfor fremmet SV et representantforslag tidligere, og da fikk vi – jeg er veldig glad for det – gjennomslag for mange viktige krav som vi har kjempet for lenge. Jeg husker at jeg i 2010 var med på å starte opp nettverket mot retusjert reklame – jeg vet at det er andre i salen som også var med på det møtet – og vi fikk kronet den kampen med en seier til slutt. Det var stort.

Vi støtter for øvrig mange av forslagene her og regner med at Miljøpartiet De Grønne kommer til å ta dem opp.

Une Bastholm (MDG) [10:29:40]: Psykiske plager er et folkehelseproblem, også når det gjelder barn og unge. En av årsakene er et vedvarende press fra kommersielle aktører som gjennom reklame og markedsføring skaper urealistiske kropps- og skjønnhetsideal.

Jeg er glad for at komiteen sier at det er ønskelig med tiltak for å redusere press og stress som unge opplever, og så er spørsmålet om vi legger nok press på oss selv for å ta nok tak.

En av fem norske 11-årige jenter føler seg for tjukk – én av fem. Halvparten av 15-årige jenter føler seg for tjukk, og det til tross for at bare 9 pst. av norske jenter er overvektige i den alderen. Sju av ti ungdommer føler på et press om å se bra ut eller ha en fin kropp, og sammenheng mellom kroppspress og dårlig psykisk helse er godt dokumentert. Ungdom selv oppgir reklame som en viktig kilde til kroppspress, og det er ikke så rart, fordi ungdom møter reklame hvor enn de ferdes, på gater, på busstopp, i media og på internett. Kommersielle aktører tjener på å få ungdom til å føle seg ille. Skjønnhetspresset trigger kroppspresset. Det er dårlig for miljøet, men det er først og fremst dårlig for menneskene.

Vi som politikere har ansvar for dette. Ved å regulere reklamemarkedet strengere kan vi skåne ungdom fra å nå det presset som skaper dårlig selvbilde og i verste fall psykiske lidelser. Da trengs det flere og kraftigere tiltak enn det som så langt er på gang, mener vi. Vi ber regjeringen sikre at skoler og barnehager er fri for produktreklame. Vi ber om et forbud mot markedsføring for kosmetisk kirurgi og et mulig forbud mot markedsføring av slankemidler.

Forbrukertilsynet må få mandat til å slå hardere ned på brudd på markedsføringsloven kapittel 4 om særlig beskyttelse av barn og på bruk av medisinsk uforsvarlige kroppsproporsjoner i markedsføring. Ikke minst er det på tide å innhente mer kunnskap om barn og unges sårbarhet for reklamepåvirkning. Ungdoms psykiske helse har altfor lenge blitt slengt i kverna i kappløpet mot stadig høyere forbruk.

Jeg tar herved opp til votering våre forslag med tiltak for å redusere press og stress som unge opplever i hverdagen knyttet til kroppen og utseendemessig, til sitt menneskeverd.

Presidenten: Da har representanten Une Bastholm tatt opp de forslagene hun refererte til.

Seher Aydar (R) [10:32:35]: Som det har blitt sagt herfra, var vi med og startet et nettverk som heter Ungdom mot Retusjert Reklame for nesten ti år siden. Vi inviterte ungdom til å være med og merke retusjert reklame fordi politikerne ikke gjorde det. Vi hadde lim, plakater og aktivister. I løpet av kort tid meldte aktivister over hele landet seg til nettverket, og det skulle vise seg at vi skulle skrive historie. For oss handlet det ikke bare om å merke reklamen; det handlet om å ta opp kampen mot skjønnhetstyranniet. Da var det en jente på 16 år som sendte oss en e-post, og jeg har lyst til å lese opp den:

Jeg har lenge vandret rundt på denne planeten med en dårlig selvtillit. Jeg har følt meg stygg, dum og ikke minst feit, nettopp på grunn av de perfekte modellene jeg har sett på tv og på reklameplakater, de med hud som gløder, hår som skinner, de med slanke kropper. Jeg har grått, og jeg har vært svak. Men nå, i skrivende stund, ble jeg frelst, og det på grunn av reklamen deres. Jeg følte meg truffet på flere av punktene dere nevnte. Jeg vil starte på nytt. Jeg vet ikke om jeg har selvtillit nok til å være en aktivist og delta på en aksjon, men jeg vil bruke store krefter på å tørre å delta. Tusen, tusen takk. Dere aner ikke hvor mange jenter og kanskje gutter dere vil hjelpe.

Kampen mot skjønnhetstyranniet traff ungdom, akkurat som de i reklamen hadde gjort hver eneste dag. Men denne gangen byttet vi ut den dårlige følelsen med noe helt annet – et ønske om å forandre sitt eget utseende ble byttet ut med et ønske om å forandre de mekanismene som presset på de kjipe følelsene. Ungdom gikk inn i sin egen hverdag og ville forandre den. Ungdom gjorde det politikerne aldri gjorde for dem.

Vi lever i en verden med et enormt kroppshysteri som stadig når nye høyder. Hver dag blir vi fortalt hvordan vi skal se ut. Det ødelegger ungdoms forhold til egen kropp, utseende, selvtillit og selvbylde. For mote- og skjønnhetsindustrien er dette big business. De selger løggen om at hvis en bare kjøper dette produktet eller fikser denne delen av kroppen din, blir det bra. Dersom folk aldri er fornøyd med sitt eget utseende, vil de konstant kjøpe nye produkter for å prøve å bli like pene som damen i reklamen – altså har vi en hel industri som baserer store deler av økonomien sin på å gi ungdom dårlig selvtillit. Da nytter det ikke å klappe seg selv på skulderen og være fornøyd. Nå må regjeringen velge side. Vi trenger en regjering som er på ungdommens side, framfor på milliardindustriens, en milliardindustri som tjener penger på å fortelle oss at vi aldri er bra nok.

La ungdom slippe å bli utsatt for utseendepress.

Statsråd Kjell Ingolf Ropstad [10:36:00]: Jeg er veldig glad for denne debatten og for at det er en så samlet komité. Dette er et felt som er veldig viktig, og som flere har vært inne på, viser undersøkelser at tilstanden er ganske dramatisk. De viser f.eks. at ni av ti 16-åringer ønsker å endre kroppen sin. Sju av ti unge opplever press om å ha en fin kropp. Forskningsrapporter viser heldigvis samtidig at norsk ungdom stort sett har det bra, men at stadig flere unge rapporterer om psykiske helseplager. Å motvirke kroppspress blant unge er en viktig målsetting for regjeringa, og den er tydelig fastslått i Granavolden-plattformen.

Representanten Hulda Holtvedt har fremmet åtte forslag. Flere av de forslagene dekkes av vedtak som

Stortinget fattet i fjor. Jeg kan glede komiteen med at regjeringa er godt i gang med å følge opp forslagene. Vi er i sluttfasen med utkast til høringsnotat om endring i markedsføringsloven, som gjelder merking av retusjert reklame og markedsføring rettet mot barn.

Vi har også tatt initiativ til etiske retningslinjer mot kroppspress i sosiale medier, som representanter for påvirkerbransjen følger opp, og som snart er ferdigstilt.

Så har vi styrket Forbrukertilsynets budsjett for 2019 med 6 mill. kr, og i tildelingsbrevet har departementet presisert at Forbrukertilsynet skal prioritere tilsynsoppgaver knyttet til markedsføring mot barn og unge som bidrar til uønsket kroppspress.

Opplæringsloven sikrer at barn og unge ikke skal utsettes for et markedsføringspress mens de oppholder seg på skolen. Jeg er skeptisk til at det gjøres endring i opplæringsloven før behovet for endring er dokumentert. Jeg vil også advare mot forslaget om å gjøre endring i opplæringslovens formålsbestemmelse for å gi loven et normkritisk utgangspunkt. Formålsparagrafen i opplæringsloven ble vedtatt med virkning fra januar 2009 etter en bred høring. Alle partier på Stortinget sto bak vedtaket, og etter det jeg er kjent med, har formålsparagrafen også bred tilslutning i skolesektoren.

På oppdrag fra departementet undersøkte Forbruksforskningsinstituttet SIFO i 2018 hva slags markedsføring som rettes mot barn i sosiale medier, og barnas erfaring med slikt kommersielt innhold. I 2019 skal SIFO bygge videre på sin studie fra 2018, og jeg mener derfor at forslaget om å innhente kunnskap om barn og reklamepåvirkning allerede er godt fulgt opp. Et viktig tiltak for å forebygge kroppspress er å redusere markedsføring av både kosmetisk injeksjoner og kosmetisk kirurgi. Helse- og omsorgsdepartementet er i gang med å se på innstramminger her.

Det er begrensede muligheter for å innføre forbud markedsføring av slankemidler. Slankemidler omfattes av et regelverk for mat som i stor grad er harmonisert gjennom et EU-regelverk. Men vi er godt i gang med å følge opp veldig viktige tiltak.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:39:20]: Jeg ville bare benytte muligheten, siden statsråden er her og vi snakker om dette viktige temaet. Det er sant, som flere talere har vært innom, at SV sammen med flere andre for et års tid siden fremmet en rekke forslag. Da ble det gjort en del vedtak, som vi er veldig glad for. Statsråden var innom en del av oppfølgingen av dette, men jeg vil gjerne spørre statsråden mer om hva han kan si. Vi har også et vedtak om å få på plass at en del av den psykiske opptrappingsplanen for ungdom skal handle om kroppspress. Statsråden nevnte ikke det i sitt innlegg.

Hvordan står det til med regjeringens oppfølging av det anmodningsvedtaket?

Så lurer jeg på hvordan statsråden ser for seg det å følge opp de andre anmodningsvedtakene som blir gjort om å skjerpe loven mer generelt når det gjelder markedsføring rettet mot barn.

Statsråd Kjell Ingolf Ropstad [10:40:23]: Jeg vil takke for viktige spørsmål.

Når det helt konkret gjelder det som ligger til Helsedepartementet, kan jeg ikke gå i detalj om det. Det jeg vet, som jeg også presiserte her, er at Helsedepartementet er godt i gang med oppfølging av de ulike vedtakene som Stortinget har fattet, og som mitt parti sto bak i sin tid. Det er viktige forslag. Noe av det jeg har vært opptatt av når det gjelder dette feltet, er kosmetisk kirurgi, som jeg snakket om i mitt innlegg, og å se på innstramminger der.

Når det gjelder det representanten pekte på, innstramming av markedsføring, er vi, som jeg sa, i innspurten med et høringsforslag. Jeg håper vi kan få til en lovendring også på det feltet om ikke lenge. Det vil være et forsterket tilsyn mot usunn reklame som er rettet mot barn og unge. Det tror jeg er veldig viktig for å motvirke det.

Så vil jeg bare legge til at vi kommer til å få livsmestring inn i læreplanen i skolen. Det tror jeg også kan være forebyggende og viktig for å diskutere disse problemstillingene.

Une Bastholm (MDG) [10:41:42]: Takk for innlegget fra statsråden. Nå har ikke statsråden sitte veldig lenge i posisjon, men jeg er veldig glad om han ønsker å være den statsråden som virkelig tok på alvor et område som jeg vet flere representanter i salen har jobbet mye med, også som ungdomspolitikere eller ungdomsrepresentanter i ulike forum. Jeg har selv vært aktiv i Press – Redd Barna Ungdom i mange år, og dette jobbet vi med. Det er mange år siden, det er en gammel debatt, og så har det bare ikke blitt gjort nok.

Jeg vil understreke at dette er stort blant barn og unge. Det er nesten skremmende hvor vanlig det nå er blant barn og unge å snakke om angst og depresjoner og kroppspress. Men vi voksne må følge opp. Dersom det ikke eksplisitt skal være en del av opplæringsloven, lurer jeg på: Hva ser statsråden er skolens rolle når skolen er den store møteplassen, der vi ber barn og unge om å møte opp hver dag? Hva er skolens rolle i å sikre at barn og unge vokser opp med et mye mer mangfoldig og sunt ideal enn det markedet i dag leverer fra alle kanter?

Presidenten: Presidenten vil understreke at spørsmålet delvis ikke gjelder statsrådets ansvarsområde,

men overlater til statsråden å svare på spørsmålet dersom han ønsker det.

Statsråd Kjell Ingolf Ropstad [10:42:58]: Jeg har tilfeldigvis vært med og fremmet forslag om livsmestring i skolen, så det er et tema jeg har brent for som stortingsrepresentant, og som jeg fortsatt er opptatt av, så jeg kan stolt svare at det mener jeg vil være veldig viktig. Men det er ikke svaret på alt, så jeg tror på de gode diskusjonene, som flere var inne på. Jeg tror det var representanten fra Senterpartiet som pekte på viktigheten av barn og ungdoms eget kompass – å få korrigert det opp mot den virkeligheten som skapes, som bare er feil. Det tror jeg skolen kan bidra til, men jeg tror også det å få reklame som er riktig, også er et viktig bidrag.

Jeg har ofte sagt at da jeg var liten, sammenlignet jeg meg med alle i klassen og alle på Evje – Evje var ikke det største stedet i verden, og er for så vidt fremdeles ikke det – men i dag sammenligner en seg på en helt annen måte med hele verden, så presset er mye større. Derfor er jeg glad for at det samme engasjementet jeg som ungdomspolitiker hadde mot retusjert reklame, faktisk nå er i slutfasen. Og jeg har store planer om å være den statsråden som legger fram et lovforslag som tar opp det alvorlig, og som forhåpentligvis blir vedtatt i Stortinget.

Une Bastholm (MDG) [10:44:03]: Jeg har litt lyst til også å komme innom dette med slankemidler, for det var litt uklart for meg i statsrådets innlegg hvordan regjeringen ser for seg å følge opp. Jeg har skjønt at det er bestemmelser i EØS-avtalen fordi dette reguleres som mat, som gjør at vi f.eks. ikke kunne ha innført et forbud. Det tror jeg statsråden på. Hvordan vil man da sørge for at f.eks. helseeffekter kommer klarere fram, eller hvordan får man beskyttet barn og unge mot den type reklame? Det er jo generisk reklame, som går ut til alle. Og det er noe av utfordringen her, at kanalene for reklame har blitt så mange, og at kanalene for målrettet reklame har blitt veldig mange, delvis også fra utlandet. Så hvordan ser regjeringen for seg å beskytte barn og unge mye mer eksplisitt mot den typen reklame vi kan se veldig tydelig har et kroppsideal som utgangspunkt for sitt reklamepress?

Statsråd Kjell Ingolf Ropstad [10:44:57]: Det er flere veier å gå for å nå det målet. Som jeg var inne på, har vi vært opptatt av influenserne og bloggerne osv. for å sikre at også bransjen, og utover bare dem, har et ansvar, slik at den mekanismen, den selvkontrollen fungerer godt. Der er de også i gang med etiske retningslinjer, og er forhåpentligvis snart ferdig med det. Det tror jeg kan være et viktig grep.

Ellers er det, som jeg også var inne på, forsterket tilsyn av usunn reklame som spesielt er rettet mot barn og

unge. Der har vi gitt mer penger og gitt en tydelig føring i tilsagnsbrevet. Så mitt mål er at bare det også vil hjelpe.

Så er det, som jeg sa i mitt innlegg, og som representanten helt riktig har oppfattet, begrensede muligheter for å innføre forbud knyttet til den biten på grunn av EØS.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Solveig Skaugvoll Foss (SV) [10:46:07]: Jeg er glad for at vi prater om dette temaet. Det bekymrer meg stort at undersøkelse på undersøkelse viser hvor skralt det står til med ungdoms psykiske helse. Noe av årsaken til problemene ligger i at det finnes en hel industri som tjener på å konstruere et virkelighetsfernt kroppsideal som får ungdom til å føle seg dårlige. Og dette er ikke et problem som rammer noen få utsatte ungdommer. Dette er et strukturelt samfunnsproblem og en trussel mot hele den unge generasjonen.

Heldigvis finnes det løsninger, og vi som politikere kan gripe inn og sette grenser for galskapen. Her er det alltid et spørsmål om hvor langt vi som politikere skal gå, et spørsmål om hva som er vårt ansvar, og hva som er medias ansvar, reklamebransjens ansvar og klesbutikkens ansvar.

Det er så klart behagelig å legge ansvaret over på andre, men jeg ser ikke hvordan vi kan legitimere dette i denne alvorlige saken som i større eller mindre grad rammer så godt som all ungdom. Som representanten Øvstegård var inne på, finnes kroppspress på flere og flere arenaer i bybildet, på nettet og overalt hvor man oppholder seg – det er nesten så man ikke kan unngå det, selv om man vokser opp på Evje, som statsråd Ropstad bekreftet her i stad.

Jeg synes forslagene vi behandler i dag, er gode, og jeg gleder meg til å stemme for dem. SV skal stemme for alle sammen. Det vil være et skritt i riktig retning i en kamp som vi må kjempe videre gjennom andre forslag i Stortinget og i kommunene framover.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [10:48:13]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Elise Bjørnebekk-Waagen, Siri Gåsemyr Staalesen, Lise Christoffersen, Maria Aasen-Svensrud, Torstein Tvedt Solberg og Kari Henriksen om styrket krisesentertilbud for kvinner med rusproblemer (Innst. 279 S (2018–2019), jf. Dokument 8:99 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Silje Hjemdal (FrP) [10:49:01] (ordfører for saken): Først vil jeg takke forslagsstillerne for å engasjere seg for en svak og utsatt gruppe. Jeg vil også takke komiteen for et godt samarbeid i saken.

Den siste måneden har jeg besøkt flere krisesentre, bl.a. på Stord og i Florø. Det er et svært beklagelig faktum at det er så mange som faktisk opplever vold i nære relasjoner. Mange av dem som rammes, er gjerne grupper som er litt utsatt fra før. Det kan være folk med dårlig sosialt nettverk, det er gjerne folk med dårlige språkkunnskaper, eller det kan være mennesker som har utfordringer med f.eks. rus eller psykiatri.

Vi vet at de som har rusproblemer, ofte lever litt på siden av det vanlige samfunnet. De kan ha sosiale, medisinske eller andre mentale utfordringer, og mange av dem er på flere plan rett og slett en utsatt sosial gruppe. Mennesker som blir utsatt for vold i nære relasjoner, trenger kanskje mest av alt å bli møtt som akkurat den de er. Og når man har rusproblemer i tillegg, har man kanskje et ekstra behov for et tilrettelagt tilbud. Samtidig vet vi at det ikke nødvendigvis er heldig at mennesker med rusproblemer oppholder seg i de samme arealene på krisesentrene som andre brukere. Da tenker jeg først og fremst spesielt på barna som er der sammen med sine foreldre.

Jeg er veldig glad for at regjeringen er godt i gang med en del av dette arbeidet allerede. Det blir også ganske godt utkvittert i svarbrevet fra statsråden til komiteen, og det er nå ca. to år siden, omtrent på dagen, den gangens statsråd Solveig Horne var i Molde og åpnet et av disse utstillingsvinduene som kan bli en modell for resten av landet.

Det er veldig kjekt at representantene støtter opp under det arbeidet som er godt i gang. Jeg ser at det er argumentasjon som kan tyde på at dette er noe som er viktig å fokusere på. Men det får man også utkvittert her ved at dette nevnes spesifikt i Granavolden-plattformen.

Jeg vil igjen vise til svarbrevet fra statsråden, der han punkt for punkt egentlig utkvitterer samtlige av forslagene i Dokument 8-forslaget. Avslutningsvis kan jeg si at et flertall i komiteen mener at det vil være hensiktsmes-

sig å avvente den evalueringen som nå er i gang, før man eventuelt iverksetter nye tiltak.

Kari Henriksen (A) [10:52:19]: La meg først si at jeg har jobbet på krisesenter som frivillig i mange år. En kvinne som er utsatt for vold under rus, er en av oss. Disse kvinnene er ikke en utstøtt klasse. Det er kvinner med høye hæler og stresskoffert, det er kvinner som har bodd i gata mi, det er kvinner som har gått i klassen min eller i klassen til barna mine. Hver av dem er en av oss, og de fortjener et bedre tilbud.

I Kristiansand har de en egen avdeling for kvinner med aktiv rus. Jeg har besøkt dem, og de mener at det er nødvendig at disse kvinnene får tilgang til den spesialkompetansen de ansatte ved krisesentrene har.

Hva er det vi snakker om? Jo, vi snakker om at sentrene må være trygge, vi snakker om at det må være gjerder, at det må være lås, at det må være ordentlig sikkerhet. Og det må være skikkelig kontakt med politiet. Hit kommer nemlig kvinner som går med voldsalarm, og kvinner som har hemmelig adresse. De skal ha et tilbud også om de ruser seg. De rømmer fra livstruende partnere, og tro meg, de skadene de kan komme inn med på krisesenteret, er noen ganger helt forferdelige. De er derfor veldig skuffet over regjeringens svar. Jeg har lyst til å lese en merknad som jeg stusser på, for poenget med forslaget vårt er jo at vi vil gi disse kvinnene et likeverdig tilbud. Målsettingen og visjonen må være i hele landet, og de trenger tiltak ganske kjapt. Rusmisbrukende kvinner bor faktisk også over hele Norge. Flertallet skriver:

«Flertallet mener at det på ingen måte er andel krisesentre med eget tilbud som bør være målet her. Faktisk vil det kunne være problematisk for andre brukere av krisesentertilbud hvis de ulike grupper med behov blandes uten at dette gjøres på en forsvarlig måte for alle grupper. Istedenfor å fokusere på andel senter med tilbud til denne gruppen bør man være opptatt av om alle brukere i denne gruppen får det tilbudet som de har behov for.»

Da lurer jeg på om dette er svaret til en utsatt gruppe – at de kan få et annet tilbud, at vi ikke har plass til dem i det herberget som heter krisesenter, men at vi har noe annet.

Vi mener at det er feil vei å gå. Kvinner med rus skal ha et likeverdig tilbud.

Jeg tar opp de forslagene Arbeiderpartiet er med på.

Presidenten: Representanten Kari Henriksen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [10:55:41] (komiteens leder): Det er uakseptabelt hvis kvinner og menn med rusproblemer blir nedprioritert og dermed ikke får den hjelpen de trenger, når de har rett på behandling og hjelp

i en kritisk og vanskelig situasjon. Det er kommunenes oppgave å sørge for at krisesentre er til for alle som trenger det. Kommunene skal også oppfylle kravene i krisesenterloven. Det gjelder også dem med rusproblemer.

Jeg vil gjerne rose Arbeiderpartiet for å ta opp en viktig problemstilling. Vi er veldig opptatt av personer med rusproblemer. Derfor har vi også styrket dette i handlingsplanen for rus og psykisk helse til kommunene.

Når det gjelder krisesentertilbud i de enkelte kommunene, er det vanlig med interkommunalt samarbeid, nettopp fordi noen kommuner er for små. Noen kommuner har også få brukere med rusproblemer.

I 2016 ble det satt i gang et pilotprosjekt der krisesentrene ble overført til kommunene. Det vi sier i merknadene, er at vi gjerne vil se evalueringen av dette før vi gjør endringer i loven. Det er mange krisesentre som jobber veldig bra, og det er mange krisesentre som har avtaler med bl.a. spesialisthelsetjenesten og rustjenesten i kommunene.

Et eksempel på dette er Ringerike krise- og kompetansesenter – og merk at de kaller seg kompetansesenter. Det er et flott interkommunalt samarbeid, som nettopp er opptatt av problemstillinger med rus og, ikke minst, psykiske utfordringer i kjølvannet av rusproblemer hos menn og kvinner. Jeg besøkte dem for tre uker siden. De forteller at de har inngått samarbeid med mange ulike etater. De jobber tverrfaglig med problemstillinger knyttet til rus. Det gjelder kommunene, det gjelder spesialisthelsetjenesten, og det gjelder selvfølgelig politi.

Dette viser at det er mange sentre som har rus i fokus, og som man kan bruke som type «best practice». Jeg synes det er litt tidlig at vi her fra Stortinget skal pålegge hvert eneste senter å ha den type kompetanse. Det er viktig at man klarer å jobbe interkommunalt, og ikke minst med spesialisthelsetjenesten. Så jeg imøteser evalueringen, for å se om vi skal gjøre endringer.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [10:58:50]: Jeg takker representanten Kari Henriksen og andre fra Arbeiderpartiet for å ta opp et viktig tema, en viktig sak. Jeg finner det svært uheldig og alvorlig at krisesenterstatistikken for 2017 viser at altfor få krisesentre tilbyr opphold til kvinner med rusproblematikk.

Men la meg starte med å utdype Senterpartiets merknad på side 2 i innstillingen, siste avsnitt, om at kommunene etter krisesenterloven «er forpliktet til å gi voldsutsatte med tilleggsproblematikk som rus et helhetlig krisesentertilbud». Samtidig åpner lovverket for at kommunene selv skal «vurdere kravene til individuell tilpasning i hvert enkelt tilfelle».

Det er helt riktig og viktig at kommunene har den lokale selvstendigheten til å foreta nødvendige vurde-

ringer, slik at de kan levere en best mulig tjeneste til sine innbyggere. Med det vil det naturligvis også oppstå situasjoner der noen grupper kan bli nedprioritert fordi andre må prioriteres opp, f.eks. innvandrerkvinner med små barn. Det er ikke noe unikt, men en naturlig konsekvens av lokaldemokratiet og lokale myndigheters frihet til å fatte beslutninger nærmest dem som blir berørt. Variasjonen av og kvaliteten på tjenestene vil derfor måtte variere fra kommune til kommune.

Men det er dermed ikke sagt at tjenestene i kommunene ikke kan forbedres betraktelig, for det er rett og slett uholdbart at voldsutsatte kvinner med rusproblematikk ikke får den hjelpen de har rett på i en sårbar og vanskelig livssituasjon. Senterpartiet støtter derfor forslagsstillerne i store deler av forslaget.

Når det gjelder forslag nr. 1, hvor forslagsstillerne ønsker en endring i krisesenterloven med en eksplisitt presisering om at voldsutsatte kvinner i aktiv rus «får et eget gratis, lavterskel krisesentertilbud som er individuelt tilrettelagt»: Jeg understreker at Senterpartiet støtter opp under at krisesentertilbudet til denne gruppen må bli bedre. Imidlertid mener vi at dersom det skal tas inn en presisering, slik forslagsstillerne ønsker, bør det vurderes om flere utsatte grupper skal defineres i loven.

Videre har Senterpartiet fremmet et eget alternativt forslag til forslag nr. 2 som jeg mener definitivt bør kunne støttes av flere partier. Hva er begrunnelsen for ikke å stemme for at regjeringen foretar en vurdering av «om definisjonen av «nære relasjoner» i krisesenterloven i tilstrekkelig grad er dekkende, og om det bør tydeliggjøres i lovens formålsparagraf hva som menes med nære relasjoner»? Er det f.eks. også halliken?

Avslutningsvis vil jeg varsle om at Senterpartiet kommer til å stemme for forslagene nr. 3, 4 og 5. Med det tar jeg opp vårt forslag.

Presidenten: Representanten Åslaug Sem-Jacobsen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Freddy André Øvstegård (SV) [11:01:42]: Jeg vil også starte med å rette en takk til forslagsstillerne og representanten Kari Henriksen for at de tar opp et viktig tema. Siden krisesenterbevegelsen startet opp krisesentre rundt omkring i landet, har vi hatt omtrent 100 000 overnattingsdøgn på de norske krisesentrene. Det sier noe om at vold mot kvinner og vold i nære relasjoner er et betydelig samfunnsproblem, en strukturell utfordring og et tegn på fortsatt stor ujevnheter i makt mellom kvinner og menn. Vi kan ikke kalle oss et likestilt land før vi har løst dette og vi – i en ideell verden – ikke lenger trenger å ha krisesentre.

Men det gjør vi inntil videre, og mange av de hundre tusen som har vært på et krisesenter siden disse ble startet, kan vi nok regne med også kommer fra spesielt sår-

bare og utsatte grupper, f.eks. kvinner med rusproblemer og tilleggsutfordringer. Det er viktig at vi i vår forståelse av vold mot kvinner og manglende likestilling har – skal man kalle det – en kombinert måte å se dette på: at det kan være flere forhold som spiller inn, og at man på sett og vis er undertrykt eller utsatt på flere måter samtidig.

SV støtter alle forslagene som forslagsstillerne har fremmet i denne saken. Vi er for så vidt enig i Senterpartiets bemerkning om at det er flere sårbare grupper, men jeg mener at det ikke er en motsetning mellom den erkjennelsen og det å starte med i hvert fall å ta inn én betydelig gruppe.

Jeg må bare si til regjeringen, som skyver kommunene foran seg i dette spørsmålet, at jeg synes det blir for svakt. Dette er et helt kritisk tilbud. Representanten Ørmen Johnsen sier at dette er et kommunalt ansvar. Ja, men dette er virkelig et grunnleggende behov. Dette er sårbare mennesker. Vi kan ikke akseptere at det ikke finnes et likeverdig tilbud av denne tjenesten i alle kommuner. Vi hadde aldri gjort det med tilsvarende tjenester. Hvorfor skal vi gjøre det her? Hvorfor skal vi gjøre det akkurat når det gjelder disse utsatte kvinnene?

Jeg vil minne representantene fra regjeringspartiene om at vi har en lov som denne salen er ansvarlig for. Disse forslagene handler om å skjerpe den loven, og da kan man ikke forsøke å skyve kommunene foran seg, si at det er litt tidlig, og vente på evalueringen. Det er lenge siden vi gjorde den omleggingen av krisesentrene. Dette har vært evaluert godt. Vi er virkelig klare for å gjøre et løft for en spesielt sårbar gruppe nå.

Statsråd Kjell Ingolf Ropstad [11:04:55]: Vold og seksuelle overgrep mot kvinner og barn engasjerer meg sterkt og er noe jeg har jobbet med i lang tid, også da jeg var medlem av Stortingets justiskomité. Det er bra at vi i dag har tverrpolitisk enighet om at vi må forhindre vold og seksuelle overgrep mot både voksne og barn. Den enigheten er viktig for feltet.

Jeg har besøkt flere krisesentre og sett den uvurderlige innsatsen de gjør for å ta vare på kvinner, menn og barn som har behov for hjelp og støtte i en svært kritisk livssituasjon. Dessverre er det noen grupper som ikke får det tilbudet de trenger, på landets krisesentre, bl.a. personer i aktiv rus. Jeg vil derfor takke representantene for at de tar opp situasjonen til kvinner med rusproblemer. Dette er en svært sårbar gruppe, som har rett til beskyttelse mot vold og overgrep.

Statistikken viser at en del kvinner med rusproblemer blir avvist ved krisesentrene. Det er ikke bra, samtidig som det kan være utfordringer om barn og ruspåvirkede personer bor på samme sted.

For å styrke tilbudet til sårbare grupper ble det i 2016 satt i gang et pilotprosjekt som Bufdir gjennomfør-

rer. Der prøver kommunene ut ulike modeller for å gi et bedre tilbud til disse gruppene. Det handler f.eks. om samarbeidsavtaler mellom krisesentrene og andre relevante hjelpeinstanser eller tilrettelegging av lokaler.

For en måned siden besøkte jeg krisesenteret i Molde. Jeg fikk se et moderne bygg med skjermede boenheter for utsatte personer som av ulike grunner ikke kan bo sammen med andre familier og barn. Det kan være på grunn av rusproblemer eller psykiske lidelser. En annen utfordring som dette prosjektet forsøker å løse, er at mange kvinner i aktiv rus ikke oppsøker krisesentre, til tross for at dette er en gruppe med høy risiko for å utsettes for vold. En viktig del av prosjektet er derfor å utforske hvordan man kan oppfordre dem til å søke hjelp.

I regjeringsplattformen står det at vi vil evaluere ordningen med overføring av ansvaret for krisesentrene til kommunene og vurdere tiltak som sikrer et godt krisesentertilbud. Vi er godt i gang med det arbeidet. Tilbudet til sårbare grupper, samarbeid mellom krisesentrene og helsetjenestene, og tilrettelegging av tilbudet er sentrale temaer vi skal vurdere. Målet er et godt og helhetlig krisesentertilbud til kvinner, menn og barn som er utsatt for vold i nære relasjoner, uansett hvilken livssituasjon de er i.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Kari Henriksen (A) [11:07:55]: Jeg vil litt tilbake til den spesialkompetansen, som også Ørmen Johnsen var inne på, som krisesentrene besitter. Hvis en forestiller seg at dette hadde vært en annen type sykdom, f.eks. somatisk sykdom, der et stort antall personer i landet ikke hadde fått nødvendig kompetanse: Hva ville statsråden gjort hvis han hadde vært statsråd for helsetjenesten og opplevd at det var mange personer i Norges land som hadde livsnødvendig behov for hjelp og ikke fikk det, og det fantes kompetanse som faktisk var tilgjengelig, men ikke for mange nok kvinner? Hvis statsråden hadde vært helseminister, hva hadde statsråden gjort?

Presidenten: Presidenten må helt og fullt overlate til statsråden å avgjøre om han vil svare på hva han ville gjort dersom han var minister for et annet ansvarsområde. Statsråd Ropstad!

Statsråd Kjell Ingolf Ropstad [11:09:07]: Hvis jeg hadde vært helseminister, hadde jeg nok overlatt til barne- og familieministeren å løse utfordringene knyttet til krisesentrene.

Det fristende svaret er at en kunne valgt å statliggjøre det, slik at det ikke var et kommunalt tilbud. Så vidt jeg husker, valgte regjeringa Stoltenberg, den rød-grønne regjeringa, å gjøre det til et kommunalt tilbud, og det er vel fordi kommunene er nærmest til å finne det best

tilpassede tilbudet. Men loven er jo det viktige verktøyet vi har: Det er en krystallklar lov som sier at de *skal* få det tilbudet.

Derfor har det vært viktig for meg å signalisere også til Arbeiderpartiet, som prisverdig har fremmet et viktig representantforslag, at slik lovverket er, slik forarbeidene er, svarer det egentlig ut de bekymringene som Arbeiderpartiet har. Så jeg er usikker på om det er loven som er hovedproblemet. Derfor har vi satt i gang en evaluering, som jeg omtalte, derfor vil vi også følge opp den, og jeg håper den kan komme til meg i løpet av året.

Kari Henriksen (A) [11:10:11]: En del av disse forslagene er det ikke noen særlige kostnader forbundet med, f.eks. dette med å endre lovteksten og sikre at den også inkluderer trusler fra andre nærstående, så det er jo noe av dette som ikke er begrunnet i kostnader eller organisatoriske forhold. Men det er et behov hos kvinner for å få det på plass, for kvinner blir i dag avvist på grunn av at det er forskjellige tolkninger av den loven.

Hva er årsaken til at statsråden ikke vil vurdere denne endringen i lovteksten, f.eks., som bare vil være en innskjerping? Det vil jo legge press på kommunene til å ta tak i dette problemet hvis en får den tolkningen, for det er jo den tolkningsforskjellen som er en av utfordringene her.

Statsråd Kjell Ingolf Ropstad [11:11:14]: Jeg må først si at det er 47 krisesentre i Norge, og de aller fleste av dem tar imot dem som har rusproblemer. Jeg tipper, noe som kanskje er farlig å gjøre på Stortingets talerstol – men jeg vil anta at grunnen til at den eventuelt ikke kommer, er at det er krevende å skille barn og rusmisbrukere eller personer som sliter med rus. Jeg vil anta at det er grunnen til at en ikke får det tilbudet.

Når det gjelder det forslaget som representanten viser til, med definisjonen av «nære relasjoner», så sjekket vi opp det. I forarbeidene står det at en «har eller har hatt gjensidige plikter overfor kvarandre og/eller vore avhengig av kvarandre». Det betyr at det er den enkelte som må fortelle hva slags relasjon en har hatt. Derfor er definisjonen veldig vid, og jeg kan berolige med at definisjonen også skal være vid. Det er det viktig å få ut til kommunene, slik at de faktisk får den hjelpen.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [11:12:31]: Jeg vil i denne saken trekke fram den fyldige rapporten til RVTS Sør fra 2011, Psykisk syke og rusmisbrukende kvinner som brukere av krisesentertilbud. Her står det bl.a.:

«Særlig voldsutsatte kvinner med rusproblemer er utfordrende for krisesentrene. Flere krisesentre har nedfelt i rutiner at rus ikke er tillatt i krisesenteret, og at kvinner som møter ruspåvirket vil bli avvist.»

I denne rapporten framkommer det at krisesentrene var opptatt av hvordan voldsutsatte kvinner med rusavhengighet eller psykiske problemer påvirket barna som oppholdt seg der. De hadde negative holdninger, faktisk, til kvinner med rusavhengighet. Og man pekte på kompetansen til personalet.

Denne rapporten er altså fra 2011, og det har jo ikke endret seg så veldig mye siden den tid. Nå er det varslet en evaluering, men hva kan komme ut av den? Vil det komme konkrete tiltak, mener statsråden, når han ser hvordan situasjonen er?

Statsråd Kjell Ingolf Ropstad [11:13:29]: Først vil jeg bare presisere at slik loven er i dag, gir den kommunene en plikt til å sørge for et gratis krisesentertilbud til voldsutsatte kvinner, menn og barn, også til dem som har rusproblemer. Så loven er tydelig på at de skal få den hjelpen, og så langt det er mulig skal den være individuelt tilrettelagt. Sånn er loven.

Men det er riktig som representanten sier – vi har jo vært opptatt av denne saken, og regjeringsplattformen er tydelig på – at det skal være en evaluering. Den evalueringen håper jeg kommer i løpet av året. Jeg synes det er riktig at en har et best mulig og for så vidt oppdatert beslutningsgrunnlag, som er ferskere enn 2011, når en eventuelt skal gjøre endringer. Det å stå her og forskuttre endringer vil jeg ikke gjøre, men jeg skal love at når evalueringen kommer, vil den bli tatt på stort alvor, fordi vi er opptatt av å gi voldsutsatte et godt tilbud, også de som har rusproblemer.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Elise Bjørnebekk-Waagen (A) [11:14:52]: For kort tid siden møtte jeg Jenny. Jenny har vært åpen om historien sin, om at hun har levd lenge i rus og brukt mange ulike typer rusmidler, og at hun har levd i voldelige forhold. En dag ble volden såpass grov at hun ikke klarer mer, hun innså at dette var nok – «jeg må ut herfra» – og ringte en venninne. Venninnen ringte krisesenteret i kommunen hvor hun bodde, men de ga henne følgende beskjed: «Til oss kan du ikke komme – vi har ikke mulighet til å ta imot deg.» Så Jenny ble i forholdet litt til.

Ifølge krisesenterloven skal alle som opplever vold i nære relasjoner, ha et gratis lavterskel tilfluktssted. Allikevel opplever kvinner som Jenny og andre utsatte grupper å bli avvist av krisesentrene. Så hører jeg at statsråden sier at loven er sterk nok. Jeg er ikke sikker på om det er tilfellet. Statsråden viser selv til utviklingsprosjekter som hans departement har satt i gang, og en av prosjektrapportene – fra Varde Hartmark, som departe-

mentet har leid inn – konkluderer på sidene 26 og 27 bl.a. med at formuleringen «så langt råd er» bidrar til at utsatte grupper ikke får et godt nok tilbud. Da er det jo spennende å høre om statsråden er enig i de konklusjonene som trekkes i denne prosjektrapporten, eller om han holder fast ved at loven er god nok.

Det mangler ikke på vilje hos de som jobber på krisesentrene. Jeg er sikker på at de mer enn gjerne skulle hjulpet absolutt alle sammen. Men situasjonen er at de må velge. Byggene er ikke riktig utformet, kompetansen er mange steder ikke på plass, og tilbudet er ikke til stede. Det gjør at man må gjøre tøffe vurderinger, der barns behov settes først, og det er riktig. Det er riktig å sette barnas behov først, men det er ikke riktig at utsatte grupper ikke får et tilbud. Da må vi sørge for at dette kommer på plass.

Dette er godt dokumentert. Vi vet nok om at tilbudet ikke er til stede. Vi vet at dette er en gruppe som er mer utsatt for vold enn mange andre. Det er behov for å gjøre noe med dette tilbudet til denne gruppen, og jeg skulle ønske at vi sammen i dag kunne gå inn for forslagene til Arbeiderpartiet, noe som hadde vært en reell styrking for dem som trenger det aller, aller mest.

Silje Hjemdal (FrP) [11:18:03]: Jeg må si at jeg reagerer litt på tonen i salen, for jeg synes egentlig at samtlige representanter som har vært på talerstolen, sier at man jobber mot det samme målet. Regjeringen har understreket i sitt svarbrev og i statsrådets innlegg fra talerstolen hvor godt vi er i gang, og hva vi skal gjøre. Så å framstille det som at vi ikke tar disse kvinnene på alvor, vil jeg faktisk ikke være med på.

Jeg synes kanskje det nok en gang er betimelig å nevne fra denne talerstolen at Arbeiderpartiet er et av de partiene som har flest ordførere der ute. Hvis bekymringen er så stor for hvordan det er med krisesentertilbudene ute i kommunene, vil jeg foreslå at Arbeiderpartiet i hvert fall går foran ved å et initiativ overfor sine ordførere for å få skikk på dette.

Her har vi alle et ansvar, og selvfølgelig har vi et ansvar i loven. Som statsråden har betrygget oss med, er det ingenting i loven i dag som ekskluderer disse kvinnene. Men at det kan være forskjeller der ute, skal vi være observante på. Da mener jeg faktisk også at vi skal oppfordre våre kommunepolitikere til å løfte dette i sine kommunestyre og la ordførerne være klar over denne problemstillingen. Bare å skyve det fra den ene til den andre tror jeg ikke tjener disse kvinnene i det hele tatt.

Vi vet at antallet brukere med rusproblemer ikke er jevnt fordelt i hele landet. Derfor har vi understreket i merknadene våre at noen steder i landet kanskje vil ha et annet behov enn andre. Det som er det viktigste for oss, er at man har et godt spesialisert krisesentertilbud,

som best kan ivaretas f.eks. når kommunene samarbeider. For det er faktisk ikke et krisesenter i hver eneste lille kommune.

Men vi har også understreket veldig sterkt og vært helt tydelige på at alle som har behov for krisesenter, skal få et tilpasset tilbud. Jeg vil understreke det igjen fra talerstolen her, ettersom det kan virke som det er en konflikt om dette ellers i salen som ikke er å lese i innstillingen til den saken vi i dag faktisk debatterer.

Vi skal ikke leve med at noen grupper ikke får et tilbud som de faktisk har krav på, og som kan hjelpe dem videre, men vi er kanskje litt uenige om hvordan veien videre skal være.

Elise Bjørnebekk-Waagen (A) [11:21:26]: Det må da være litt lettvent å skyve ansvaret i denne sal over på kommunepolitikere. Det er ingen andre enn vi i denne sal som har ansvar for hvordan krisesenterloven ser ut. Og det er denne loven som skal sikre en likebehandling over hele landet – en likebehandling som ikke finner sted i dag. Da må vi i fellesskap ta ansvar for å bruke det eneste virkemiddelet som kan sørge for at alle får det tilbudet de har krav på og behov for, nemlig å styrke krisesenterloven.

Det er verdt å merke seg at det er forskjell på partiene. I år og i fjor er det første gang på lenge at Norge ikke har en handlingsplan mot vold i nære relasjoner, og det er med statsråden som på denne talerstolen i dag har sagt at han har gjort det til sin fremste oppgave å jobbe mot vold i nære relasjoner. I Granavolden-plattformen kan vi lese at regjeringen vil «videreutvikle handlingsplanen mot vold i nære relasjoner». Samtidig har vi ikke fått svar på hva det vil si å videreutvikle en plan man ikke har.

Det er langt fra ord til handlinger. Jeg skulle ønske vi kunne bruke de virkemidlene vi har, til faktisk å kunne gjøre dette til en realitet for alle.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [11:22:59]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Henriksen, Jonas Gahr Støre, Anette Trettebergstuen, Trond Giske, Elise Bjørnebekk-Waagen og Runar Sjøstad om en kvalitetsreform for det kommunale barnevernet (Innst. 324 S (2018–2019), jf. Dokument 8:84 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til

3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, også får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Freddy André Øvstegård (SV) [11:23:56] (ordfører for saken): Jeg vil takke komiteen for et godt samarbeid i behandlingen av dette Dokument 8-forslaget fra en rekke representanter fra Arbeiderpartiet.

Jeg vil starte med å si at barnevern er en helt kritisk viktig oppgave. Det handler om omsorg for og beskyttelse av sårbare barn, barn som ofte har blitt utsatt for omsorgssvikt i hjemmet. Da er det vår oppgave å sørge for at de ikke møtes med svik fra samfunnet, som skal stille opp og beskytte dem.

Representantene som har fremmet forslaget, viser til en rekke undersøkelser og rapporter som har kommet den siste tiden, senest fra Helsetilsynet, som har utført tilsyn med barnevernstjenesten.

Jeg tror vi alle i salen er enige om at det norske systemet for å beskytte barn er blant de beste i verden. Det er det viktig at vi hegner om. Likevel er det mye som må gjøres. Representantene som har fremmet dette forslaget, er innom flere forslag som også vi i SV støtter. Derfor vil jeg gå over til hva SV mener i saken.

Vi er enig i at det trengs mer samkjøring og mer samarbeid mellom ulike tjenester i barnevernet. De som jobber rundt omkring i den kommunale barnevernstjenesten, må ofte være eksperter på hele virkemiddelapparatet. Det er en stor jobb, og vi er nødt til å stille opp og hjelpe til for å sørge for at samkjøringen og samarbeidet blir bedre.

Det er også flere gode forslag som gjelder utdanningene – det å sørge for god relasjonskompetanse i utdanningene, sørge for at det er et klasseperspektiv, at de som arbeider i barnevernstjenesten, har verktøyene til å forstå hvordan stress og ulike problemer også kan henge sammen med foreldrenes klassebakgrunn, og ikke minst en kunnskapsbasert utvikling av profesjonen. Det er alle viktige forslag.

Til slutt vil jeg redegjøre for at det er noen av forslagene som SV ikke ønsker å støtte, som ikke er godt nok utredet og i enkelte tilfeller også går i gal retning og kan svekke barns stilling i barnevernet, mener vi. Det gjelder spesielt pressens inngang og innsyn i barnevernssaker i fylkesnemnda og en såkalt second opinion. Der vil vi vise til det som barnevernsbarna selv sier i høringene, så

vi mener det er gode grunner til å revurdere de forslagene.

Da tar jeg opp de forslagene SV er en del av.

Presidenten: Representanten Freddy André Øvstegård har tatt opp de forslagene han refererte til.

Kari Henriksen (A) [11:27:23]: Takk til saksordføreren for å ha lost oss gjennom saksbehandlingen i komiteen på en god måte.

Det har over flere år framkommet rapporter som avdekker alvorlige feil og mangler i det kommunale barnevernet. Barn over hele Norge får ikke den hjelpen de har rett på, barn som fellesskapet har den største forpliktelsen til å hjelpe. Mange av disse barna sviktes av det som skal være deres sikkerhetsnett. Det skyldes ikke at ansatte ikke gjør en god jobb. Det er heller ikke sånn at alle ikke får god hjelp, for mange får det. Og ansatte gjør ofte gull av gråstein, men det hjelper dessverre ikke de barna som opplever svikt.

Dette er ikke en ny situasjon, det startet i 2011. Da innførte regjeringa Stoltenberg barnevernsløftet. Det besto av to ting: øremerkede stillinger og et kompetanseløft. Regjeringa har lagt dette i skuffen og videreført kompetanseløftet, men ikke stillinger.

Rapportene om svikt har fortsatt å komme. Flere, deriblant Barneombudet, organisasjonene og #heiernakampanjen, peker på det åpenbare: Barna trenger flere kompetente voksne for å få det de har behov for og krav på. Men regjeringa lytter ikke til dette. Isteden er vi vitne til en handlingslammelse i møte med de store utfordringene disse barna møter i sin hverdag. Som jeg har sagt før: Hadde dette vært barn med somatiske sykdommer som ikke fikk tilgang til den kompetansen og de ansatte de hadde behov for, tror jeg debatten hadde hatt et annet preg.

Arbeiderpartiets svar på disse store og omfattende utfordringene er tredelt. For det første fikk vi på plass med støtte av Kristelig Folkeparti en stadfesting av at andelen kommersielle aktører i barnevernet skal fases ned og ideelle øke, uten at det går på bekostning av det offentlige.

Punkt 2: Vi fikk flere statlige bidrag til stillinger, noe også Kristelig Folkeparti støttet helt fram til de fikk regjeringsmakt.

Det tredje punktet er denne omfattende kvalitetsreformen, som bidrar til økt tillit og et styrket rettsvern for både barn og foreldre.

Statsrådens svar bekrefter situasjonsbeskrivelsen. I tillegg har han svart på hvor mange nye oppgaver som har kommet til etter 2011. Det svaret var på seks sider, så det mangler ikke på nye oppgaver.

Når det gjelder punktet om second opinion og åpenhet, ser vi at det kan være vanskelig å ta stilling til,

men det er viktig at offentligheten får innsyn i hva som skjer i barnevernet. Det er åpenhet i dag, og det er ikke snakk om å endre det lovverket som ligger til grunn, det er hvordan det praktiseres, vi vil se på.

Det samme gjelder second opinion-forslaget. Vi mener at det vil bidra til økt tillit til barnevernet, og det kommer barna til gode.

Jeg tar opp Arbeiderpartiets forslag og forslagene vi fremmer sammen med SV.

Presidenten: Representanten Kari Henriksen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [11:31:10] (komiteens leder): Med utsikt til Hallingskarvet, opp mot fjell og nær slalåmbakke og ridesenter ligger det et lite tømmerhus. Det er Fjellstø Omsorg, en barnevernsinstitusjon. Hol kommune hadde lenge ønsket en institusjon i sitt nærmiljø, men fikk det ikke til. Til slutt ble den kommunalt ansatte lei av å vente på dette og etablerte en privat institusjon. Det er et godt samarbeid mellom denne og kommunen, og ungdommen i Hallingdal behøver ikke reise ut av Hallingdal når det er problemer.

Hva har dette eksempelet med Arbeiderpartiets initiativ til en kvalitetsreform for det kommunale barnevernet å gjøre? Jo, det er et eksempel på at det foregår mye bra i barnevernet, men vi har et stykke igjen. Tilsynsrapporter forteller om svikt på flere nivå. Arbeiderpartiet foreslår en rekke tiltak. Jeg skal kommentere noen av disse. En del av disse tiltakene er igangsatt og/eller blir utredet i ny lov, bl.a. forslaget om ettervern – som er viktig – til 25 år. Det blir nå innført.

Hensynet til barnets beste er viktig, og det er grunnleggende når avgjørelser skal tas. Jeg er derfor glad for at statsråden i brevet til komiteen sier at det vil framheves i en overordnet bestemmelse i den nye barneloven. Medvirkning er også styrket i nåværende lov. Den trådte i kraft i juli i 2018.

Bedring av fosterforeldrenes stilling er også nødvendig, noe som forslaget tar opp. Det er behov for styrket veiledning og oppfølging. I budsjettet for 2019 ble det satt av 25 mill. kr nettopp for å øke kvaliteten i veiledningen til foreldrene. I NOU 2018:18 Trygge rammer for fosterhjem diskuteres bl.a. forslag som skal styrke veiledning til fosterforeldre. Jeg ser fram til å få flere tiltak på dette området.

Heving av kompetansen på ulike områder innen barnevern er også nødvendig. Det foreslås det også. Jeg er opptatt av at det gjelder mange områder. Det gjelder ledelse, kulturforståelse, medvirkning og oppfølging av barn fra minoritetsmiljøer. Ny videreutdanning innen barnevern er under utvikling, og jeg er glad for det. Men selv mener jeg at vi også må utvikle en masterutdanning. Den vil bidra til mer kunnskap og forskning rundt

barnevern – hvilke tiltak virker, og hvilke tiltak virker faktisk ikke. Den vil bidra til økt rekruttering, og jeg tror også på sikt bedre utøvelse av tjenestene.

Høyre ønsker ikke normerte stillinger i kommunene i barnevernet, men vi er veldig opptatt av at kommunene skal ha et bevisst forhold til kvaliteten i barnevern, og at politikere i de ulike kommunestyrene må sette barnevern på dagsordenen. Vi har bedret kommuneøkonomien, så det er mulig å ansette flere i barnevernet – det har det også blitt – men vi vil også at kommunene skal prioritere de tiltakene de synes er best. Det kan være styrking av skolehelsetjeneste, tiltak på familievernkontor eller helsestasjonen.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Silje Hjemdal (FrP) [11:34:22]: Få ting er så viktig som å stille opp for barna våre. Det er noe med å gi god hjelp, men man skal også gi riktig hjelp til dem som trenger det mest, og på den måten som er best for dem. Det er også sånn i Norge at vi har både barn og familier som trenger hjelp. De trenger rett og slett hjelp av andre for å fungere eller for å få bedre kår i tilværelsen. Der har vi barnevernet. For meg er det utrolig viktig at det er kompetansen i barnevernet som er det viktigste. Gjennom god kompetanse, et godt regelverk, riktig finansiering og et tilstrekkelig arsenal av virkemidler kan barnevernet hjelpe flest og best mulig der ute.

Som komitelederen understreket i sitt innlegg, må jeg si at dagens representantforslag gjentar mye av det som vi i Fremskrittspartiet, Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti allerede har jobbet mye med og fortsetter å jobbe med. Regjeringen gjennomfører allerede mye av det som står i forslaget, så derfor kan jeg selvfølgelig stille meg bak at mye er bra og faktisk helt i tråd med de satsingsområdene som vi allerede prioriterer.

Vår kvalitetsreform i barnevernet skal gi bedre barnevern gjennom organisatoriske endringer og gjennom konkrete kompetanse- og utviklingstiltak. Jeg tror ikke det er en bemanningsnorm som er løsningen, og der er vi over i kjent arbeiderpartistil, der bemanningsnorm er et forslag som vektlegger kvantitet framfor kvalitet. Bemanningen øker i barnevernet. Under den borgerlige regjeringen har man over 1 100 flere ansatte i det kommunale barnevernet. Dette er ansatte som gir ekstra kvalitet der ute, og som faktisk møter disse menneskene og barna. Jeg vil minne om at denne veksten er mye sterkere per år enn det den var under den rød-grønne regjeringen.

Det jeg synes er litt trist, er at det virker som om man er mer ideologisk opptatt av å bygge ned de private aktørene på feltet enn å sikre et godt barnevern for de barna som trenger vår hjelp. Jeg synes at hjelp til barna våre er altfor viktig til å bli redusert til en sviktende politisk

retorikk fra opposisjonen. Her burde vi kunne stå samlet om å heve kvaliteten. I stedet opplever vi en idéfattig opposisjon som kun forsøker å score billige poeng. Fakta er at barnevernet nå gir et bedre tilbud til dem som trenger det.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [11:37:35]: I løpet av min periode i familie- og kulturkomiteen har det med jevne mellomrom blitt fremmet flere forslag som omhandler barnevernet, det være seg fra Arbeiderpartiet, SV eller mitt eget parti. Det er ikke noen tvil om at dette temaet engasjerer oss alle, og at vi alle har et sterkt ønske om at barnevernet på en best mulig måte skal ivareta barna som utsettes for omsorgssvikt i en eller annen form. Dette representantforslaget peker også i den retningen, og her foreslås en rekke tiltak med det formål å heve kvaliteten i det kommunale barnevernet.

Barnevernet er stadig i søkelyset. Det avdekkes forhold som gir grunn til bekymring, alt fra hvordan barn blir tatt hånd om, til hvordan barnevernet er organisert. Lovverket er tydelig på hvilke rettigheter barn som er utsatt for omsorgssvikt, har. Til tross for det rapporteres det om svikt i rutiner, manglende eller feil saksbehandling, varierende grad av kvalitet på barnevernstjenesten, m.m. Det er også svært uheldig at kvaliteten i barnevernet er stedsavhengig, for alle barn skal ha et likeverdig tilbud, men det illustrerer bare hvor komplekst og vanskelig dette feltet er.

Det er helt avgjørende for tilliten og legitimiteten i befolkningen at barnevernet holder et høyt kvalitetsnivå. Forslagsstillerne setter søkelys på en viktig og alvorlig problemstilling. Senterpartiet deler intensjonen til forslagsstillerne og mener at vi trenger et faglig sterkt og oppdatert offentlig norsk barnevern med nok ressurser. Jeg er helt overbevist om at kampanjen #heierna fra ansatte som ønsker seg mer bemanning, må lyttes til, siden oppgavene til barnevernet har økt betraktelig.

Barnevernet må involvere seg og samarbeide mer direkte med barn og foreldre for å finne gode tiltak og løsninger. Det er også viktig at barna blir hørt i viktige avgjørelser som gjelder deres liv på kort og lang sikt. Videre mener jeg at det framover blir viktig med mer kompetanseheving og lengre utdanning og med mer regelmessig barnevernsfaglig veiledning og oppdatering av både nyansatte og erfarne.

Det er flere enkeltforslag fra Arbeiderpartiet som Senterpartiet kan tenke seg å støtte, men det lar seg ikke helt gjøre, fordi de fremmes bolkevis sammen med forslag vi ikke støtter. Men det er veldig viktig for meg å synliggjøre her og nå og for protokollen hvilke vi er enig i. Det gjelder punktene a, b, e, f og g under «Barn og foreldre», punktene a og b under «Rettsikkerhet», a og c under «Organisering» og b, c og e under «Utdanning».

I tillegg har vi i Senterpartiet sett nærmere på to andre forslag fra Arbeiderpartiet som er interessante, men hvor vi mener det er klokt å undersøke først hvilke konsekvenser de får. Vi fremmer forslag hvor vi ber regjeringen først se nærmere på nettopp konsekvensene, både ved innføring av «second opinion»-vurdering av akuttvedtak og ved å la pressen få bedre tilgang til fylkesnemndene.

Med det tar jeg opp våre forslag.

Presidenten: Representanten Åslaug Sem-Jacobsen har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [11:40:32]: Det er vårt alles sterke ønske og også vårt klare mål som politikere at alle barn skal få vokse opp i et godt hjem, med voksne som elsker dem, og som gir dem den omsorgen som de fortjener, og som de har krav på. Men noen ganger oppstår det dessverre situasjoner i en familie som gjør at barnevernet må inn i bildet. Primært bidrar barnevernet med mange ulike tiltak for å hjelpe familiene til å fungere bedre sammen, men i verste fall må de finne et nytt hjem til barna, enten midlertidig eller permanent.

Kristelig Folkeparti mener at det er viktig med høy kompetanse og tilstrekkelig bemanning i barnevernet, slik at de ansatte er godt rustet til å håndtere de ulike sakene og situasjonene de kommer opp i, for her er det ingen saker som er like. Derfor vil vi arbeide for økt saksbehandlingsskapasitet i det kommunale barnevernet, nok fosterhjemsplasser og institusjonsplasser til å gi alle barna et tilbud tilpasset den enkeltes behov, nok kapasitet i fylkesnemndene til å sikre rask saksbehandling, bedre tilsyn, opplæring og veiledning for fosterhjem samt rett til ettervern, som nå utvides til fylte 25 år. Derfor har vi i budsjettforlikene de siste årene styrket det kommunale barnevernet, og den styrkingen vil vi naturligvis også fortsette med som regjeringsparti.

Nettopp fordi trygg oppvekst for barn bør være en så viktig politisk prioritering, er jeg glad for at det både politisk og folkelig sett er et stort engasjement for barnevernet. Selv om det kan være noe uenighet om løsningene, er det i komiteen bred enighet om at barnevernet må prioriteres og fortsatt løftes framover. Men i motsetning til forslagsstillerne har jeg altså full tiltro til at statsråden og hans departement klarer å ivareta de viktige og nødvendige endringene i forslaget til ny barnevernslov.

Men forslagsstillerne er likevel inne på et godt poeng, og det er at det er viktig å lytte til dem som har skoen på beina, lytte til de tidligere barnevernsbarna og lytte til alle de voksne som hver dag jobber for å gi de barna det gjelder, en trygg hverdag og en framtid. Det har vi nå fått muligheten til gjennom denne høringen, og det har vært veldig nyttig og godt.

Men det er også verdt å merke seg at de fleste punktene i representantforslaget er ivaretatt – enten er de gjennomført, ute til høring eller i ferd med å bli satt i gang.

En ny barnevernslov er på vei, og regjeringen vil fortsette sin satsing på styrket bemanning, kompetanse og familievern – ikke minst et familievern som må tilpasses en ny og flerkulturell virkelighet. I tillegg er det viktig for Kristelig Folkeparti at vi alltid legger barnets beste til grunn, og nettopp derfor er vi opptatt av å finne gode løsninger i barnets familie og slekt.

Vi har allerede landet gode intensjoner i Granavolden-plattformen, og jeg har store forventninger til den nye barnevernsloven. Jeg imøteser derfor en helhetlig behandling av denne, som også vil imøtekomme flere av forslagsstillerne viktigste henseender.

På bakgrunn av det kommer Kristelig Folkeparti til å støtte komiteens innstilling.

Statsråd Kjell Ingolf Ropstad [11:43:48]: Jeg er glad for at Stortinget ønsker debatt om kvalitet i barnevernet. Flere av forslagene er gode og helt i tråd med satsingsområdet som regjeringa jobber med. Regjeringa er allerede i gang med barnevernsreformen. Reformen inneholder flere tiltak for å heve kvaliteten i barnevernet, og vi skal også gjennomføre organisatoriske endringer som skal bidra til økt forebygging i kommunene og bedre tilbud lokalt.

Jeg er enig med forslagsstillerne i at vi må styrke barns og foreldres medvirkning og rettssikkerhet. Barnets rett til medvirkning ble styrket gjennom lovendring av 1. juli 2018. Barns rettigheter og samarbeid med familien står også helt sentralt i forslaget til ny barnevernslov som er sendt på høring. Jeg vil lovfeste at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle avgjørelser og handlinger som berører et barn.

Barnevernet skal bygge på ressurser som finnes rundt barnet. Jeg foreslår at barnevernstjenesten skal legge til rette for å involvere barnets familie og nettverk. Dette vil bidra til å finne gode løsninger som er tilpasset barnet og familiens behov.

Tvangssaker er svært inngripende, både for barn og foreldre, og det er svært viktig at partene opplever å bli sett og hørt og behandlet med respekt. Jeg foreslår å innføre samtaleprosess som en varig ordning i alle fylkesnemndene. Evalueringer har vist at denne modellen fører til bedre kommunikasjon, og at partene i større grad kan finne fram til frivillige løsninger med mindre bruk av tvang. Jeg vil også, i likhet med forslagsstillerne, utvide aldersgrensen for rett til ettervern for barnevernsbarn fra 23 til 25 år.

Jeg er enig i at vi må heve kompetansen i barnevernet og kvaliteten på utdanningene. Derfor har denne re-

gjeringa satt av over 80 mill. kr til ulike kompetansetil- tak. Vi har økt tilbudet av praksisnære videreutdannin- ger, slik at flere ansatte får kompetanse på masternivå.

Jeg er også enig i at vi må sørge for bedre oppfølging og veiledning av fosterforeldre. Derfor har vi i år bevilget 25 mill. kr til nettopp dette.

Vi har flere ganger diskutert bemanning i barnever- net. Jeg er enig i at vi må jobbe aktivt med å håndtere ka- pasitetsutfordringer i barnevernet. Vi har de siste årene sett en betydelig vekst i antall stillinger i barnevernstje- nestene, særlig i årene etter 2015. Stillingsveksten skyl- des først og fremst at mange kommuner prioriterer bar- nevernet mer, og det er dit vi vil. Slik situasjonen er nå, mener jeg det blir feil å ta i bruk statlige virkemidler som øremerking og bemanningsnorm.

Men som jeg har nevnt flere ganger tidligere: Jeg vil følge utviklingen tett, og jeg vil sørge for at kvaliteten og bemanningssituasjonen blir vurdert jevnlig, både i den enkelte kommune og på nasjonalt nivå.

Mange familier vil ha god nytte av hjelp fra andre kommunale tjenester, og jeg foreslår å pålegge kommu- nene å koordinere det forebyggende arbeidet. De må se tilbudet til barn og unge i sammenheng, og kommune- styret skal vedta en plan for hvordan tjenestene skal samarbeide – til beste for barna.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Kari Henriksen (A) [11:47:03]: Når jeg hører stats- råden og representanter for høyre regjeringa, skjønner jeg at det er noen politikkområder der det er nok med gode ord og gode ønsker, for alle de tingene som de sier er bra, er vi stort sett enig i. Men vi vil videre, og det vil ikke de.

Når det gjelder forslag til løsning: Før Kristelig Fol- keparti gikk inn i regjering, hadde vi – som jeg nevnte i mitt innlegg – flere felles forslag til gode løsninger, bla. øremerking av stillinger, og vi hadde dette med ideelle aktører. Nå ser vi at i budsjettet øker midlene til kom- mersielle aktører, og vi ser en regjering som stritter imot av alle krefter det å øremerke stillinger. Hvilke konkrete endringer har skjedd i barnevernet fra januar 2019 til nå, som gjør at Kristelig Folkeparti har endret syn på det de var enig med Arbeiderpartiet i – før de gikk inn i re- gjering?

Statsråd Kjell Ingolf Ropstad [11:48:07]: Først vil jeg bare si at jeg reagerer på formuleringen: Arbeider- partiet vil videre, men det vil ikke regjeringa. Jeg har nettopp lest opp og ikke minst i mitt brev til komiteen utfyllende svart på hva vi er i gang med. Nå er det på høring ny barnevernslov, der vi foreslår en rekke nye tiltak som jeg er sikker på vil bedre barnevernet.

Kristelig Folkeparti har inngått seks budsjettforlik med regjeringspartiene – vi har ikke sittet i regjering hele tida, men vi har inngått budsjettforlik. Den politik- ken står vi bak. Vi har hatt mange runder knyttet til øre- merking og hva som fungerer best. Det jeg iallfall ser nå, også som statsråd, er at veksten årlig har vært større un- der denne regjeringa enn den var under den forrige – og det uten øremerking. Og det er sånn med øremerking at av og til kan den bli et slags golv. Den skal være et golv, men den blir et tak, for istedenfor å bruke mer penger bruker kommunene akkurat det de får.

Jeg skal følge utviklingen nøye, men jeg er fornøyd med at kommunene har bevilget opp slik de har gjort.

Kari Henriksen (A) [11:49:12]: Kan jeg da spørre statsråden: Da statsråden var stortingsrepresentant og satt i forhandlinger, ble det lagt på bordet en norm for ansatte i skole og barnehage. Hva er det som gjør at bar- na i barnevernet ikke trenger en norm? Kristelig Folke- parti har lagt hele sin makt bak å få en norm i barneha- ge og skole.

Statsråd Kjell Ingolf Ropstad [11:49:41]: Jeg er vel- dig glad for det spørsmålet. For meg er det åpenbart at det er stor forskjell på det skolen gjør, og det barnever- net gjør. Det er mye enklere å sette en norm for skolen enn å sette en norm for barnevernet. Og jeg har gjentat- te ganger utfordret Arbeiderpartiet: Hvordan skal krite- riene for denne normen være? Skal en ta utgangspunkt i antall bekymringsmeldinger? Det kan jo være logisk, for jo flere bekymringsmeldinger en har, jo flere ansatte bør en ha.

Hva er utfordringen? Det er selvfølgelig at hvis en kommune får et økt antall bekymringsmeldinger, må de ha et økt antall ansatte, noe som koster mer penger. Der- med er det et incentiv til å holde antall bekymringsmel- dinger nede, noe jeg er bekymret for. Et annet mulig mål er å se på antall innbyggere, levekår eller et eller annet sånt, men vi vet veldig godt at det er stor forskjell fra kommune til kommune på hvordan forholdene for un- gene er. Jeg skal ikke begynne å bruke eksempler, men det er ikke vanskelig å komme på kommuner som sliter mer enn andre. Derfor treffer en norm heller ikke så godt. Det er den åpenbare forskjellen, mener jeg, mel- lom skole og barnevern.

Kari Henriksen (A) [11:50:44]: Jeg hører at systemet er viktigere enn hva barna har behov for, men la det ligge.

I vårt forslag foreslår vi at det skal vurderes og utre- des en norm, hvordan den rent faktisk skal settes ut i li- vet, men det skal skje i samarbeid med partene og orga- nisasjonene. Det er det regjeringa sier nei til. Når stats- råden spør meg om hvordan en norm skal være, vil jeg

spørre statsråden: Hvorfor ikke få det utredet? Det er hans ansvarsområde.

Statsråd Kjell Ingolf Ropstad [11:51:20]: For å bruke ordene til representanten Henriksen: Det er fordi vi setter barnets beste foran systemet. Systemet med en norm er ikke løsningen, systemet er ikke løsningen. Det viktigste er at hver enkelt kommune kan velge de tiltakene som de mener er best. Jeg har sagt flere ganger at jeg ikke har tro på en norm. Derfor ser jeg ikke noen grunn til å utrede – og iallfall ikke når de som foreslår normen, ikke klarer å si hva som skal være kriteriene for den.

Derfor mener jeg det er mye viktigere å styrke kommunene, sånn som vi f.eks. gjør ved å ansvarliggjøre dem i enda større grad, ved at de skal ha en egen sak i kommunestyret hvert år. Det tror jeg kommer til å gjøre at mange flere lokalpolitikere er enda mer bevisst på den viktige oppgaven barnevernet har. Kanskje resulterer det i flere ansatte i barnevernet, men kanskje resulterer det også i flere ungdomsarbeidere, flere i familievernet eller andre tiltak som kommunene mener er enda bedre for å unngå at det kommer så langt at barnevernet må inn. Derfor har jeg et stort engasjement for både å få opp bemanningen og ikke minst å styrke det forebyggende arbeidet i kommunene, som er det aller viktigste.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [11:52:35]: En av de store utfordringene på dette området er det offentlige ordskiftet som foregår på ulike plattformer, særlig når det gjelder alvorlige saker som fylkesnemndene har tatt beslutning i. Det er mange grupper som påstår veldig mye drøyt om barnevernet, og som kjemper imot det. Det er familier som ofte – kanskje med rette – setter spørsmålsteget ved de avgjørelsene som er tatt. Og det er ansatte som virkelig får kjørt seg med hets og annen problematikk.

Vi mangler en offentlig, objektiv instans som kan stå for fakta og få satt dette i perspektiv. Derfor er det mange som har løftet fram at kanskje pressen skal inn, med taushetsplikt, og sånn som vi ter oss ellers i rettsystemet, være der og se barnevernet i kortene, men også kunne slå tilbake påstander som blir slengt ut. Vil statsråden kikke litt nærmere på det, eller har han andre løsninger for hvordan vi kan få ned konfliktnivået, den dårlige tonen og det destruktive i det offentlige ordskiftet?

Statsråd Kjell Ingolf Ropstad [11:53:39]: Jeg takker for et viktig spørsmål. Premisset i spørsmålet er veldig viktig fordi åpenhet kan bidra til å skape trygghet og rettssikkerhet. Jeg er enig i at det er viktig å se på løsninger som kan gjøre at man får enda større tillit til rettsystemet.

I forslaget til barnevernslov som vi har sendt ut, har vi foreslått å videreføre dagens praksis. Det man har gjort i flere saker, er å anonymisere sakene, så ingen vet hvem det er, og så legger man sakene ut på Lovdata, slik at man kan følge prosessen. Når det er sagt, mener jeg det viktigste er hensynet til barnet og barnets beste. Nå er det ute på høring, og så vil jeg lese de høringsinnspillene nøye, for jeg er enig i at åpenhet rundt forhandlingene er viktig – og det er en forskjell når det er f.eks. samtykke inne. Så dette følger vi nøye.

Freddy André Øvstegård (SV) [11:54:43]: Det har både nå og tidligere i denne sal vært mye debatt om bemanning i barnevernet, spesielt etter at de ansatte i barnevernet selv gjorde opprør og ga det de kalte et nasjonalt varsel om at de har for liten tid til å kunne hjelpe hvert enkelt barn. Vi hører historier om bekymringsmeldinger som blir liggende i tre måneder før barnevernet får summet seg til gjøre noe, fordi det er så mange saker. Derfor er historiefortellingen om stillingene ganske viktig. I 2011 gjorde den gangen Barne- og likestillingsdepartementet en utredning som viste at det var behov for 1 500 nye stillinger i barnevernet, og man satte i gang et løft – heldigvis. Nå, endelig, etter flere runder, har vi fått svar fra departementet om at en fortsatt trenger 1 250 stillinger. Hvordan kan statsråden da fortsatt si at det ikke trengs et nasjonalt løft?

Statsråd Kjell Ingolf Ropstad [11:55:48]: Jeg har hele tida presisert at jeg mener bemanning er viktig. Og før jeg begynner på svaret, må jeg presisere at i denne saken ligger det vel 24 andre forslag. Det er viktig å fokusere på kvalitet og på mange andre felt, men bemanning er et av de viktig spørsmålene.

Jeg har pekt på i det svaret som representanten viste til om behovet for 1 250 som er skissert, at vi ønsker økt bemanning. Men spørsmålet er: Hvordan lykkes vi best med å få økt bemanning? Det er heldigvis sånn at vi har gitt kommunene god økonomi. Kommunene har valgt å prioritere det å øke bemanningen i barnevernet. Noen kommuner har prioritert det veldig høyt, andre har prioritert det mindre. En øremerking vet vi vil bli fordelt likt, og dermed vil de kommunene som har prioritert det, ikke nødvendigvis trenge det på samme måte.

Det jeg mener er viktigst, er å følge utviklingen tett. Jeg sier ikke at det skal være sånn for alltid, men jeg sier at som situasjonen er nå, har bemanningen økt – og det håper jeg at den gjør fortsatt også.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Hilde Kristin Holtesmo (A) [11:57:17]: Jeg har hørt det sagt at det kreves en landsby for å oppdra et barn. Det kreves et kommunestyre for å ha et godt barnevern. Det er kommunestyret som har ansvaret, og det politiske eierskapet mener jeg må tydeliggjøres.

Barnevernet møter de mest sårbare barna og familiene vi har i samfunnet. Det er så viktig at omsorg og tjenester i barnevernet er organisert slik at barn og deres omsorgspersoner får tidlig, nødvendig og sammenhengende hjelp. Dette betinger igjen tilstrekkelig med midler og ansatte, slik som Arbeiderpartiet foreslår.

I ny barnevernslov, som er på høring nå, ligger det an til en oppgaveoverføring fra stat til kommune. Det er krevende for kommuner med en presset økonomisk situasjon, og derfor må det sikres at det følger penger med oppgaven når disse oppgavene overføres. Det må regjeringen faktisk sørge for. Så skal kommunene sørge for at tjenester som rettes mot barn og unge og deres familier, skal organiseres i gode, kunnskapsbaserte, tverrfaglige, gjerne samlokaliserte tjenester med høy kvalitet.

Arbeiderpartiet vil ha en kvalitetsreform som sikrer tillit og rettssikkerhet, flere statlige bidrag til stillinger i det kommunale barnevernet, og at barnevernet skal være i en offentlig eller en ideell organisasjon sin regi. Barnevernet er ikke egnet for kommersiell drift og stykkpris.

Høy kvalitet forutsetter at politisk og administrativ toppledelse har kunnskap og interesse for fagområdet og gjennom dette igjen kan delta aktivt i diskusjoner som berører strategiske valg som gjelder kommunens barnevern. Det politiske ansvaret for barnevernet må tydeliggjøres. Det er ønskelig, slik jeg ser det, at politisk ledelse skal ha en felles ambisjon og en visjon for kommunens barnevern – dette for å stimulere til økt kvalitet og motivere til innovasjon og nyskaping. En synliggjøring og forankring av økt politisk eierskap og ansvar for barnevernet bør og må komme fram gjennom egne årlige rapporter til kommunestyret, slik som det er foreslått i forslaget.

Jeg oppfordrer til å støtte Arbeiderpartiets forslag om en kvalitetsreform med det det inneholder for det kommunale barnevernet.

Trond Giske (A) [11:59:41]: Det er positivt at statsråden varsler at han tar dette feltet på alvor og vil følge opp Arbeiderpartiets sterke oppfordring om å forbedre kvaliteten. Det er likevel underlig at man ikke ønsker et sterkere nasjonalt system, all den tid det er enorme variasjoner mellom kommuner og landsdeler når det gjelder hvordan barnevernet fungerer, f.eks. antall akuttvedtak, som kan variere helt enormt mellom forskjellige deler av landet.

Det er få områder som egner seg dårligere for politisk spill og å peke på hverandre enn dette. Vi får ta et fel-

les ansvar for at barnevernstjenesten fortsatt ikke er god nok. Dette skriver seg langt tilbake. Jeg husker min egen politiske start på 1980-tallet, da var det «mappebarna» vi snakket om, flere tusen ubehandlede saker, så dette har vært en gjenganger. Men det haster, og hvis statsråden virkelig ønsker å sette spor etter seg de to årene han skal sitte i stolen, er dette virkelig et område hvor det er mulig.

For det første må det gjøres noe med antallet akuttvedtak. Nå går det riktig vei. I 2017 var det 1 800 tvangs- og akutt plasseringer, i 2018 var det 1 583. Men hver eneste inn gripen er potensielt et alvorlig traume for barnet, og hvis det gjøres feil, kanskje et mer alvorlig traume enn det barnet har vært utsatt for i utgangspunktet. Samtidig vet vi at noen ganger er det nødvendig, og jeg tror at enkeltsaker som har fått stor medieoppsomhet, har gjort barnevernet ekstra aktsomt. Men akuttvedtak er egentlig et nederlag, for da har de andre tiltakene sviktet. Det å komme inn mye tidligere, det å komme inn mye mer fleksibelt, det å være mye tettere på familien helt fra starten er en mye bedre strategi. Og det er jo ikke noen tvil om at i store deler av befolkningen har barnevernet en tillitskrise – innvanderfamilier som sender ungene sine tilbake til et fremmed land fordi de ikke har noen tillit til barnevernet.

Det andre punktet er at man må komme inn tidligere, og det å få et større spekter av tiltak som også kan settes inn hvis foreldrene motsetter seg det, som ikke handler om omsorgsovertakelse eller akuttvedtak, tror jeg er veien å gå.

Det tredje er selvfølgelig at de gangene man griper inn, må kvaliteten på tjenesten være god nok. Det er vel få ting som er så tragisk som at barnevernet har grepet inn, til og med kanskje med omsorgsovertakelse eller tvangsplassering, og så går det galt fordi fosterhjemmet svikter. Da er det virkelig skade oppå skade.

Dette er et kjempeviktig område. Det finnes få oppgaver i et samfunn som er så grunnleggende som å gi alle barn en god og trygg oppvekst. Dette kan vi få til med våre ressurser, men en er nødt til å gjøre en ordentlig jobb med det.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [12:02:59]: Representanten Giske var inne på noe viktig. Nettopp det at vi får så mange akuttinnleggninger av barn i institusjoner, må forebygges. Men det betyr også at vi må bruke mer penger på det forebyggende, og det var derfor jeg i mitt forrige innlegg var opptatt av at kommunene selv må vurdere hvor de vil sette inn trykket – er det på helsestasjonen, er det på familievernkontoret, eller er det i oppsøkende virksomhet?

Det jeg vil ta ordet for her, er dette med institusjonsplasser. Det skjer gjennom tildeling fra Bufetat, de har et

inntakssenter for det. Det er barnets behov som skal stå i sentrum når man foretar hver enkelt plassering og avgjør ved hvilken institusjon barnet skal være.

Kommunalt og statlig barnevern har over flere år benyttet private aktører, enten det er ideelle eller kommersielle, for å oppnå dette. I 2015 inngikk staten en samarbeidsavtale med ideelle aktører og leverandører av både helse- og sosialtjenester, og regjeringen har de siste årene styrket ideelle aktørers mulighet, først ved å utlyse institusjonsplasser i et skjermet anbud for ideelle, og også med et større antall plasser som man har fått garanti for.

Det blir av Arbeiderpartiet hevdet at man vil avvikle de private institusjonene. Jeg vil da minne om at private institusjoner er underlagt akkurat de samme kvalitetskravene som både statlige og ideelle, og det er Fylkesmannen som fører tilsyn med alle institusjoner.

Det foreligger ikke kunnskap om at det er systematiske kvalitetsforskjeller mellom offentlige, ideelle og kommersielle institusjoner. Det foreligger heller ingen kunnskap om kvalitetsforskjeller mellom de tiltakene som blir tilbudt, enten det er av private eller av ideelle.

Jeg vil minne om Fjellstø Omsorg i Hallingdal, som ble opprettet av idealister fordi kommunen ikke maktet å gi et godt nok tilbud. Med Arbeiderpartiets politikk vil dette senteret ganske raskt bli avvirket. Så det er med begrunnelse i ideologi, ikke i at tilbudet til barn og unge ikke er bra nok, man vil legge ned disse sentrene. Jeg håper vi kan komme lenger og se at det er kvalitetsforskjellene som skal bety noe når en institusjon må legges ned.

Kari Henriksen (A) [12:06:09]: Takk for debatten – hvis den er slutt. Det var i alle fall ikke flere som hadde tegnet seg da jeg gikk opp.

Jeg har bare lyst til å kommentere noen av de forholdene som har kommet opp i debatten. Det er snakk om dette med medvirkning. Det er vi alle enig i. Vårt forslag til medvirkning handler om å gjøre det mer systematisk, noe å la slik de har det i helsetjenesten, der det er lovpålagt å ha et brukermedvirkningssystem, slik at det blir både på systemnivå og på individnivå. Så der skiller vi litt. Vi er enig i brukermedvirkning og at barnas stemme skal bli hørt mer, og nå svarte statsråden også at det skal bli lagt mer vekt på både familie- og relasjonsstemmene i dette. Det er bra, men vi ønsker altså en tydeligere presisering av hva medvirkning faktisk betyr.

Så er det snakk om økonomi, og det er her forskjellene ligger – som forskjellen mellom å satse på barnevernet og å bruke penger på barnevernet. Det mangler ikke på advarsler. Jeg har lest advarsler fra denne talerstolen veldig mange ganger. Det er å lese for døve ører, det vet jeg, men jeg skal lese en til, og den kom fra Bufdir, fra eget fagdirektorat, til NOU-en i 2016:

«Dersom forslagene ikke følges opp med betydelig finansiering, vil de kunne gå på bekostning av andre viktige oppgaver i kommunal barnevernstjeneste.»

Og det er det det handler om: å få nok folk til å gjøre oppgavene, sånn at kvaliteten kan vokse. Det er et knekkpunkt mellom kvalitet og effektivitet, og det organisasjoner, Barneombudet, #heierna, alle som er på høring, forteller oss, er at det knekkpunktet er nådd. Det er ikke nok ansatte til å utvikle den kompetansen som både regjeringa og opposisjonen er interessert i å gi barnevernet. Det er det som er den politiske forskjellen her.

Så til dette med forebygging. Det er vi helt enig i. Det er derfor vi foreslår å satse mer på den organiseringen som er mye mer utadrettet, og styrke utdanningene slik at folk kan komme mer ut. Og det er ikke noen motsetning i vårt forslag og det som statsråden var inne på, at de kan ansette fritidskonsulenter, terapeuter eller støttekontakter. Det kan de også innenfor vårt system.

Helt til slutt vil jeg si at det er ikke sånn at det bare er i det kommunale barnevernet det er svikt. Også i institusjonene, som også Ørmen Johnsen var inne på, er det rapportert lovbrudd – i 36 av 60 institusjoner. Derfor foreslår vi i vårt reviderte budsjett å sette av 2 mill. kr til en nettbasert varselordning for barn i institusjonsbarnevernet. For det er barn vi snakker om, og de kan ikke vente lenger.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [12:09:19]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i energiloven § 9-5 (innhenting av politiattest) (Innst. 320 L (2018–2019), jf. Prop. 101 L (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske frå energi og miljøkomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Runar Sjøstad (A) [12:10:14] (ordfører for saken): En arbeidsgruppe ved NVE har vurdert behovet for å styrke arbeidet med å håndtere risiko som følge av digitalisering. Arbeidsgruppens vurderinger er sammenfattet i NVE-rapport 26:2017, Regulering av IKT-sikkerhet. Arbeidsgruppen vurderte det slik at dagens regelverk i

stor grad samsvarer med internasjonale standarder og praksis, men så likevel behov for ytterligere presiseringer i regelverket for å bidra til at virksomheter og systemer i energisektoren er best mulig beskyttet mot digitale trusler. Arbeidsgruppen anbefalte på denne bakgrunnen bl.a. at det innføres større mulighet for kontroll med personer som skal få tilgang til anlegg, systemer eller annet som er klassifisert etter kapittel 5 i kraftberedskapsforskriften.

Departementet foreslår en hjemmel for forskriftsbestemmelser om innhenting og bruk av politiattest som kan inntas i kraftberedskapsforskriften. Saken har vært ute på bred høring, og bl.a. innspill fra Advokatforeningen er innarbeidet i forslaget.

Jeg vil avslutte med å takke komiteen for et godt samarbeid. Komiteen støtter regjeringens forslag, og jeg anbefaler med det komiteens tilråding, som fremmes av en enstemmig komité.

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [12:11:33]: Energimyndighetene har i de senere årene arbeidet målrettet med å avdekke mulige risikofaktorer og for å styrke sikkerheten innenfor energisektoren. Det lovforslaget som behandles i dag, er ett av tiltakene som er et resultat av dette arbeidet.

Forsynings sikkerheten innenfor norsk energisektor er god. Den digitale utviklingen i sektoren og i samfunnet for øvrig har imidlertid medført endringer i energisystemets risiko- og sårbarhetsbilde. Som saksordføreren viste til, er det en arbeidsgruppe ved NVE som har vurdert behovet for reguleringer for å møte dette.

Innsidetrusler ble identifisert som en mulig utfordring. På denne bakgrunnen har NVE anbefalt at det innføres større mulighet for kontroll med personer som skal få tilgang til klassifiserte anlegg og systemer. Klassifiserte anlegg er anlegg som anses å være av særlig betydning for kraftforsyningen. Dette kan typisk dreie seg om kraftstasjoner, transformatorstasjoner, kraftledninger og driftskontrollsystemer. Her foreslår regjeringen en lovendring, slik at den som eier og driver slike anlegg, kan kreve at personer som skal få tilgang, må framlegge politiattest.

Lovforslaget gir hjemmel for krav om politiattest i forskrift, og nærmere krav til innhenting og bruk av politiattest er planlagt inntatt i kraftberedskapsforskriften. Kravet om politiattest vil gjelde ved alle nyansettelser i stillinger som forutsetter tilgang til klassifiserte anlegg. Allerede ansatte omfattes ikke av dette forslaget.

Formålet med lovendringen er å gi et bedre grunnlag for å vurdere om personer skal få tilgang til klassifiserte anlegg som representerer en sikkerhetsrisiko. En såkalt ordinær politiattest anses her å være tilstrekkelig i så henseende. Selve behandlingen av personopplys-

ningene må imidlertid selvfølgelig skje i samsvar med gjeldende personvernlovgivning.

Lovforslaget har vært på høring, og som det framgår av proposisjonen, var de fleste høringsinstansene positive til dette og til at politiattest vurderes som et viktig tiltak for å forebygge kriminalitet mot klassifiserte energianlegg. Jeg mener at dette er et godt og formålstjenlig lovforslag. Kraftforsyningens kritiske betydning for samfunnet som helhet tilsier at man må ha god kontroll med hvem som skal få tilgang til sånne anlegg.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [12:15:03]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i forurensningsloven, produktkontrollloven, naturmangfoldloven og svalbardmiljøloven mv. (innføring av overtredelsesgebyr og heving av strafferammer) (Innst. 322 L (2018–2019), jf. Prop. 77 L (2018–2019))

Presidenten: Etter ynske frå energi- og miljøkomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Aase Simonsen (H) [12:15:57] (ordfører for saken): La meg først få takke komiteen for et godt samarbeid om denne saken. Vi har en enstemmig innstilling, og det er en god ting når vi er tverrpolitisk enige om å få økt strafferammene for miljøkriminalitet i Norge. Det gjør vi på bakgrunn av at det årlig viser seg å være et stort antall overtredelser av både produktkontrollloven og forurensningsloven, og at det er veldig mange av dem som bryter regelverket her, som gjør det gjentatte ganger.

Politiet og påtalemyndighetene følger opp lovbruddene som de anser som særlig alvorlige, men ellers ser det ikke ut til at dagens sanksjonsmuligheter har den effekten som er ønskelig, nemlig å få ned antall brudd på de nevnte lovene, som etter hvert utgjør et alvorlig samfunnsproblem.

Jeg vil også vise til Det internasjonale naturpanelet, IPBES, som for en knapp måned siden la fram en rapport som beskriver naturens tilstand og relasjonen mellom naturen, menneskelig aktivitet og økonomisk utvikling. Det er en rapport som viser at tap av natur er en like stor

trussel som klimaendringene, og et av tiltakene for å snu trenden, som anbefales i rapporten som avgjørende, er at straff for å forurense bygges inn i lovverk og forskrifter.

Det er derfor helt på sin plass at departementet har foreslått endringer som skjerper straffen i forurensningsloven, produktkontrollloven, naturmangfoldloven og svalbardmiljøloven. Det blir nå innført hjemler for overtredelsesgebyr i de to førstnevnte lovene for å kunne behandle overtredelser enklere og mer effektivt, og bestemmelsene om miljøerstatning endres til en bestemmelse om overtredelsesgebyr i naturmangfoldloven. Dette blir gjort mest for å samordne de administrative sanksjonene i miljølovene og innebærer ikke noen vesentlig endring.

Strafferammen blir hevet i alle de fire lovene, vilkår for bruk av øvre strafferamme i forurensningsloven blir endret, og det blir presisert i straffeprosessloven at påtalekompetansen for alminnelige overtredelser av lovene legges til politiet. Utover det er det bare mindre endringer i straffebestemmelsene i forurensningsloven og produktkontrollloven.

Vi har sett at en altfor stor del av straffebestemmelsene i de nevnte lovene er tomme trusler, i den forstand at de i liten grad eller ikke i det hele tatt blir håndhevet. Vi har derfor tro på at med de endringene vi her gjør, vil vi som samfunn håndtere brudd på miljølovene på en mye bedre måte framover. Det må vi, og dette er ellers bare ett av de tiltakene vi gjør i rett retning for bedre å kunne ivareta natur og miljø framover.

Ole André Myhrvold (Sp) [12:19:01]: Senterpartiet støtter intensjonen i denne proposisjonen om bl.a. heving av strafferammene i forurensningsloven, produktkontrollloven, naturmangfoldloven og svalbardmiljøloven. Likevel er det grunn til å komme med noen bemerkninger. Denne endringen må gjøres av preventive hensyn overfor dem som med overlegg begår miljøkriminalitet. Disse finnes, og vi har sett eksempler der utbyggere og andre spekulerer i lave strafferammer mot mulig fortjeneste, og der andre også med overlegg forurenser fordi straffene er så lave at man rett og slett heller tar straffen enn å ta oppryddingen.

Derimot mener Senterpartiet at det er grunn til å merke seg at forurensning også kan skje ved uhell, og vi er av den oppfatning at folk som handler i beste mening eller i god tro, ikke bør rammes av lange straffer. Alle kan begå feil, og feil vil bli begått så lenge det finnes utvikling. I noen bransjer er man mer utsatt i slike saker enn i andre.

Vi er derfor litt bekymret for den virkningen det har for bransjer som allerede driver i en virksomhet med risikoaktivitet, som har en risiko for miljøforurensning, og som også lever i en presset økonomisk arbeidshver-

dag og ikke har mulighet til å ta alle de nødvendige forholdsreglene som til tider kreves. Skognæringen er en typisk næring av denne typen, hvor uhell skjer, hvor man ikke med overlegg begår miljøkriminalitet, men hvor man likevel noen ganger kan komme i skade for å begå miljøkriminalitet. Vi er nok litt bekymret for at man ikke også har tatt slike hensyn i proposisjonen, og ønsket å nevne det i debatten i dag.

Vi støtter altså proposisjonen, men mener at vi klart må skille mellom dem som med overlegg begår kriminalitet, og dem som handler i god tro.

Statsråd Ola Elvestuen [12:21:45]: Stortinget skal i dag ta stilling til Prop. 77 L, om endringer i forurensningsloven, produktkontrollloven, naturmangfoldloven og svalbardmiljøloven mv. Komiteen har kommet med sin tilråding, som jo er enstemmig og positiv. Det setter jeg pris på.

Jeg foreslår i proposisjonen lovendringer for å innføre overtredelsesgebyr i forurensningsloven, produktkontrollloven og naturmangfoldloven. Jeg foreslår også å forhøye strafferammene for miljøkriminalitet i forurensningsloven, produktkontrollloven, naturmangfoldloven og svalbardmiljøloven.

Årlig avdekkes det et stort antall overtredelser av produktkontrollloven og forurensningsloven. Slike overtredelser medfører en risiko for skade på helse og miljø. For å sikre at regelverket følges, er det viktig at myndighetene har mulighet til å ilegge et overtredelsesgebyr, og at strafferammene heves.

De mest alvorlige sakene vil fortsatt overlates til politi og påtalemyndighet, men ved at det gis mulighet til å ilegge overtredelsesgebyr i disse sakene, vil man effektivt kunne følge opp et større antall lovbrudd. Dette vil også ha en allmennpreventiv effekt og gi et mer fleksibelt sanksjonssystem. På sikt vil man kunne redusere risikoen for skade på helse og miljø.

Jeg foreslår derfor å innføre hjemler til å ilegge overtredelsesgebyr i produktkontrollloven og forurensningsloven. Jeg foreslår også å endre bestemmelsen om miljøerstatning i naturmangfoldloven til en bestemmelse om overtredelsesgebyr.

Jeg foreslår også å heve enkelte strafferammer i forurensningsloven, produktkontrollloven, naturmangfoldloven og svalbardmiljøloven. Alminnelig strafferamme i forurensningsloven og produktkontrollloven foreslås hevet til ett år. Forhøyet strafferamme på tre år foreslås innført i produktkontrollloven og forurensningsloven. Villkårene for bruk av forhøyet strafferamme på fem år i forurensningsloven foreslås endret slik at bestemmelsen også kan anvendes på overtredelser som har voldt alvorlig eller irreversibel skade på biologisk mangfold. Strafferammen for grove overtredelser av na-

turmangfoldloven og svalbardmiljøloven foreslås hevet til fem år.

Til forrige taler, som var bekymret for lovendringen og hva den ville føre til: Lovendringene innebærer ingen endringer i eller senking av skyldkrav. Forslagene innebærer heller ikke noen senking av terskelen for å kunne dømmes for alvorlig miljøkriminalitet. Det skal gis strengere straff også i miljøskadesaker, men utover det skal det ikke være noen endring i når lovverket kan anvendes.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [12:24:47]

Innstilling frå energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Kristoffer Robin Haug om å stoppe insektdøden (Innst. 323 S (2018–2019), jf. Dokument 8:88 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ynske frå energi- og miljøkomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Tore Storehaug (KrF) [12:25:32] (ordførar for saka): Problemstillinga vi har på bordet i dag, i form av eit representantforslag frå Kristoffer Robin Haug, er ei av dei viktige problemstillingane vi står overfor.

Albert Einstein har ein gong sagt at om bene døyr ut, har menneska berre fire år att å leve. Det er noko som eg trur òg denne salen har begynt å ta inn over seg, for då mitt eige parti i 2015 fremja eit representantforslag om ein nasjonal strategi for villbier og pollinering, var det ikkje like stor åtgaum om saka som det er no. Det blei møtt med ei viss skuldertrekking og motstand mot å handsame noko så smalt. Slik er det ikkje lenger. Insektdøden er sett på dagsordenen, og det er godt at forslagsstillaren er med på å halde oppe trykket i denne saka.

Det er òg godt at komiteen har hatt eit konstruktivt arbeid om saka, og at komiteen er samd med representanten Kristoffer Robin i at det er svært urovekkjande at talet på ei rekkje insekt er i sterk tilbakegang. Det aller meste tyder på at tilbakegangen kjem av menneskeleg aktivitet, som nedbygging av areal og endra driftsform i landbruket. Ein kan eigentleg seie at dette er baksida av

medaljen for effektive og meir kortsiktig lønsame driftsforbetringar.

Dette er eit døme på at menneska i bruken av naturen og naturressursane må ha ein grunnleggjande respekt for samanhengane i naturen. Det blir òg lagt til grunn i den nasjonale strategien for pollinerande insekt, som i fjor blei vedteken som ei oppfølging av Stortingets vedtak om denne saka i den førre stortingsperioden.

Artsmangfald er eit mål i seg sjølv, og i dette tilfellet er det klart at ein reduksjon i talet på insekt før eller seinare slår tilbake på oss sjølve. Minst ein tredjedel av all maten som blir produsert, er avhengig av pollinerande insekt. I tillegg er insekt ei viktig næringskjelde for mange fugleartar, og insekt spelar òg ei vesentleg rolle i nedbrytinga av biologisk materiale, gjødselomløp og jordforbetring.

Komiteen minner om at eit bortfall av insekta vil føre til at matproduksjonen og samspelet i naturen kollapsar. Insektdøden kan dermed bli eit like stort eller større trugsmål mot sivilisasjonen enn mange av dei andre problema vi står overfor og prøver handtere i denne salen og i andre forum.

Felles for desse trugsmåla er at vi er nøyddde til å gjere noko med dei, og at vi er nøyddde til å gjere noko fort. Vi kjenner samanhengane i naturen, og vi er nøyddde til å gjere meir før vi når eit kritisk knekkpunkt.

Når vi frå fleirtalet si side likevel ikkje tilrår at forslaga frå Miljøpartiet Dei Grøne blir vedtekne, er det fordi mange av tiltaka som blir føreslått, anten er sette i gang eller er under planlegging. Andre forslag rommar i seg sjølve heile politikkkfelt som ikkje kan avklarast gjennom eit representantforslag, slik forslaget ligg føre her.

Men vi er samde i hovudintensjonen i forslaget om å setje i verk fleire gode tiltak. Det blir òg gjort, som når vi gjev tilslutning til FNs pollinatorinitiativ, eller den omtalte strategien, eller når det no kjem nye verkemiddel gjennom jordbruksoppgjering. Det er fyrste gongen det er gjort, og det viser at vi skal gjere meir. Det er ikkje nok, men ting går rett veg.

Åsmund Aukrust (A) [12:28:42]: Insektene er selve grunnstammen i vårt økosystem. Det er de som får det hele til å fungere. Det er vel mange av oss som har opplevd at insektene kan være plagsomme i hverdagen, men uten insektene hadde vi ikke hatt noen hverdag.

Insekter som dør ut, er et av våre største miljøproblemer, og jeg tror det kanskje har vært den mest underkommuniserte miljøkrisen vi står overfor. Jeg vil derfor takke Miljøpartiet De Grønne for å ha fremmet dette forslaget og for at vi får denne debatten. Vi trenger mer debatt og mer handling for å stoppe insektdøden og for å ta vare på selve grunnmuren for livet på jorda.

Selv om verden ikke klarer å handle nok for klimaet, har vi alle fått øynene opp for det. Det er en krise de aller fleste er veldig klar over, og Parisavtalen har gitt oss internasjonale mål og en marsjordre til alle verdens land. Neste år skal det være toppmøte for natur i Beijing. Da må vi få til det samme for naturen. Vi må få den oppmerksomheten vi trenger, vi må få alle de målene vi trenger – alt det som skal gi den handlingen som må til. Og selv om vi vet nok til å vite at vi står overfor en kjempeutfordring, er det fortsatt behov for mer kunnskap. Vi legger derfor i dag – sammen med resten av opposisjonen – fram forslag om at vi trenger mer forskning, sånn at vi kan få fremmet flere tiltak i denne saken.

Den største utfordringen for tap av natur, og derfor også for insektdød, er arealforandringer. Når områder endres, må hensynet til naturen og klimaet tillegges avgjørende vekt. Derfor var det synd at det første Erna Solberg gjorde da hun ble statsminister, var å flytte planavdelingen ut av Klima- og miljødepartementet. Ola Elvestuen sa da – i opposisjon – at det var dumt, for nå ville klima og miljø tape i plan- og arealsaker. Og det er nettopp det vi har sett. Jeg skulle virkelig ønske Ola Elvestuen hadde fått gjennomslag hos egen statsminister og fått ansvaret for dette viktige feltet. Det har han dessverre ikke fått, for landets statsminister ser ikke dette i en klima- og miljøsammenheng.

La meg avslutte med en stemmeforklaring. Arbeiderpartiet står sammen med resten av opposisjonen bak de fire første forslagene i innstillingen. Av mindretallsforslagene kommer vi i dag bare til å stemme for forslagene nr. 2 og 4, og vi går dermed ut av forslagene nr. 1 og 3, som vi opprinnelig sto inne i i innstillingen.

Jeg tar med det opp forslagene nr. 2 og 4, på vegne av Arbeiderpartiet, SV og Miljøpartiet De Grønne.

Presidenten: Representanten Åsmund Aukrust har teke opp dei forslaga han refererte til.

Liv Kari Eskeland (H) [12:31:35]: Økosystemet vårt vil alltid vera avgjerande for eksistensen vår her på jorda, og insekta våre er eit viktig bidrag for å oppretthalda det finmaska samspelet i naturen. Slik sett er dette ein viktig diskusjon. Det er også grunnen til at denne regjeringa har teke tak i problemstillinga, m.a. gjennom at ein i juni 2018 la fram Nasjonal pollinatorstrategi, som la grunnlag for ei systematisk tilnærming frå fleire offentlege instansar, noko som er naudsynt for å få ei brei tilnærming. Dette er òg vidareført i Granavolden-plattformen, eit arbeid Miljødirektoratet er i gong med, og som skal ferdigstillast innan 2019.

Me følgjer òg det internasjonale arbeidet nøye. Noreg deltek aktivt i arbeid under FN's konvensjon om biologisk mangfald. Insektdød og tiltak for å varetaka polli-

natorar er viktige tema som Noreg vil følgja opp i forhandlingane om eit nytt globalt rammeverk.

Me registrerer likevel uroa som vert kommunisert frå opposisjonspartia gjennom dokumentet når det gjeld at det er lagt fram eit framlegg for EU-kommisjonen som inneber at ein kan transportera bier frå eitt land til eit anna. Medlemene frå regjeringspartia ser at dette kan føra til auka risiko for innførsel og spreiding av smitte som kan forårsaka sjukdom hos bier, og situasjonen på dette feltet må følgjast ut frå eit føre-var-prinsipp – dette av omsyn både til birøkt og til ville pollinerande insekt. Me har difor gjennom merknadene våre sagt at ein bør sjå på handlingsrommet me har for å kunna vidareføra ei regulering av vandrebirøkt. Mogleighetene for å søkja tilpassing til det nye EU-regelverket og/eller nytte det nasjonale plantehelseregelverket til å regulera vandrebirøkt er moment som bør vurderast i dette arbeidet.

Me er trygge på at regjeringa vil følgja opp denne saka.

Gisle Meininger Saudland (FrP) [12:34:14]: Da jeg snakket med mine barn på telefonen i går og sa at pappa skulle diskutere insekter på Stortinget i dag, ble det jubel. For jeg kan røpe at hos familien Saudland i Flekkefjord i Vest-Agder har vi insekthotell, vi har ikke robotgressklipper, på gården jeg eier verken kantslår vi eller bruker gift. Det er blomsterenger, vi fanger sommerfugler og går på insektsafari.

Det høres jo ut som et insektreservat. Men poenget mitt er at vi gjør ikke det fordi det er en subsidie eller et statlig tilskudd eller en støtteordning. Jeg synes det er underlig at et engasjement alltid skal bli målt i hvor mye en er villig til å bruke av andres penger til å oppnå et formål.

Derfor tror jeg at det å øke folks bevissthet om insekter er et av de viktigste tiltakene vi kan gjøre, sånn at man får et personlig engasjement, sånn at det er noe som angår en, sånn at man får den følelsen «der» når man snakker om den lille tingen som kan gjøre den store forskjellen i det store bildet. Og det som virkelig har skapt et insektengasjement der ute, er jo faktisk kampen mot vindmøller som har rast nå, som følge av frykt for en massiv nedbygging av norsk natur.

Det jeg har lyst til å gjøre, er å berømme både statsråd Elvestuen og regjeringen for den offensive insektpolitikken som føres, og som det bl.a. vises til i dokumentet, hvor det sies at Norge har gitt sin tilslutning til FN's pollinatorinitiativ «Coalition of the willing on pollinators». Regjeringen har lagt fram en nasjonal pollinatorstrategi, Granavolden-plattformen tar også opp temaet, det finnes et eget pollinatorforum, og det jobbes med økologisk grunnkart.

Likevel, selv om alle disse tingene blir igangsatt av denne regjeringen – av den regjeringen som er nå – deler ikke Arbeiderpartiet, SV og Miljøpartiet De Grønne den oppfatningen at man gjør så særlig mye. Det skrives at man «deler ikke oppfatningen om at regjeringens politikk vil være tilstrekkelig». De skriver videre at planene «neppe vil være tilstrekkelige», at det «trengs langt mer radikale tiltak», at økosystemene i verden vil «stå overfor en mulig katastrofal kollaps», «radikale grep for å redde insektene», «Det haster» osv. Ja, men da hadde jeg kanskje forventet litt mer radikale grep enn det som man foreslår som en konsekvens av det, nemlig at man skal «etablere et forskningsprogram for utvikling», «etablere et program for fullskalaovervåking av insekter», «ha et bedre kunnskapsgrunnlag om status for insekter» og – hold dere fast – «innføre en støtteordning for uttesting av autonome landbruksroboter».

Det er altså svarene man har på den radikale krisen, og på at verden står overfor en mulig katastrofal kollaps. Det er ikke det at jeg mener at den ikke gjør det, men jeg mener at tiltakene må ses i sammenheng. Jeg vil berømme regjeringen og statsråd Elvestuen for det gode arbeidet som gjøres på feltet i dag.

Ole André Myhrvold (Sp) [12:37:37]: Det er en viktig problemstilling som forslagsstilleren har tatt opp, og som vi debatterer i dag. Insektene er avgjørende brikker i naturen og til syvende og sist for alt liv på planeten. Insekter er viktig for næringskjeden og for fugleartene, og de spiller en viktig rolle for nedbryting av biologisk materiale, gjødselomløp og jordforbedring. Derfor er nedgangen i antall arter og individer alarmerende.

Likevel har jeg i dette innlegget lyst til å bruke litt tid på biene, kanskje den arten som har fått mest oppmerksomhet den siste tiden. Blant annet brukte regjeringspartiet Venstre sitt landsmøte til å kle ut partitopper som bier for å få oppmerksomhet rundt problemstillingen.

Mange vekster må ha hjelp av biene for å formere seg. Minst en tredjedel av all maten som blir produsert, trenger biene og andre pollinerende insekter. Samtidig krever altså EU nå fri flyt av bier i EØS-området, i tråd med sitt prinsipp om fri flyt av varer. Dette klinger mildt sagt dårlig i en tid da bestanden av bier er under sterkt press, og det vil ikke slå særlig heldig ut for de norske biene.

Norsk regelverk har gitt en dyrehelse i verdensklasse for våre bier. Myndighetene har nettopp brukt 37 mill. kr til å stoppe den aggressive åpen yngelræsmitten på Sørlandet. Norge er et av få land hvor de brune biene fortsatt finnes i ren form. Dette risikerer vi nå å sette på spill ved import av bier fra andre land. Det vi har bygd opp og tatt vare på, risikerer nå å bli ødelagt.

Akkurat nå er det underskudd på både honning og bifolk i Norge. Det vil derfor være god butikk å selge bier og honning her. Slik fungerer markedet, og det vet også markedsliberalistene i denne salen. Men dette kan ikke overlates til det frie markedet. Norsk dyrevernslov gir biene et vern, men med fri flyt over landegrensene kan et enkelt trailerlass med feil bier ødelegge alt.

Nedgangen i antallet bier skyldes oss mennesker og menneskelig aktivitet. Det skyldes bevegelse av bier, men det skyldes også nedbygging av arealer og endrede driftsformer i landbruket. Dette vil slå tilbake på oss selv hvis vi ikke klarer å stoppe det.

Spørsmålet er derfor om utklede partitopper var noe mer enn morsomme bildemotiver, eller om Venstre mener noe med sin kamp for biene. I så fall bør Venstre og regjeringspartiene i dag, og ikke bare i merknadsform, være med på forslaget om å be regjeringen sørge for at Norge får unntak fra et eventuelt regelverk i EU som åpner for fri flyt av bier i EØS-området. Hvis ikke er det tvilsomt om det er som i Venstres kampanje, nemlig at biene ville ha stemt Venstre.

Lars Haltbrekken (SV) [12:40:44]: For noen år siden skrev en naturvernkollega av meg i Storbritannia boka «What Has Nature Ever Done For Us?». I den ofentlige debatten kan det noen ganger se ut som om man spør seg om nettopp dette: Hva har naturen noen gang gjort for oss? For er den ikke bare i veien – i veien for et hyttefelt som skal etableres, et kjøpesenter som skal anlegges, et kraftverk og i veien for veien?

Ta humla, som også foregående representant var inne på: et fryktet insekt vi springer fra for å unngå å bli brent. Har det noe å si om den forsvant? Ja, det har det – ganske mye. Humla er livsviktig for at vi skal kunne nyte matvarer som kaffe, frukt, bær, nøtter og frø. I Sichuan-provinsen i Kina må tusenvis av bønder befrukte frukttrærne selv fordi de har klart det kunststykket å utrydde humler og bier. I California må de importere én million bier årlig for å kunne befrukte mandeltrærne. Befrukningen var gratis inntil biene forsvant.

I Norge har vi registrert 206 forskjellige arter av bier. Tolv av bieartene har sannsynligvis forsvunnet fra norsk natur for godt. Mange av oss skjønner raskt at pollinering og biene og humlene som gjør denne jobben gratis for oss, er viktig. Nå er det lagt fram et forslag for EU-kommisjonen som innebærer at man kan transportere et stort antall bier og humler fra ett land til et annet. Vi snakker i praksis om fri flyt av humler og bier. I praksis betyr dette at utenlandske birøktere skal kunne komme til Norge med lastebillass med utenlandske bier som skal på lyngtrekk.

Norges Birøkterlag er svært bekymret for situasjonen og frykter for helsen til de norske biene. For helsen

til de norske biene er i verdenstoppen. Vi hørte forrige representant beskrive litt av det viktige arbeidet vi gjør for å ta vare på helsen til biene. Nå kan store deler av dette arbeidet bli verdiløst, om vi tillater fri flyt av utenlandske bier inn til Norge.

Dette er også bakgrunnen for at SV, sammen med Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne, i dag foreslår at regjeringen må sikre at vi fortsatt får unntak fra den frie flyten av humler og bier inn til Norge. Jeg tar med det opp forslagene fra SV og MDG.

Presidenten: Representanten Lars Haltbrekken har teke opp dei forslaga han refererte til.

Ketil Kjenseth (V) [12:44:07] (komiteens leder): Jeg tillot meg å ta med meg en bok opp, Insektenes planet, som Anne Sverdrup-Thygeson har skrevet. Hun skriver bl.a. om at hvis insektene hadde bestemt og hadde hatt plass i stortingsalen, ville det vært 43 705 representanter – én for hver art. Det sier noe om det store mangfoldet. Biene er viktig – ja. Men det er mange andre, tusenvis av arter, som vi også skal ta vare på.

Dette har Venstre og Kristelig Folkeparti og flere andre gått i bresjen for å gjøre mye for de siste åra. Den nasjonale strategien, pollinatorstrategien, er bare ett eksempel på det. Den ble lagt fram i fjor sommer. Det er etablert et pollinatorforum, og ikke minst er det gjort mye for å ta i bruk nye digitale verktøy for å ha oversikt over alle artene våre og artsmangfoldet. Vi har Artsprosjektet, naturtypekartlegging, Natur i Norge, Naturbase, økologisk grunnkart, som vi må gjøre mer for å ferdigstille, Kilden og andre. For frivillig sektor er artsobservasjoner.no etablert, som skal hjelpe oss til å gjøre jobben med å ha oversikt.

Så er det interessant at Venstre blir et angrepspunkt fordi det er et forslag i EU om fri flyt av bier. Det får vi ta etter hvert. Den største utfordringen er vel at vi i Norge også har utfordringer, og dem kan jo ikke Senterpartiet snakke seg bort fra, som har veldig mye av sin velgerbase nettopp i landbruket, som har vært gjennom store omstillinger. Det er ikke Venstre som har vært med på å legge ned flest gardsbruk i Norge og stått for den store industrialiseringen. Det er særlig Arbeiderpartiet og Senterpartiet som har stått for den. Endringen i landbruket, industrialiseringen, tapet av mangfold i landbruket kan de ikke forklare seg bort fra og skylde på Venstre. Det er også en del av det vi diskuterer her i dag, den bruksstrukturen som vi ønsker. Vi fikk med oss et brev da vi fikk insektboka, fra Sabima bl.a., og et av rådene går på ikke å gjøre så store arealdisponeringer og endringer av det som vi gjør i dag. Det handler om å asfaltere mye mer, det handler om at vi lar dyrka jord gå ut av drift, f.eks. Dette er det i stor grad Senterparti- og Arbeiderparti-

ordførere som står for der ute i distriktene. Da har de også noen store oppgaver selv.

Men vi i Venstre er med på å gjøre vår jobb i byene: bie- og humlehoteller, hobbyhager, hagebyer, grønne tak, og den jobben som bydelene har gjort her i Oslo bl.a. med å sette ut blomsterkasser – skoleklasser er involvert. Det å ha et bylandbruk, som tar sitt ansvar, er en del av det. Senterpartiet er med på å ta sitt ansvar (presidenten klubber) og endre bruken av sprøytemidler og holde oppe strukturene i landbruket ...

Presidenten: Tida er ute.

Ketil Kjenseth (V) [12:47:22]: Så vi får dele på oppgavene.

Une Bastholm (MDG) [12:47:37]: Kloden vår er i krise. Rapporten som kom fra FN tidligere i vår, sier ikke bare at vi har en liten utfordring som vi kanskje etter hvert må tenke litt på, og kanskje må legge litt mer til rette for insektene i verden. Den viser at naturen vår allerede er i krise – naturen som vi er en del av.

Naturen forsvinner i et tempo jorda aldri har sett maken til før. En million arter er truet av utryddelse. 10 pst. av insektene våre står i fare for å forsvinne – ett av ti insekter på kloden.

Insektene er de små tannhjulene som får alt i naturen til å fungere. De er mat for dyr og fugler, som igjen er mat for mennesker. De pollinerer og bestøver frukttrærne våre. 75 pst. av verdens matvekster er avhengige av insekter.

Klimaendringene er en grunn til at artene i naturen holder på å dø ut. Men den viktigste grunnen er at vi mennesker tar opp mer og mer areal, vi fortrenger dyr og insekter. Vi spiser opp, vi bygger ned, vi bruker opp leveområdene deres – og med det skiter vi også i vårt eget reir.

Rundt 1 200 insektarter er klassifisert som truede eller sårbare i Norge. 92 av dem er kritisk truet. 88 arter av villbier, veps, biller og sommerfugler regnes som utdødd i norsk natur.

Norge trenger en snuoperasjon for naturvern, arealbruk og landbruk for å hindre norsk og global insektdød. Vi mennesker må være villige til å prioritere leveområdene til insekter, også på bekostning av andre interesser, som billigst mulig veibygging, boligbygging og intensivt skogbruk.

Det er derfor vi har fremmet forslag om en krisepakke for insektene. Vi foreslår en rekke tiltak for et mer insektvennlig landbruk og skogbruk. Vi vil ha færre sterile og snauklipte gressplener og flere blomsterenger. Vi vil stanse bit-for-bit-nedbyggingen av naturen. Vi vil ha mer summing og mindre eksos.

Når representanter Gisle Meininger Saudland synes at vi vil for mye, men har for få tiltak, og ramser opp noen av de veldig mange tiltakene som nå fremmes for Stortinget i dag, glemmer han å nevne det mest kontroversielle, som regjeringen på ingen måte vil gå inn på, og som for øvrig heller ikke Senterpartiet og Arbeiderpartiet vil gå inn på. Det gjelder f.eks. å styrke fylkesmennes innsigelsesrett når det gjelder areal ute i kommunene – eller en rekke av tiltakene som vi foreslår at staten bør tilby bondeorganisasjonene i jordbruksoppkjøret hver vår, sånn at vi faktisk sikrer at det vi sitter og forhandler med bondeorganisasjonene om, har utgangspunkt i en politikk som tar vare på insektene vi er så avhengige av.

Statsråd Ola Elvestuen [12:51:00]: Jeg ser svært alvorlig på tapet av insekter og de problemer dette er for naturen globalt og også i Norge. I det siste har det kommet flere rapporter om nedgangen i insekter verden over. Trenden gir stor grunn til bekymring og krever økt handling. Insektene spiller en avgjørende rolle i mange økosystemer. Tap av viktige økosystemtjenester som pollinering er svært alvorlig for vår matproduksjon. Omfattende nedgang i bestander eller arter av insekter kan føre til økologiske sammenbrudd som det er vanskelig å overskue konsekvensen av.

Vi trenger mer kunnskap om hva som påvirker insekter. Vi vet at insektene er truet fordi leveområdene forsvinner og klimaet blir varmere. Vi vet at humler i fjellet allerede påvirkes negativt, og fremmede arter og bruk av plantevernmidler påvirker også naturen og insektene negativt. For å se utviklingen for insektene over tid trenger vi mer omfattende og mer systematisk overvåking av flere arter. Norsk institutt for naturforskning er i gang med et prøveprosjekt der forskere er ute i felten og tester metoder for datainnsamling. I første omgang gjøres dette i to viktige økosystemer for insekter, nemlig i skog og i kulturlandskap. Jeg vil ta en endelig beslutning om landsdekkende overvåking når vi får resultatet fra prøveprosjektet.

Datainnsamling er også et ledd i oppfølgingen av regjeringens nasjonale strategi for 2018 for å ta vare på de ville pollinerende insektene. Strategien skal sikre levedyktige bestander av villbier og andre pollinerende insekter for å opprettholde pollinering i matproduksjon og naturlige økosystemer. I tråd med strategien skal det lages en plan med konkrete tiltak for ville pollinerende insekter. Tiltaksplanen skal identifisere effektive tiltak og inneholde en tidfestet gjennomføringsplan for hver sektor.

Det er mange som påvirker situasjonen for insektene. Dermed er det også mange som kan gjøre tiltak. Det er stort behov for samarbeid. Gode leveområder for insekter, f.eks. i jordbruket, må bindes sammen av grønn

infrastruktur, slik som veikanten og jordbrukslandskapet, der insekter kan bevege seg mellom ulike leveområder og populasjoner. Det betyr at ulike arealforvaltere må samarbeide om tiltak.

I budsjettene har vi økt bevilgningene for å ta vare på truet natur. Vi har også økt tilskuddene til ordningen med utvalgte kulturlandskap i jordbruket, til tiltak i verneområder og til bekjempelse av fremmede skadelige arter. En egen tilskuddsordning for pollinatortiltak ble lansert i fjor, og den er det stor interesse for. I tillegg har vi siden 2013 etablert 449 nye naturreservat i forbindelse med frivillig skogvern. Andelen død ved i skog er også økende.

Så denne regjeringen har forstått alvorret for insektene og er godt i gang med en rekke tiltak for å motvirke den trenden man ser.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Ole André Myhrvold (Sp) [12:54:17]: Jeg vil benytte anledningen til å spørre statsråden om de merknadene regjeringspartiene har lagt fram om fri flyt av bier, der regjeringspartiene ber om at man skal bruke handlingsrommet for å forhindre innføring av dette EU-regelverket.

Anerkjenner statsråden utfordringen det vil gi med fri flyt av bier og dertil tilhørende smitte og sykdommer over landegrensene, og hvordan vil statsråden garantere at vi ikke blir en del av dette regelverket?

Statsråd Ola Elvestuen [12:54:46]: Dette har vi jobbet med over lengre tid, og Mattilsynet har deltatt i arbeidet med EUs nye dyrehelselovgivning, som regulerer forflytning av bier og bikuber. Vi har gitt skriftlige og muntlige innspill i prosessen og også forsøkt å få støtte til et fortsatt forbud mot å drive vandrebirøkt over landegrensene. Nå må vi regne med at dyrehelselovgivningen ikke vil gi oss mulighet til å opprettholde det nåværende forbudet, og erfaringsmessig er det vanskelig å få nasjonale tilpasninger.

Vi vil fortsatt forsøke å få gjennomslag for en nasjonal tilpasning, og vi jobber også med andre muligheter for å videreføre en regulering av vandrebirøkt i det nasjonale plantehelseregulverket, som ikke er en del av EØS-avtalen. Så vi har hatt kontakt med EU for å påvirke prosessen hele veien, vi ser også om det er mulig å få nasjonale unntak, og vi ser på egne nasjonale regelverk som ligger utenfor EØS, for å regulere dette.

Ole André Myhrvold (Sp) [12:55:56]: Jeg hører at statsråden sier vi er nødt til å forandre regelverket for å tilpasse oss EU, og at man har tett dialog med EU, men man kan altså ikke gi noen garanti om at vi i framtiden ikke vil ha fri flyt av bier over landegrensene.

Vil det for EØS-partiet Venstre bli vurdert å ta i bruk den såkalte vetoretten?

Statsråd Ola Elvestuen [12:56:25]: Vi er en del av EØS-avtalen, og EUs dyrehelseregelverk er et sterkt regelverk, selv om åpen yngelrate ikke er en listeført sykdom. Det vi vil se på, er mulighetene. Vi har tatt initiativ for å påvirke prosessen. Vi vil også se på mulighetene for tilpasning og på hvordan vi kan bruke nasjonalt lovverk, men jeg tror ikke det er aktuelt med noe eget veto på dette punktet.

Runar Sjøstad (A) [12:57:15]: Vår kollega her, statsrådens partikollega, nevnte at insektdøden i stor grad skyldtes de omleggingene Arbeiderpartiet og Senterpartiet hadde gjort i tidligere regjeringer, og at alle Senterparti- og Arbeiderparti-ordførerne asfalterte for mye i distriktene, så Venstre tok seg av byene.

Nå er denne saken litt for viktig til at jeg skal harseilere med den, men jeg kommer fra et fylke som er 14,8 pst. større enn Danmark, og vår kritikk er ikke at vi legger for mye asfalt, men for lite. Mitt spørsmål er: Er statsråden enig med sin partifelle i at Arbeiderpartiet og Senterpartiet får ta seg av dette ute i distriktene, for Venstre gjør sitt i byen, som han nevnte?

Statsråd Ola Elvestuen [12:58:10]: Jeg er helt sikker på at Venstres kommunestyremedlemmer kommer til å ta seg av dette i alle kommuner hvor de er representert, enten det er i distriktene eller i byene. Dette er en kjernedel av det man går til valg på, ofte lokalt, og det kommer det helt sikkert til å være framover også.

Jeg tror at alle partier nå må se på hvordan man driver arealutvikling i kommunene. Det er jo en bit-for-bit-utbygging som hver for seg kan forklares, men vi trenger å få den samme holdningen til natur, som det er til klima i Parisavtalen. Man trenger å mobilisere nedenfra. Det vil si at vi ikke klarer å stoppe bit-for-bit-utbygging med bare innsigelser. Man må ha lokale folkevalgte, bedrifter og andre som har ansvar for arealer, til å ta et felles ansvar for å ivareta sin del av det som er nødvendig for å stoppe bit-for-bit-utvikling.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Runar Sjøstad (A) [12:59:14]: Jeg er veldig glad for det svaret, og veldig glad for at også Venstre skal bidra. Så skal nok Arbeiderpartiet og Senterpartiet gjøre sitt for å få enda flere ordførere, men vi er glad for det bidraget. Da er mitt siste spørsmål: Forsto jeg rett, at man ikke konsentrerer seg kun om byene, men ønsker å bidra over hele landet?

Statsråd Ola Elvestuen [12:59:37]: Nå står jeg her for regjeringen, men også i regjering er Venstre alltid opptatt av hele landet. Erfaringsmessig tror jeg nok det er noe forskjell mellom partiene i akkurat disse spørsmålene som handler om arealplanlegging i de ulike kommunene.

Arne Nævra (SV) [13:00:06]: Som det har vært nevnt av flere talere her i dag, er arealforvaltning helt avgjørende for nedbygging av norsk natur. Det er det også i verdensammenheng. Det ble selvfølgelig bekrefteet av Naturpanelet, som la fram sin rapport den 6. mai i år.

Jeg har flere ganger prøvd å få et klart svar fra kollegaen til Elvestuen, Monica Mæland, rundt dette med at liberalisering innenfor utbygging, nedbygging, utfylling, oppsplitting av leveområder osv. har skjedd som følge av en liberalisering av utbyggingsprosessene. Jeg har observert at det er tilfellet, og jeg regner med at denne statsråden, Elvestuen, også er en god observatør – og kanskje en enda bedre observatør enn meg, fordi han sitter i regjering. Er han enig i at den liberaliseringen som har skjedd innenfor utbygging og nedbygging, har ført til mer tap av norsk natur?

Statsråd Ola Elvestuen [13:01:09]: Jeg vet ikke helt hva gjelder liberalisering. Ansvarer må ligge hos dem som er kommunestyrerepresentanter, som tar beslutninger. Det er politiske beslutninger en tar, ut fra hva en ønsker å oppnå. Så er det større utbygginger, enten det er innenfor infrastruktur eller annet, som selvfølgelig skjer.

Det vi må ta større ansvar for, er at vi har en bedre overordnet planlegging. Jeg tror også at vi må bidra til å gi lokale myndigheter mer kunnskap om hvor naturkvalitetene er. Jeg er helt sikker på at det å få på plass et økologisk grunnkart er et viktig virkemiddel for å gi den kunnskapen som gjør at det kan tas bedre beslutninger.

Så må vi få en mobilisering for natur, slik at det blir større bevissthet om å ivareta alle arealer, for å ivareta natur.

Une Bastholm (MDG) [13:02:22]: Det som bekymrer meg, er at akkurat slik som naturen og matjorda i Norge bygges ned stykkevis og delt fordi ansvaret er pulverisert og det ikke er klart hvem som har ansvar for hva, skjer også det samme i naturforvaltningen. Jeg tror det er en av hovedgrunnene til at vi mister insektarealer, og derfor står overfor denne utfordringen – fordi det er uklart. Selv om det er statsråd Elvestuen som har ansvaret for at insektene ivaretas, er det ikke statsråd Elvestuen som er hovedansvarlig for hvordan vi forvalter arealene, hvilke prinsipper som ligger til grunn for samferdselsutbygging, når staten går inn og bestiller prosjekter.

En veldig konkret ting statsråden kan gjøre, som kunne kompensert for at pollinatorstrategien fra regjeringen er lite konkret, er å begynne å sette krav inn i hva staten tilbyr i jordbruksoppjøret. Noen ting som er veldig viktige grep, er å vri tilskuddene i landbrukspolitikken mer i retning av skjøtsel og areal i stedet for volum. Det er en veldig stor og markert endring regjeringen kan ta initiativ til. Spørsmålet er om statsråden er villig til å gjøre det.

Statsråd Ola Elvestuen [13:03:30]: I landbruksoppjøret har vi både i år og i fjor vridt avtalen over til å bli mer innrettet mot miljø og også mot det som går på insekter. Det regionale miljøprogrammet er styrket. Det er tilskudd for å så og skjømte soner med pollinatorvennlige frøblandinger på jordbruksarealer. SMIL-midlene er styrket, med føringer også inn mot pollinerende insekter. Vi har doblet antallet kulturlandskap fram mot 2020, også med økte midler. Det er innført en handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler, som styrkes i dette årets landbruksoppjør. Klima- og miljøprogrammet har økt med 2 mill. kr.

Det er også behov for økt kunnskap om pollinatorer. Norsk Landbruksrådgiving, som har en avsetning på 98 mill. kr totalt, skal formidle god kunnskap om gode tiltak for pollinerende insekter til bønder. Avsetningen til økologisk jordbruk økes, akkurat slik som den ble økt i fjor, både med arealtilskudd og med husdyrtilskudd. (Presidenten klubber.) Så dette følges opp (presidenten avbryter) i langtidsplanen.

Presidenten: Tida er ute. Replikordskiftet er avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har også ei tale tid på inntil 3 minutt.

Arne Nævra (SV) [13:04:59]: Jeg vil litt tilbake til arealforvaltningsdelen. Det betyr veldig, veldig mye. Vi skal huske på at den 6. mai kom Naturpanelets rapport, en veldig alvorlig rapport. For andre gang og for sterkeste gang ble det understreket at dette er en like alvorlig trussel for mye av verdens natur som klimaendringene er. Det er bakteppet her. Enhver nedbygging – også i Norge – av de lommene som går, av de våtmarkene som går, av de skogsbitene som går, er en del av det store bildet ved bit-for-bit nedbygging. Det er derfor må vi ta hver enkelt sak alvorlig.

Jeg registrerer at statsråden henviser til det kommunale ansvaret. Ja, det er et kommunalt ansvar i arealplanleggingen, selvfølgelig er det det, men vi vet størrelsen på mange av disse kommunene og først og fremst den faglige kvaliteten – de har ikke ressurser nok til å ha alle kunnskapene på denne sektoren. Dette er allment kjent. Vi kommer ikke utenom at staten har hatt en slags overordnet rolle, f.eks. gjennom Fylkesmannen og mil-

jøvernavdelingen der. De overordnede planleggingsverktøyene er veldig viktig, absolutt, men de har smuldrert en del bort.

Først og fremst kommer vi ikke utenom dette berømte innsigelsesinstituttet, som mange synes høres så tørt og kjedelig ut at man gjesper bare man hører det, men det er så viktig å holde lokale utbyggingsinteresser lite grann i øra. Det har vist seg år etter år å ha vært viktig. Der får man føringer og tolkinger av nasjonale bestemmelser som vi har vedtatt her i salen ikke minst naturmangfoldloven som var en milepæl i norsk naturvern og norsk naturforvaltning.

Så ser vi at Norge blir nedbygd med større fart enn noensinne. Det er en ønsket og villet politikk fra denne regjeringen. Den begynte med det allerede før 2013-valget. Statsministeren annonserte det, nåværende finansminister annonserte det, at det skulle liberaliseres. Er det noe de har fått til og hatt handlekraft på, er det akkurat dette. Dette har de fått til. Det har blitt lettere å bygge ut, bygge ned, dele opp og fragmentere leveområdene, noe som bl.a. går ut over insektene, selvfølgelig – det er haken med dette – men går ut over all annen fauna også.

Mitt poeng er at jeg fra SVs side ønsker å understreke at dette har vært en ønsket politikk som man har lyktes med. Det har vært en liberalisering: raskere fram, raskere utbygging, greit med samordning, men det har gått på bekostning av noe.

Ole André Myhrvold (Sp) [13:08:16]: I mitt forrige innlegg gjorde jeg et forsøk på å ta Venstres kampanje om bier på alvor, og jeg stakk visst skikkelig borti noe.

Jeg må få takke representanten Ketil Kjenseth for den innflytelse han tillegger Senterpartiet i landbrukspolitikken i forhold til oppslutning de siste 30 årene. Den skulle man tro, etter representanten Kjenseths innlegg, at har vært gjennomgående hele veien. Sannheten er vel at Senterpartiet og Venstre historisk og tradisjonelt har stått sammen om norsk landbrukspolitikk, i stor grad. Vi har vært enige om at vi skal ha en variert bruksstruktur, at vi skal ha landbruk i hele landet, at vi skal sørge for at det er mulighet for drift med store og små bruk. Så det overrasker meg lite grann. Jeg tror ikke Senterpartiet har vært driveren for den bruksstrukturen vi ser i landet i dag, jeg tror det er andre som skal se seg litt i speilet når det gjelder det.

Så kommer det til jordvernet, og der er Senterpartiet klar. Jordvernet er svært viktig, og det er svært viktig for å bevare mangfoldet i insektverdenen, også blant biene.

Men jeg vil tilbake, for nå handlet det om fri flyt av bier, som EU har foreslått, og det er uenkelig svært alvorlig. Det ligger også grenser i det frie markedet, og der burde Venstre nå kunne hjelpe oss. Selv om Venstre er et ihuga EØS-parti, hører jeg statsråden sier vi må tilpasse

oss EUs regelverk. Man skal snakke med EU, samtale med EU og forsøke å få til en forståelse i EU, at man forhindrer dette regelverket, altså at det ikke blir lov å flytte bier over landegrensene.

Men dette er tynt. Spørsmålet til Ketil Kjenseth og Venstre er: Er hensynet til EUs fire friheter, og da den såkalte friheten om fri flyt av varer, overordnet dyrehelsen og bienes overlevelse? Det er det store spørsmålet her.

Ketil Kjenseth (V) [13:11:08]: Det er greit at vi har litt vepsebol i stortings salen innimellom, at vi stikker hverandre litt.

Dette er en viktig debatt. Når representanten Runar Sjøstad blir litt indignert på vegne av Arbeiderpartiet, kan jeg for så vidt skjønne det, siden jeg trakk Arbeiderpartiet såpass inn i det. Men faktum er at Venstre har ordføreren i 12 av 426 kommuner, Senterpartiet og Arbeiderpartiet har de fleste ordførerne.

Det har vært et jordvernforlik i Stortinget i løpet av de siste årene. Alle ser at vi bygger ned for mye jord, og det må vi ta ansvar for, også lokalt. Jeg er fra distriktsfylket Oppland og har sittet i et av Norges største kommunestyre i en av Norges største landbrukskommuner, Gjøvik. Det var en kamp for småpartiene og Fylkesmannen, som Arne Nævra etterlyser, å stoppe og dra ut utbyggingene. Det var ikke nødvendigvis slik at det var Arbeiderpartiet og Senterpartiet, som har styringen, som tok de kampene, for den næringsetableringen var viktigere, den veien var viktigere, den skolen var viktigere, og det bygges da ned. Her må vi hjelpe hverandre, sammen. Det er ikke bare Venstres ansvar i byene, men Venstre har gjort en formidabel innsats i byene. Vi tar også de kampene der ute i distriktskommunene, men den må partiene som er store der, hjelpe til å ta.

Venstre har et tøffere krav om økologisk landbruk enn Senterpartiet. Mange peker på at det er viktig for at vi skal få til mangfoldet for insektene, artsmangfoldet og pollineringen. På skogvern er vi tøffere, og her er det kamper hele veien for å få til det vernet. Det var Venstres landbruksminister Lars Sponheim som innførte Landbruk Pluss og SMIL-midler. Vi passer på kulturlandskapene og putter på slik at lokale interesser som ønsker å gjøre en innsats ut over normalen lokalt, skal få muligheten til det. Da hjelper det ikke å true med EU og peke på Fylkesmannen. Vi er nødt til å gjøre en jobb over hele linja politisk, og den hører ikke bare hjemme i en spisset debatt i vepsebolet her i stortings salen. Den hører hjemme ut over hele landet.

Når vi kommer til kommunestruktur, som representanten Arne Nævra fra SV pekte på, er alliansen mellom de rød-grønne der igjen og peker på at det faglig sett blir for lite kompetanse, det blir for snaut og skrint der ute, til at de kommunene ikke kan holde seg med det.

Like fullt peker man på at da må Fylkesmannen komme og overprøve de kommunene.

Her må vi gjøre en samlet jobb for å få dette til å styrke seg.

Statsråd Ola Elvestuen [13:14:26]: Først vil jeg gjerne si at er det én ting som har vært med på å styrke miljøregelverket i Norge de siste 25 årene, er det nettopp EØS og tilknytningen vi har til EU. Det er bare å se på vanddirektivet og vannforvaltningsplanene vi nå jobber med, hvordan det driver fram bedre naturvern også i Norge.

Jeg er virkelig en som mener at en må ha en sterk forbindelse mellom miljø og arealplanlegging. Derfor legger jeg også opp til et tett og godt samarbeid med Kommunaldepartementet og også de andre departementene. Mange av departementene er med nettopp i pollinatorstrategien for at vi skal være koordinert.

Jeg synes den kritikken som kommer fra Stortinget om at plan- og bygningsloven nå er i Kommunaldepartementet, er litt underlig, gitt at Stortinget har gjort akkurat den samme endringen og flyttet det ansvaret over i kommunalkomiteen. Det vet jeg at Venstre stemte imot i sin tid, men det har blitt stemt igjennom.

Det gjøres mye på dette feltet for å ivareta insekter. Jeg nevnte Utvalgte kulturlandskap i stad. De viktigste sakene framover er å se på supplerende vern hvor Miljødirektoratet har lagt fram sin innstilling, og å følge opp den innstillingen om truede ansvarsarter og naturtyper, som også ble oversendt departementet fra Miljødirektoratet. Så fortsetter vi satsingen på skogvern – vi er oppe i 449 nye naturreservat siden 2013. Vi holder det på et høyere nivå enn det har vært i noen stortingsperiode tidligere.

Vi har styrket satsingen på restaurering av myr. Vi fikk også det forbudet mot nydyrking av myr tidligere i vinter – jeg kunne holdt på. Vi trenger mer kunnskap. Undersøkelsen om hva realiteten er for tilstanden for insekter i Norge, vil bli veldig viktig for hvordan vi nå skal gå videre.

Vi skal ta et internasjonalt ansvar. Vi gjør det med regnskogsatsingen, men vi skal også gjøre det for å få på plass en ny naturavtale i Kina i 2020. Den viktigste konferansen på dette feltet avholdes i Trondheim nå i juli, hvor vi samler mellom 400 og 450 eksperter og de som skal være forhandlere, sammen med en høynivådel med de viktigere miljøministrene for å se hvordan vi skal drive dette framover.

Tore Storehaug (KrF) [13:17:38]: Eg får så langt takke resten av komiteen for den debatten vi har hatt.

Det er fleire punkt eg tenkjer det er verdt å kome med nokre kommentarar om. Det har blitt ein debatt der enkelte kjepphestar blir dregne opp, slik som f.eks.

arealplanlegging og kommunestruktur i tillegg til dei ulike partias haldningar til EØS og den indre marknaden.

Når vi debatterer EØS og dei forslaga som er komne på bordet i EU, er dette eit regelverk det enno ikkje er klargjort korleis Noreg skal tilpasse seg. Då legg fleirtallets merknader i komiteen klare føringar. Det er ein tverrpolitisk sal som òg seier at det er viktig at Noreg utnyttar det handlingsrommet som er med tilpassingar av regelverket som ligg føre, og å kunne sjå moglegheita for å bruke internasjonale reguleringar for å gjere det.

Landbrukspolitikken har òg blitt ein del av denne debatten, anten det handlar om jordbruksoppgeret eller anna. Då vil eg òg minne mine medrepresentantar om at det skjer viktige ting som går i rett retning og som ikkje blir belyste i denne debatten. I det jordbruksoppgeret vi har no, er det fyrste gongen – i alle fall som eg er kjend med – at pollinatorstrategien og pollinatorar blir omtalt, og der ein òg kjem med konkrete tiltak, som f.eks. tilrettelegging for tilskot til tilsåing og skjøtsel av sonar med pollinatorvennlige frøblandingar på jordbruksareal gjennom dei regionale miljøprogramma, f.eks.

I mange av debattane vi har i stortings salen, blir det ein konkurranse mellom partia om å vere det mest progressive og det som gjer mest godt. Eg tillèt meg å glede meg over at denne debatten ikkje har blitt slik. Det står i kontrast til korleis debatten var i førre stortingsperiode, då Kristeleg Folkeparti fremja eit representantforslag om å få ein nasjonal strategi på dette området. Det er bra at regjeringa blir utfordra av ein utålmodig opposisjon, og at det no blir levert.

Lars Haltbrekken (SV) [13:19:56]: Jeg er helt enig med representanten Tore Storehaug, som sier at det er bra at regjeringen blir utfordret av en utålmodig opposisjon – og skryt til MDG som har løftet denne saken inn i Stortinget. Men det holder ikke at regjeringen blir presset av en utålmodig opposisjon, regjeringen må også lytte til og ta konsekvensene av de kravene som en utålmodig opposisjon fremmer.

Vi hører klima- og miljøministeren si at det er EØS-avtalen som har drevet fram de viktigste miljøsakene i Norge de siste årene. Vel, det kunne vært brukt mye tid på å diskutere akkurat dette, og ikke minst regjeringens oppfølging av vanddirektivet, men jeg har lyst til å berøre et annet punkt av det klima- og miljøministeren var inne på, og det er opposisjonens kritikk av at det første statsminister Erna Solberg gjorde da hun tiltrådte høsten 2013, var å fjerne noe av det viktigste ansvaret som Klima- og miljødepartementet hadde, nemlig ansvaret for plan- og bygningsloven, ansvaret for å se til at de utbyggingssakene som skjer lokalt, også er i tråd med, og ikke i strid med, de nasjonale miljømålene.

Jeg har sett at klima- og miljøminister Elvestuen selv var ute i Klassekampen tidligere i år og sa at han skulle ønske planavdelingen kom tilbake til Klima- og miljødepartementet. Jeg er helt enig med klima- og miljøministeren i det. Dette var jo en sentral del av grunnlaget for opprettelsen av Miljøverndepartementet tilbake i 1972, nemlig styringen med hvordan vi disponerer våre arealressurser, som også er det som i dag har mest å si for spørsmålet om vi klarer å ta vare på eller ikke klarer å ta vare på naturen.

Så jeg vil bare ønske klima- og miljøministeren lykke til videre i de interne diskusjonene i regjeringen om å få planavdelingen tilbake der den hører hjemme, i Klima- og miljødepartementet, slik at klima- og miljøministeren igjen får råderetten over et av de viktigste områdene i det som burde vært hans portefølje. Sannheten i dag er jo at vi har en klima- og miljøminister som står ribbet for innflytelse på noen av de viktigste områdene han burde hatt ansvaret for.

Une Bastholm (MDG) [13:23:06]: Jeg tok ordet nå på slutten for å komme med et lite hjertesukk fra et parti som aldri har sittet i regjering, og det er at jeg synes disse debattene ofte blir en dårligere versjon av seg selv når man bruker taletiden på å skulle fordele ansvar over tid, for akkurat nå er det faktisk ganske irrelevant. Sannsynligvis har alle partier som har vært med i en regjering eller sittet i et kommunestyre, vært med på gjøre dumme vedtak på vegne av norsk natur.

Den diskusjonen vi har vært innom noen ganger i denne debatten, som handler om systemproblemet, tror jeg er det aller viktigste. Vi har jo alle lyst til at kommunene skal ha selvråderett, vi har alle lyst til at kommunene skal kunne bestemme over eget areal, men nettopp derfor er det veldig alvorlig at innsigelsesretten, innsigelsesmyndigheten til fylkesmennene, har blitt så pass svekket gjennom instruksjer fra regjeringen om at de skal gjøre minst mulig av det. Det er dette representanten Nævra viser til, ved siden av å vise til at plan- og bygningsloven har blitt flyttet over i et annet departement. Man har eksplisitt bedt om mindre inngrep fra staten i saker hvor kommunen gjør omreguleringer av areal.

Dette er en felles erkjennelse vi er nødt til å gjøre. Og det er et kjempeproblem, for i tillegg til det sliter vi med at natur – matjord har for så vidt akkurat det samme problemet – ikke bare ligger under ansvaret til én statsråd, men til flere. Så vi trenger ikke bare koordinering, vi trenger egentlig at statsministeren har dette som øverste ansvar hvis vi tar på alvor at det er en av de største krisene vi står overfor, for insektdøden betyr til slutt også døden for menneskene. Så jeg ber regjeringen innstendig om å se på systemproblemet i at arealforvaltningen

er så fragmentert. At statens rolle skal bli mindre i en sånn situasjon, er veldig, veldig uheldig.

Vern av områder er vel og bra, og Miljøpartiet De Grønne støtter alt det – vi vil ha mer av det frivillige vernet, og det er ett av flere forslag vi har på bordet i dag – men vi må også innse at de fleste av leveområdene til insekter og for så vidt også andre arter aldri kommer til å oppnå vernestatus. Det er alle de små kantene og hekkene og engene, det er hvordan vi forvalter arealene rundt omkring i Norge, som betyr aller mest for insektenes liv i Norge og på planeten. Det er ikke de områdene vi kommer til å få til et varig vern i.

Statsråd Ola Elvestuen [13:26:03]: Vi har en naturkrise i verden, det er det ingen tvil om. Tap av natur er på katastrofalt nivå internasjonalt.

Vi skal ta en lederrolle for å få på plass en ny parisavtale for natur. Jeg nevnte nettopp konferansen i Trondheim. Det er et første stort steg for å følge opp dette også framover, til høsten 2020, og gjøre det vi kan for å få en sterk avtale. Vi trenger å mobilisere kommuner – og alle – for å få det til: at vi blir flinkere til å ta vare på naturen. Vi må også ha en kunnskapsbasert forvaltning.

Ja, jeg mener at plan- og bygningsloven og miljø hører sammen og har stått inne for det, men det er ikke en del av denne regjeringsplattformen, så vi har et samarbeid mellom departementene, som er godt. Og som sagt tidligere: Det er litt underlig at denne kritikken kommer fra et storting som har gjort akkurat den samme forflytningen av plan- og bygningsloven, over i kommunalkomiteen.

Vi trenger å se på systemer. Nettopp derfor bør vi gjøre på natur det samme som vi gjør på våre havområder. Der har vi helhetlige forvaltningsplaner som er grunnlaget for den politikken som skal føres. Det vi nå har satt i gang og ser på, er ulike modeller for helhetlig forvaltning også av ulike naturtyper på land, som skal være de overordnede føringene, for så å få bedre forvaltning. Det er kanskje det viktigste grepet for langsiktig bedre å ivareta natur i Norge. Gjort riktig vil det være et eksempel til etterfølgelse også for andre land, som forvaltningsplanene til havs er blitt det for mange.

Så det er ikke sånn at dette er et felt hvor vi presses fra opposisjonen. Jeg viste til en rekke tiltak – særlig rettet mot insekter, hvor vi har mange tiltak. Jeg skal ikke gjenta dem en gang til og lage en enda lengre rekke, men jeg kan jo helt til slutt komme tilbake til Ketil Kjenseths innlegg, der han påpekte at det måtte være så og så mange representanter for å representere én art. Da kan jeg si at det bare er regjeringen som har noen som representerer én art. Det gjør nemlig jeg, som er representant for arten snyltevepsen *Aphelinus elvestueni*.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [13:28:52]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om to representantforslag som omhandler klimastreik for klimakutt og å innfri klimastreikernes krav (Innst. 321 S (2018–2019), jf. Dokument 8:106 S (2018–2019) og Dokument 8:117 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ynske frå energi- og miljøkomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve anledning til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talerlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Stefan Heggelund (H) [13:29:35] (ordfører for saken): La meg først takke for det gode samarbeidet i komiteen.

Vi står overfor en global klimakrise. Det er vår viktigste utfordring, og det finnes ikke noe problem som er viktigere å løse enn dette. Hvorfor det? Jo, fordi det handler om framtiden. Det handler om internasjonal fattigdom, og det handler om naturen vår. Vi risikerer at land blir slukt av havet, og at jorden ikke lenger kan dyrkes.

Det er et globalt problem, som krever globale løsninger. Det går ikke bare ut over Norge når Norge forurenser, og det går ikke bare ut over Kina når Kina forurenser. Det går ut over oss alle. Mest av alt går det ut over dem i verden som allerede har lite. Derfor vil vi samarbeide mer med Europa og med resten av verden.

Når vi i komiteen nå behandler en sak der vi skal knytte norsk klimapolitikk opp mot EUs klimapolitikk, handler det nettopp om mer samarbeid. Vi får bindende og faktisk forpliktende internasjonale klimamål for første gang. Norge skal melde inn et forsterket klimamål til FN i 2020, og vi jobber for at EU skal øke sin ambisjon til 55 pst. kutt.

Det er ikke noe abstrakt som skjer der ute. Alle land skal kutte – samtidig som vi skal hjelpe de fattige landene med å kutte sine utslipp. Vi skal trappe opp klimainvesteringene i de fattigste landene i verden. De én milliard menneskene som i dag ikke har tilgang på energi i det hele tatt, skal løftes ut av fattigdom samtidig som vi løser klimakrisen. Derfor må vi hjelpe dem med å bygge fornybar energi, sånn at de ikke bruker kullkraft. Energi-

behovet øker drastisk i verden, og de nye energikildene må være nye og fornybare, som f.eks. sol og vind.

Norge er en stor bidragsyter til klimafinansiering, men vi skal gi enda mer. Det grønne klimafondet skal vi doble støtten til, for å ta ett eksempel.

Den klimabevisstheten som elever i Norge har skapt, trenger vi. De får folkevalgte til å diskutere ny klimapolitikk rundt om i alle kommunestyre og fylkesting og i Stortinget. Opprøret er også et bilde på noe av det vi setter aller høyest i Norge: retten til å protestere, retten til å organisere, retten til å kreve endring.

Sivilsamfunnet utgjør bærebjelken i det liberale demokratiet. Støtte til sivilsamfunnet er derfor viktig, og skal vi klare dette, trenger vi også en sterk miljøbevegelse. Men klare det, det skal vi. Vi, generasjonene som lever nå, er de siste som kan gjøre noe med det. Sektor for sektor skal vi kutte i Norge, og vi skal hjelpe andre land med å kutte sine utslipp.

Åsmund Aukrust (A) [13:32:54]: I arbeiderbevegelsen har vi fått mange av våre største seire gjennom streiker. Arbeiderne har vist hvilken styrke som ligger i fellesskapet når man organiserer seg og står sammen: typografene som ville innføre tariff lønn, de kvinnelige fyrstikkerarbeiderne som streiket for bedre helse, og jernarbeiderne som streiket for å hindre lønnskutt. Det er streiker som var kontroversielle da de skjedde, men som vi i dag alle takker for, fordi de brøytet vei.

Denne våren så vi en ny type streik. Tusenvis av elever gikk ut i gatene og boikottet undervisningen for å kreve klimahandling. Som generasjonene har gjort før dem, tok de tak i sin tids største utfordring. For klimakrisen er virkelig vår tids største problem. Verden har bare få år på seg til å unngå en klimakatastrofe.

Ungdommene krevde noe mer enn å bli takket for sitt engasjement. De krevde å bli hørt. De krevde klimahandling. Vi kan diskutere ulike virkemidler, men det viktigste er at vi når målet, at utslippene går ned, og at vi oppfyller Parisavtalen.

Derfor har dette vært en surrealistisk uke for klima- og miljøpolitikken i Norge. Først fikk vi beskjed om at utslippene i Norge har gått opp. Det skulle ikke være mulig, men Venstres inntreden i regjering har altså gitt økte utslipp i Norge i 2018. Norge er et av få land i Europa som fortsetter å øke utslippene i en tid da vi har få år på oss til å halvere dem.

Regjeringen mislykkes virkelig i det som er vår tids største oppgave, og man skulle tro det ga krisestemning i regjeringen. Krisestemning har vi riktignok fått, men med motsatt fortegn. I går samlet Fremskrittspartiet seg i krisestemning, og landets finansminister brukte verdens miljødag på å si at hun krevde at bymiljøpakkene i

Norge skulle skrotes. Det gir dårligere luft og økte utslipp, og det gjør folks liv vanskeligere.

Erna Solbergs regjering driver en politikk der klimaet taper i spill og spetakkel mellom partiene. Det er en slående forskjell på politikken i Norge og den politikken man nå får i Danmark. Mette Frederiksen blir nå Danmarks nye statsminister. Hun utropte i går ungdom til vinnerne av det første klimavalget.

Norge skal kutte utslipp hjemme, og vi skal bidra internasjonalt. Denne regjeringen lykkes ikke med noen av oppgavene. Under denne regjeringen har vi fått massive bistandskutt til internasjonalt klimaarbeid, og det i en tid da verden har lovet økning. Det er jo bra at det har blitt en liten økning nå, men vi ligger fortsatt godt under det som var situasjonen da Jens Stoltenberg gikk av som statsminister for seks år siden. Det skulle vært seks år med økninger; i stedet har vi altså fått kutt.

Jeg håper den nye utviklingsministeren for alvor stopper bistandskuttene som Erna Solberg, Siv Jensen og Børge Brende har gjennomført.

Jeg tar med det opp det forslaget Arbeiderpartiet står bak.

Presidenten: Representanten Åsmund Aukrust har teke opp det forslaget han refererte til.

Terje Halleland (FrP) [13:36:13]: Ungdommen har engasjert seg og vist sitt engasjement ved å ta til gatene med et tydelig budskap. De har tatt til orde for en ny politikk på klimaområdet. Det har tydeligvis engasjert både Miljøpartiet De Grønne og SV til å ta saken videre og fremme de samme kravene for Stortinget. Jeg må si at jeg reagerer på hvordan SV og Miljøpartiet De Grønne nå ønsker å polarisere debatten og prøver å skape en situasjon som skal vise at enten er man for klimaet, eller så er man imot.

Det har blitt framført svært store krav – krav som ikke hadde latt seg gjennomføre uten store konsekvenser for Norge som nasjon, for norsk økonomi, for arbeidsplasser og ikke minst for klimaet. Jeg har lyst til å være tydelig: Nei, vi kommer ikke til å innfri de kravene som SV og Miljøpartiet De Grønne framfører i sine forslag i dag.

Hvorfor gjør vi ikke det? Jo, for da hadde vi gjort framtiden særdeles vanskelig for mange, spesielt for ungdommene selv.

Man skulle tro av påstander at det ikke blir gjort noen ting for utslippsreduksjoner. Det er tydelig at det er det som er Miljøpartiet De Grønne og SVs målsetting: å framstille regjeringens klimapolitikk slik. Men Norge gjør mye, og vi kommer til å gjøre enda mer for å redusere framtidige utslipp. Det må være mulig å tenke på både kort og lang sikt.

Norge har sine utslipp, og dem skal vi nå, i samarbeid med EU, redusere. Men i dag er norsk petroleumsnæring Norges bidrag til Parisavtalen. Norges petroleumsnæring slipper ut 14,7 mill. tonn CO₂, mens Europa reduserer sine utslipp med over 300 mill. tonn ved å erstatte kull med norsk gass. Det er seks ganger Norges totale utslipp.

Vi er kommet i en situasjon der det er stor oppmerksomhet om klimaet i befolkningen, og det er bra. Men jeg tror at de fleste ser at utfordringen er global og må løses globalt. Da er det viktig at Norge inngår internasjonale avtaler som reduserer utslippene, og er pådriver for flere slike avtaler.

Til slutt: Det er også viktig å ha med seg at lederen for FNs klimapanel har uttalt at det er fullt ut mulig å drive norsk olje- og gassvirksomhet og samtidig ta hensyn til klimaet.

Ole André Myhrvold (Sp) [13:39:20]: Denne vinteren og våren har klimaet blitt satt ettertrykkelig på dagsordenen av bekymrede barn og unge, inspirert av svenske Greta Thunberg. Den 22. mars opplevde vi at 40 000 norske barn klimastreiket. Vi har også opplevd det andre dager.

De aller fleste i denne salen, vil jeg mene, anerkjenner klimaendringene som vår tids aller største utfordring, og som noe som krever endringer i politikk og ikke minst i hvordan vi lever våre liv. Derfor må vi også tenke på hvordan vi kan redusere klimagassutslippene i alle saker vi behandler – ikke stykkevis og delt, ikke gjennom tilfeldige forslag, ikke bare her på Stortinget eller i energi- og miljøkomiteen, men overalt hvor beslutninger fattes.

For et par dager siden kom som nevnt rapporten som viser at Norge fortsatte å øke utslippene av CO₂ gjennom 2018. Det viser hvor vanskelig denne omstillingen er. Økningen skyldes vel først og fremst at vi bruker mindre palmeolje, noe som er bra, men samtidig viser det hvor kompleks dette er. Skal vi få til en effektiv politikk for de endringene som trengs, er Senterpartiet overbevist om at brede forlik står seg over tid – en politikk for helheten som tar kompleksiteten innover seg, som sørger for å ta med seg det brede lag av befolkningen, og der vi også tar hensyn til geografiske og sosiale forskjeller.

Regjeringspartiene argumenterer med at et klimaforlik vil forsinke klimapolitikken. Det er å snu problemstillingen på hodet. I og med at erkjennelsen av alvorret er tverrpolitisk, mener vi det må være mulig og formålstjenlig med denne typen forlik, som Stortinget har gjennomført tidligere med stor suksess, og som bør gjennomføres igjen for å øke tempoet og sikre langsik-

tighet på et område som vil stå på dagsordenen også lenge etter vår tid.

I dag har vi et nærmest tropisk vær her på Østlandet. I fjor tørket vi bort, og året før det regnet avlingene på Vestlandet bort. Det viser at klimaendringene påvirker også Norge. Likevel er vi heldige. Det er de fattigste av de fattige som vil bære den største byrden. De som har bidratt minst til tingenes tilstand, vil også måtte bære den tyngste byrden. Det er dypt urettferdig, og norsk bistandspolitikk bør derfor innrettes på en slik måte at den i større grad bidrar til klimatilpassing og til at vi når klimamålene. For eksempel er det uholdbart at et land i utvikling som er utpekt som partnerland for Norge i utviklingspolitikken, planlegger og bygger fossile energianlegg. Vi kan ikke, samtidig som vi kutter klimagassutslippene her hjemme, stille konstatere at utviklingslandenes behov for energi gjør at utslippene øker mer enn tre ganger Norges årlige utslipp hvis planene realiseres. Norge må derfor bruke sin rolle aktivt som partner for å skrote planene om nye kullkraftverk gjennom å tilrettelegge, stimulere og sørge for investeringer i ny fornybar energi.

Jeg tar med det opp forslaget som Senterpartiet er med på.

Presidenten: Representanten Ole André Myhrvold har teke opp det forslaget han refererte til.

Lars Haltbrekken (SV) [13:42:38]: I framtiden kommer norske skoleelever til å lese om 40 000 klimastreikende elever i historiebøkene. I en bisetning vil det stå at stortingsflertallet den gang stemte ned kravene fra ungdommen, men det vil stå der mer som en kuriositet. Selv om stortingsflertallet i dag stemmer ned alle krav fra de klimastreikende, er det de som vil gå seirende ut. De har rett, de vil få rett, og de vil sitte igjen uten skammen.

Den gangen jeg gikk på skolen, var klimatrusselen et fjernt mareritt, noe vi trodde at våre barnebarn kanskje kom til å oppleve. Vi sa at vi var den siste generasjonen som slapp å oppleve konsekvensene av global oppvarming. Vi er ikke det. Klimatrusselen merkes her og nå, men vi er fortsatt den generasjonen som kan gjøre noe for å løse klimakrisen.

Men da holder det ikke med skulderklapp og heiarop på sidelinjen når ungdommen streiker. Vi må bekjempe klimakrisen, slik vi har bekjempet andre miljøproblemer – miljøproblemer vi slet med da jeg var ung, som sur nedbør, skogdød, døde fiskevann og et voksende ozonhull. Alt dette har vi løst. Datidens politikere tok ansvar, og nå er det vår tur. Nå er det vi som har ansvaret.

Tidligere denne uken kom nyheten om at norske utslipp av klimagasser har økt. Tallene er et manifest over en regjering som er totalt handlingslammet i klimapolitikken. Tallene er en hån mot ungdommen som streiker. Klima- og miljøministeren sa følgende om utslippsøkningen:

«Tallene fra i dag viser at vi må gjøre mer av det vi er i gang med.»

Nei, regjeringen må gjøre mindre av det de er i gang med. De må stoppe det vanvittige tempoet i tildelingen av nye felt til oljeindustrien. De må trekke tilbake de 90 blokkene som ble lyst ut til oljeindustrien i forrige uke. De må slutte å bygge gigantiske motorveier som øker biltrafikken, og de må stoppe planleggingen av en tredje rullebane på Gardermoen som har til hensikt å øke forurensende flytrafikk. Det er dette regjeringen må gjøre for å imøtekomme de klimastreikendes krav og for ikke å sitte igjen med skammen i historiebøkene.

Med det tar jeg opp forslagene nr. 3–9, 10, 14 og 18–26.

Presidenten: Representanten Lars Haltbrekken har teke opp dei forslaga han refererte til.

Ketil Kjenseth (V) [13:45:58] (komiteens leder): Vi har hatt et EU-valg i vår, for ikke så mange dager siden, som ga miljøpartier og grønne partier rundt om i Europa en stor opptur. Valget i Danmark i går viste også at miljøpartiene er på frammarsj. Radikale Venstre, som er Venstres søsterparti, er kåret til valgvinneren i Danmark, men også SF og Enhedslisten har klare miljøkrav. Det er disse tre partiene som er vinnerne i det danske valget, ikke sosialdemokratene. De gjorde det nest dårligste valget i sin historie og får kanskje statsministeren, men klimautfordringen blir satt på plass av de tre partiene som sosialdemokratene er helt avhengige av å styre på nåde av, ikke minst Radikale Venstre.

Vi må også sette dette inn i en større sammenheng. Kina, USA, India og det europeiske kontinentet står for 60 pst. av klimautslippene i verden. Det plasserer også Norges andel av dette. Det plasserer ikke ansvaret vårt et annet sted. Vi har et stort ansvar i Norge for å bidra til å gjøre jobben med å kutte utslipp og skape ny teknologi for å kutte utslippene. Derfor er det viktig å peke på det internasjonale samarbeidet og det at Norge nå knytter seg til EUs avtaler. Det er veldig viktig at vi skal kutte 40 pst. sammen. Fra 2021 får vi også en pisk over skulderen. Hvis vi ikke gjør jobben vår, kan EU kreve at vi gjør ytterligere og mer på andre områder. Det er viktig at vi har den piskan for å fortsette å gjøre den viktige jobben.

Representanten Ole André Myhrvold sa at veksten i utslippene i Norge fortsetter. Da må vi se på den historiske utviklingen. Det var særlig i perioden fra 1992 og fram til 2000 at utslippene i Norge vokste. Gro Harlem

Brundtland var vel verdens første miljøvernminister, men det er også en arv fra Arbeiderpartiet vi har med oss. Det var da vi løftet utslippene i Norge opp til rekordhøye nivåer, og det er dem vi sliter med å få ned igjen. Fra 2010 har utslippene i Norge gått ned, fra over 55 millioner tonn til litt over 52,7 millioner tonn i 2018. Ja, det var en liten vekst i 2018, men i både 2016 og 2017 gikk utslippene ned. Det viser at vi over tid er på riktig kurs. Derfor skal vi fortsette med de tiltakene vi er i gang med, og omstille særlig transportsektoren. Men det som er årsaken til veksten, er jo at vi tok ut 200 millioner liter med palmeolje.

Presidenten: Eg må minna representanten Kjenseth om at klokka viser feil, slik at det no er berre 30 sekund att.

Ketil Kjenseth (V) [13:48:59]: Vi må fortsette den omstillingen vi holder på med i transportsektoren, vi må holde oppe takten med å elektrifisere personbiltransporten, men vi er også i gang med en stor omstilling når det gjelder kollektivtransport. Elektrifiseringen fortsetter nå over i skipsfarten og er også på gang i flysektoren. Disse utslippene er det store muligheter for å redusere i stort monn over tid. Det er fram til 2030 vi må peke på, og vi må fortsette å gjøre jobben med å kutte utslippene hver eneste dag. Det er den daglige jobben som er oppgaven.

Presidenten: Då må eg be representanten gå inn for landing, for tida er ute.

Ketil Kjenseth (V) [13:49:50]: Det er greit. Jeg kan nok tegne meg til et nytt innlegg.

Tore Storehaug (KrF) [13:49:58]: Ungdommane står utanfor Stortinget og demonstrerer, og dei demonstrerer fordi generasjonane før dei har ført verda ut i ei klimakrise. Greta Thunberg inspirerte ei heil internasjonal ungdomsrørsle, og det er ein marsjordre frå dei som kjem etter oss, på vegner av den verda dei skal arve. Ungdommane ser alvorlet, og dei ventar handling. Og dei har forskinga på si side. 1,5-gradersrapporten frå IPCC, FN's klimapanel, viser at forskjellen på 1,5 graders oppvarming og større global oppvarming er enorm. Det gjeld oss i dei rikare delane av verda, men det gjeld særleg dei av verdas befolkning som er meir utsette. Om vi ikkje klarer å avgrense oppvarminga, kan 8 pst. av verdas befolkning oppleve alvorleg vassmangel, dei årlege fangstane med fisk kan gå ned med 82 mill. tonn, og avlingane på land vil bli mindre. 10 millionar færre menneske kan miste heimane sine viss vi klarer å avgrense klimaendringane, og nærare 2 milliardar menneske kan bli utsette for ekstreme hetebølger viss vi ikkje gjer det.

Eg har aldri kjent eit større engasjement for å senke stemmerettsalderen enn då eg såg klimastreikarane utanfor Stortinget. Dette er eit påtrykk og eit engasjement som verda treng. Heile energi- og miljøkomiten i Stortinget erkjenner at klimaendringane er den største utfordringa i vår tid. Alle parti slår fast at vår generasjon er den siste som kan gjere noko med det.

Men bodskapen frå klimastreikarane når langt utanfor stortingssalen, og vi er nøydd til å endre vanane våre. Vi må skape eit samfunn som er i balanse, og då må vi slutte å forureine. Omlegginga vi må igjennom, kjem til å koste, og vi må leggje om dei dårlege vanane vi har som vi har lagt oss til i gode tider. Og det er her ungdommane sin innsats spelar ei rolle, både når dei demonstrerer, og når dei stiller eldre generasjonar til veggs andre stader. Klimakampen er ein kamp som må vinnast kvar einaste gong, kvar einaste dag, ikkje éin gong i éi sak i Stortinget.

Dei gode nyheitene er at vi delvis er på veg. Vi har gode klimaforlik i ryggen, vi har fått på plass ei klimalov som reiskap, og Parisavtalen er eit framsteg. Sidan elevane streika for første gong, har Stortinget fått ein klimaavtale med EU til behandling, ein avtale som forpliktar. Oljefondet har gjennom oppfølging av vedtak sagt at dei skal trekkje ut 80 mrd. kr frå olje- og gass-selskap. No kan dei opne opp for å investere i fornybare, unoterte infrastrukturprosjekt. Vi har sett verdsrekord i elbilsal, og utviklingsministeren har slått fast at Noreg skal bidra meir i landa der klimaendringane råkar hardest, f.eks. gjennom å doble det grønne klimafondet.

Det er ingen som seier at desse tiltaka er nok til å løyse klimakrisa. Forslaga frå SV og Miljøpartiet Dei Grønne er heller ikkje nok. Vi må gjere meir, men vi er i gang, og Kristeleg Folkeparti kjem ikkje til å gløyme ropet frå ungdommane.

Une Bastholm (MDG) [13:53:21]: Lørdag demonstrerte et par titall FrP-ere mot sin egen bompengepolitikk. Bompengemotstanden i Norge er i ferd med å utløse regjeringskrise. Den 22. mars i år demonstrerte 40 000 barn og ungdommer mot regjeringens klimapolitikk. Det utløste smilende, nikkende bekræftelser av at i klimapolitikken – ja, der gjør regjeringen nok allerede. Det samme gjentok statsråd Elvestuen i debatt med meg i NRK og i VG denne uken: Regjeringen gjør allerede alt de kan. Det i seg selv skremmer meg. At utslippene øker i vår tid, er en politisk skandale. Siden 1990 har norske klimautslipp økt med 3,4 pst. Klimastreikernes krav er 60 pst. utslippskutt.

Jeg blir flau når jeg står her. Jeg blir flau over at Norge er blant de få landene i Europa som har økt utslippene. Jeg blir flau over at regjeringens svar til klimastreikerne er å innkalle til såkalte klimatoppmøter der de spør ung-

dommene om hva de selv gjør for å leve mer klimavennlig. Jeg blir flau og forbannet over at regjeringen svikter kommende generasjoner. For det er ikke sant at regjeringen fører en ambisiøs klimapolitikk. Tvert imot saboterer de klimaarbeidet på mange områder. Utslippene fra veitrafikken gikk opp i fjor, bl.a. fordi regjeringen subsidierer fossilbiler. Regjeringen satte ny rekord i utdeling av oljelisenser, regjeringen bygger motorveier i rekordtempo, regjeringen går inn for å bygge en tredje rullebane på Gardermoen, som vil føre til økte utslipp i flytrafikken, noe som for øvrig var en av grunnene til økte utslipp også i fjor.

Hvis kloden trenger at vi halverer utslippene de neste elleve årene, men vi ikke gjør det fordi vi synes det er litt politisk vanskelig – ja, da lager vi bare problemer for oss selv. Når klimakartet ikke passer med klimaterrenget, er det kartet vi er nødt til å endre. Derfor har Miljøpartiet De Grønne fremmet klimastreikernes krav på Stortinget. Vi sier ja til 60 pst. utslippskutt. Vi sier ja til 65 mrd. kr i klimatiltak til utviklingsland hvert år, og vi sier nei til nye oljelisenser. Vi stemmer for å erklære klimakrise, og vi stemmer for en styrt utfasing av olje- og gassnæringen. Vi stemmer for et nytt, ambisiøst klimaforlik og for at regjeringen skal si nei til en ny rullebane på Gardermoen. Vi stemmer for dem som i dag er for unge til å ha stemmerett, og som må leve med konsekvensene av politikken vi vedtar i denne salen.

Med det tar jeg opp forslagene fra Miljøpartiet De Grønne.

Presidenten: Representanten Une Bastholm har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Seher Aydar (R) [13:56:39]: Noen ganger får man nye helter. I vår har jeg fått over 40 000 nye helter. For hva skal man med utdanning hvis man ikke har en framtid? Tusenvis av forskere har lagt fram enorme mengder kunnskap om hvordan vi ødelegger naturen og klimaet, og om hva vi kan gjøre for å snu utviklingen. Men hva skal vi med det når de som bestemmer, blåser i det? Politikerne kappes om å bruke de største ordene, men å gjøre minst. I stedet for krisemøter om klima og biologisk mangfold har regjeringen krisemøter om bompenger. Selv om deler av Fremskrittspartiet fornekter kunnskap om klimaendringer, er det de skjulte klimafornekterne som er virkelig farlige, de som anerkjenner klimaforskernes konklusjoner, men nekter å innse hva som kreves av politiske og økonomiske endringer her og nå, som Høyre, Kristelig Folkeparti, Venstre og Arbeiderpartiets insistering på en klimaødeleggende oljepolitikk.

FNs naturpanel viser hvordan vi er i ferd med å utrydde opp mot en million arter og ødelegge økosystemene. Det viser at den økonomiske veksten og det

økte forbruket er de sentrale drivkreftene bak. Vi kan ikke ha ubegrenset vekst på en klode med begrensede ressurser. Vi kan ikke lete etter mer olje når det allerede er funnet for mye. Vi må redusere forbruket og stoppe veksten. Klimaproblemet og miljødeleggelsene kan stoppes, men da må økonomien slutte å vokse. På toppen av rikdomspyramiden er det mange som lever i absurd overflod i dag. Da trenger vi å omfordele fra de aller rikeste til dem som har minst. Vi trenger et økonomisk system som setter naturens tålegrenser og menneskers grunnleggende behov øverst. Det står i strid med dagens økonomiske system, som baserer seg på veksttvang og udemokratiske maktforhold.

Kapitalismen har siden FNs første klimarapport i 1990 feilet i å stoppe klimaendringene og feilet i å bekjempe ulikhet. Ungdom har rett til å gjøre opprør. De har ikke noe ansvar for samfunnet slik det er i dag. Likevel er det de som ser hvordan dagens handlingslammelse til slutt blir deres problem. Uten stemmerett, eierskap og styreverv bruker de den historiske streikemakten til å fremme krav på vegne av seg selv og alle som kommer etter.

Klimastreikerne gir meg håp. De viser en modenhet og et ansvar alle i denne salen har noe å lære av. Rødt er på lag med framtiden. Vi er på lag med ungdommene.

Jeg fremmer med dette Rødts forslag.

Presidenten: Representanten Seher Aydar har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Statsråd Ola Elvestuen [13:59:54]: Det er ingen tvil om at verden er i en klimakrise. Det understreker FNs 1,5-gradersrapport, med hvor dramatisk forskjell det er på 1,5 graders oppvarming og 2 graders oppvarming, om man mister 70 pst. av korallrev eller nesten 100 pst. av korallrev – da er det bare å tenke på hvor mye verre det vil kunne bli med 3 og 4 grader, som er det verden nå styrer mot. Det er ingen tvil om at vi må gjøre mye mer for å nå det som er nødvendig for å begrense den globale oppvarmingen til under 1,5 grader.

Klimastreikende ungdom og Greta Thunberg har vært med på å endre diskusjonen i hele verden i løpet av det siste året, og har mobilisert på en måte som verken miljøorganisasjoner eller partier har greid tidligere. Det er viktig.

Men 1,5-gradersrapporten viser to ting. Det første er alvoret, og det andre er at den eneste måten å unngå oppvarming på, altså kutte nok, er å gå framover – innovasjon, lederskap, nytenking, ny næringsutvikling – for å få det til. Da er det sånn at regjeringen må gjøre mer av det vi er i gang med.

Vi må fortsette å satse på kollektivtransport, sykkel og gange i de store byene, som øker. Vi må fortsette å satse på jernbane, som hadde en økning på 5 pst. i fjor. Vi

må fortsette satsing på nullutslippskjøretøy. Elbildelen av nybilsalget har gått fra under 5 pst. i 2013 til 46 pst. så langt i år, og vi skal selge bare nullutslippsbiler i 2025.

Vi må i gang med den samme omleggingen av tungtransport, der vi får en ny støtteordning nå i år. Vi må ha en omlegging til grønn skipsfart. Vi har 80 ferger på vei til å tas i bruk i Norge, og det må bygges større og større skip. Jeg har bedt om en utredning fra ulike direktorater om hvordan vi skal få 50 pst. reduksjon av norske utslipp fram mot 2030. Vi jobber også for at EU skal forsterke sine mål til 55 pst.

Norge må ta større internasjonalt ansvar. Vi har økt satsingen ytterligere på ivaretagelse av regnskog, vi skal doble innsatsen med det internasjonale klimafondet, og vi har økt innsatsen på fornybar energi. Vi må gjøre mye mer, men Norge ligger også i front for å foreta de nødvendige endringene.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Åsmund Aukrust (A) [14:03:05]: I de fleste land i verden krangler man om hvem som skal sitte i regjering. I Norge er det motsatt, der krangler man om hvem som skal ut. Unge Venstre sa denne uken at det er Venstre, ikke Fremskrittspartiet, som har grunn til å true med å gå ut av regjering. Unge Venstres leder uttalte:

«Så lenge vi sitter i en regjering som ikke kutter nok utslipp, er det vanskelig for oss å forsvare regjeringsdeltakelse. Når utslippene nå går opp med 0,4 prosent er det tydelig at det ikke er godt nok.»

Mitt spørsmål til Ola Elvestuen er om han er enig. Kan han fortsette å være klimaminister i 2019 i et Norge som øker utslippene?

Statsråd Ola Elvestuen [14:03:42]: Utslippene går ned. Jeg kan med glede frambringe at vi så langt i 2019 ser at salget av petroleumsprodukter i Norge har gått ned med 7,46 pst. Da vi sto her i fjor, tror jeg representanten Haltbrekken mente at utslippskuttene våre badet i palmeolje. Det var hovedkritikken, så derfor har vi redusert bruken av palmeolje med to tredjedeler. Det gjør at – ja – i utslippene i fjor ble det en økning fordi det ikke er nok avansert biodrivstoff. Men med det skiftet og det vi nå ser, både med elbiler og med reduksjon av petroleumsprodukter, går det fortsatt i riktig retning. Fra 2015 og fram til nå har det vært en reduksjon i utslipp.

Åsmund Aukrust (A) [14:04:38]: Jeg fikk jo egentlig ikke svar på det jeg spurte om, for det jeg spurte om, var om Ola Elvestuen kan fortsette å være klimaminister i en regjering som øker utslippene. Jeg synes det er utrolig at han da ikke svarer at nei, det kan han ikke være. Hans jobb er å få utslippene ned, og hvis han ikke lyk-

kes med den jobben, burde han ikke lenger sitte i den jobben.

Så sier han at utslippene går riktig vei. Vel, han har vært minister i ett år, og på det ene året gikk utslippene faktisk opp.

Så hører vi at det er et visst språk i regjeringslaget. Jeg har lyst til å ta fatt i det som var Terje Hallelands innlegg. Han sa at det viktigste bidraget Norge har til Parisavtalen, er norsk petroleumsproduksjon. Er klimaministeren enig med Fremskrittspartiets klimapolitiske talspersoner her på Stortinget i at det er vårt viktigste bidrag for å nå Parisavtalen?

Statsråd Ola Elvestuen [14:05:27]: Jeg tror at der vi ligger helt i front, er innenfor transport – der vi ved å ta i bruk nullutslippsteknologi når det gjelder elbiler, viser hvor raskt denne endringen kan komme. Vi gjør det samme nå innenfor tungtransport, og vi gjør det innenfor skipsfart. Vi har også et betydelig internasjonalt ansvar, hvor vi er den største bidragsyteren på mange av de store prosjektene – det er å ta vare på natur, få fram ny teknologi for fornybar energi, og etter hvert også det som går på skipsfart. Jeg tror det er der vi har det viktigste bidraget.

Ole André Myhrvold (Sp) [14:06:21]: Klimastreikerne har viktige poeng. Noe av det klimastreikerne vil få oppleve, er oppvoksende skog. Skog er viktig for å nå klimamålene. Den er viktig både som skog i seg selv, med det mangfoldet av natur den representerer, men den er også en viktig råvareressurs for det skiftet vi skal igjennom, fra det olje- og gassbaserte til det grønne. Den er viktig for å få til energi, produkter, bygninger og anlegg, og den både fanger og lagrer CO₂.

Nå er Stortinget invitert til å slutte seg til EUs klimamål, men Senterpartiet opplever en del uklarhet knyttet til dette. Kan statsråden garantere at Norge får godkjent sitt mål for bruk av skog av EU, og at vi ikke beveger oss i en retning der vi må senke bruksnivået for skog og bruke det som tiltak for å nå de andre målene i ikke-kvotepliktig sektor?

Statsråd Ola Elvestuen [14:07:23]: Avtalen gir ikke noen føringer for hvordan vi skal drive vår skogpolitikk. Det bestemmer vi selv, og vi bestemmer selv hvor mye avvirkning vi skal ha. Dette handler om hvorvidt vi får en avvirkning som gjør at en må ha kompenserte tiltak på andre områder, men det er ingen som bestemmer hvor mye man kan avvirke. Med den banen som vi har levert inn til EU, som vi mener er basert på det regelverket som EU legger til grunn, mener vi at det er rom for en økning i avvirkningen av norske skoger.

Solveig Skaugvoll Foss (SV) [14:08:19]: Vi kan ikke prate om klima uten å prate om olje. Det er oljevirk-somheten i Norge som skader klimaet mest av alt det vi gjør, og det er der det haster mest – og betyr mest – å kutte. I miljøpolitikken er det ikke på langt nær nok å forby engangspplast eller å forby nydyrking av myr. Det er gode tiltak, men det er for lite, og det er ikke det den-bevegelsen med klimastreikende ungdom ber om.

Tidligere denne uka sa statsråd Elvestuen at alle trendene går i riktig retning, bortsett fra totaltallet. Jeg lurer på: Hvordan kan statsråden få seg til å si at det går bra, og at alt peker i riktig retning, når Norge ikke bidrar noen ting for klimaet totalt?

Statsråd Ola Elvestuen [14:09:14]: Jeg sier ikke at det går bra, og det går slett ikke fort nok, men det vi gjør, er riktig. Det er riktig å redusere bruken av palme-olje, det er riktig å øke forbruket av og etterspørselen etter det gode biodrivstoffet, det er riktig å fortsette satsingen på nullutslippskjøretøy. For det handler ikke bare om at vi må stoppe produksjonen, og at det er den som er avgjørende; etterspørselen må jo også begrenses, og den må begrenses internasjonalt, og vi må vise hvordan det kan gjøres. Det gjør vi i dag med en elbil-revolusjon ingen andre land i verden er i nærheten av. Vi skal ta i bruk ny teknologi innenfor tungtransport. Der setter vi i gang nå med nye støtteordninger innenfor Enova. Vi gjør ting innenfor skipsfart som ingen andre land er i nærheten av å få til ennå, og vi gjør ting også på områder som f.eks. utslippsfrie eller fossilfrie bygge-plasser.

På område etter område må vi gjøre mer og få opp tempoet, men det vi gjør, er likevel riktig.

Solveig Skaugvoll Foss (SV) [14:10:24]: Verden trenger at norske klimagassutslipp går kraftig ned. Det er vel og bra å tilpasse seg en etterspørsel som allerede finnes, men som politikere har vi også anledning til å gjennomføre tiltak som skaper en etterspørsel. Vi trenger ikke vente på at resten av verden skal gjøre noe for å redusere sine utslipp, vi kan gå først. Hva har statsråden tenkt å gjøre for å få det til å skje?

Statsråd Ola Elvestuen [14:10:53]: Jeg har bedt Miljødirektoratet og andre direktorater komme tilbake med hvordan vi kan kutte norske utslipp med minst 50 pst. fram mot 2030, og jeg kommer med en sak til Stortinget til neste år om hvordan vi skal kutte utslipp med minst 45 pst. innenfor transport, landbruk, boliger – i ikke-kvotepliktig sektor. Det kommer til neste år. Vi jobber også aktivt inn mot EU for at de skal øke sitt ambisjonsnivå, og da opp til 55 pst., som ligger i Granavol-den-plattformen. Og dette gjør vi samtidig som vi skal

forsterke innsatsen og ha resultater også i år og fram til vi legger fram nye planer.

Une Bastholm (MDG) [14:11:48]: Statsråden bekrefter gang på gang at regjeringen gjør veldig mye. Likevel går utslippene opp, og det gjør de jo ikke bare fordi vi har tatt ut den palmeoljen, som aldri burde vært i biodrivstoffet; de gjør det jo også fordi denne regjeringen subsidier fossilbiler, den bygger ut masse motorveier, så f.eks. mer salg av tungolje til anlegg og maskiner har ført til mer utslipp i fjor. Den vil utvide flyplasser. Flytrafikken øker i Norge i vår tid, når vi har en klimakrise.

Det som gjør meg mest bekymret av alt, er at statsråden, som har ansvaret for klimapolitikken i Norge, ikke engang kan innrømme at regjeringen selvfølgelig også fører en politikk som øker utslippene i Norge. Det er jo det som er hovedproblemet. Hovedproblemet er jo ikke de 80 elbåtene som vi sitter og venter på at skal komme i 2021 og 2022; hovedproblemet er jo at regjeringen gir incentiver til mer utslipp mens den samtidig gjør noe annet med den andre hånden. Så kan jeg få en avklaring på om statsråden ikke er enig i at regjeringen selvfølgelig kunne ha gjort mer for å kutte utslippene på kort sikt?

Statsråd Ola Elvestuen [14:12:54]: Selvfølgelig er det dilemmaer, som at det å bygge mer jernbane – som vi også gjør i mye større grad enn tidligere – er med på å øke utslippene på kort sikt fordi vi ikke har fått fossilfrie byggeplasser.

Så vi må gjøre mer av det vi er i gang med, både innenfor transportsektoren og ellers. Det er to områder hvor vi har økninger: Det er dette med byggeplasser, hvor vi må nå målet med å gjøre dem fossilfrie innen 2020–2025, og det er innenfor skipsfart, hvor vi har en økning. Der kommer det en egen handlingsplan. Det er mye som skjer, men det tar tid, for de nye skipene med lavere utslipp må faktisk bygges.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta.

Gaute Børstad Skjervø (A) [14:13:56]: Det er lite som gir meg mer håp for framtiden enn å se omfanget av de klimastreikene vi har sett denne våren. Over hele verden, fra min hjemkommune Levanger til Cape Town i Sør-Afrika, Montevideo i Uruguay og Roma i Italia, har hundretusener av ungdommer tatt til gatene for å protestere. Disse ungdommene deltar i skolestreik i protest mot manglende forståelse for klimakrisens kolossale konsekvenser og mot politikernes manglende vilje til å gjøre noe med dem.

Budskapet fra skolestreikenes opphavskvinne, Greta Thunberg, er like enkelt som det er hardtslående:

Hvorfor skal vi ungdommer bry oss om vår framtid når ingen andre gjør det? Til det har jeg ikke noe godt svar, annet enn at vi politikere må begynne å bry oss. For om vi som politikere mener alvor med ordene om at klimakrisen er vår tids største utfordring, hvorfor skjer det da så lite?

Senest denne uken kunne vi sørgelig fastslå at Norges bidrag i den internasjonale klimadugnaden er av direkte negativ karakter. Mens verdens fremste forskere på feltet sier at vi har elleve år på oss til å hindre en fullstendig ødeleggende klimakatastrofe, går altså Norges samlede klimagassutslipp opp. Det er ikke til å tro. Det er ikke et verdig politisk svar på den krisen vi nå står midt oppe i.

En kan jo ta seg i å undres over om regjeringen vår har forstått alvorret. For meg virker det i alle fall veldig ulogisk å skulle forstå at vår verden står overfor en nært forestående global katastrofe, for så å ikke bidra til å hindre at det skjer. Når FNs klimapanel sier at 2030 er fristen for å unngå at temperaturen på jorden stiger med mer enn 1,5 grader, er tiden for handling her. Det er ingen tvil i mitt sinn om at historiens dom over vår tids politikk vil være knallhard, om vi ikke gjør mer enn det vi gjør i dag. Det gjelder alle partier og samfunnet som helhet, men det er nå engang regjeringens ansvar her i dag.

Et fornuftig utgangspunkt for å gjøre noe mer er en planmessig og nøye målbar reduksjon i våre klimagassutslipp. Gjennom budsjett for våre utslipp kan vi framover vurdere kostnaden for planeten versus gevinsten for vårt statsbudsjett. Gjennom å få klart og tydelig for oss i alle våre viktige beslutninger hvordan vi som land kan kutte der kuttene trengs mest, vil både regjering og storting ha langt større problemer enn i dag med å late som om man ikke kjenner konsekvensene av de valgene som tas.

Tiden for tomme løfter er forbi. Tiden for handling er her. Det er ikke lenger tid igjen til å sitte i ro og se på at verden brenner. Det er på høy tid at landets politikere tar historiens største miljø- og klimaprotekt på alvor og begynner å komme våre ungdommer i møte. Det er denne generasjonen som vil arve planeten, og nå er det opp til dagens politikere å overlevere en levelig klode til framtidens voksne. Å fortsette dagens utslippskjør er å lukke øynene for en varslet katastrofe. «The Day After Tomorrow» er snart her.

Solveig Skaugvoll Foss (SV) [14:16:59]: Mange tusen norske skoleelever har den siste tiden streiket fra skolen for å markere at politikerne ikke gjør nok på klima. Når vi nå behandler streikerne sine krav i dag, er vi nødt til å stemme for disse kravene, for kravene er helt fornuftige. Vi kan ikke gi nye utvinningstillatelser til oljeselskapene i Norge. Vi må øke Norges klimamål til

60 pst. utslippskutt innen 2030. Vi må ha klimafokus i bistand. Vi må stoppe utbygging av en tredje rullebane på Gardermoen. Vi må ha billigere kollektivtransport for ungdom for at de skal kunne etablere varige miljøvennlige reisevaner.

Alle disse fem tiltakene vil gjøre at Norge tar mer ansvar for klimaet. Mandag morgen ble det klart at det er helt nødvendig, da Statistisk sentralbyrå presenterte tall på at de norske klimagassutslippene faktisk har gått opp det siste året, samtidig som våre naboland kutter sine utslipp.

Det har vært større og mindre klimastreiker i alle Norges fylker, og politikerne har vært invitert. Flere har dukket opp og sagt at de verdsetter engasjementet som vises av elevene, men disse lovordene betyr ingenting om ikke de samme politikerne også stemmer for kravene i Stortinget i dag.

Verden over har flere millioner ungdommer streiket for klimahandling. Den enorme bevegelsen som Greta Thunberg har satt i gang, mangler sidestykke i verdenshistorien. Beskjeden som er gitt til oss i denne salen i dag, kunne ikke vært tydeligere, og som folkevalgte må vi være i takt med folket og innfri de streikendes krav i dag.

Ingen av oss i denne salen er valgt inn hit på vegne av bare oss selv. Vi er alle valgt for å representere noen, og da må vi lytte når de vi representerer, sier ifra. Spesielt ungdom som ikke selv er valgbare eller kan stemme når de er under 18 år, trenger at vi som folkevalgte hører etter.

Aldri noensinne har så mange ungdommer sagt ifra så tydelig og krystallklart at de behøver en ny retning. De har sagt ifra om at de vil ha en klode de kan leve videre på, og det burde ikke være for mye å forvente.

Espen Barth Eide (A) [14:20:00]: Vi lever i en klimakrise. Dette må være sak nr. én i dag og hele veien fram til vi har løst denne klimakrisen og kommet fram til en bærekraftig verden, en bærekraftig økonomi og en netto nullutslippssituasjon. Det kommer til å ta mange år, det blir krevende, det blir omfattende, og det krever endringer på andre felt. Ungdommen har skjont dette.

Jeg ble født på 1960-tallet. Fra den industrielle revolusjonen startet til ca. den dagen jeg ble født, hadde verden bare blitt varmet opp 0,25 grader. Tre fjerdedeler av oppvarmingen har skjedd i min levetid. Det er ikke bare min skyld – det er mange som har vært med på dette, milliarder av mennesker – men det har altså skjedd i min levetid.

Den fortsatte oppvarmingen går mye fortere, så mange av dem som lever nå, skjønner at de tidlig i sin levetid kommer til å nå en verden hvor klimaendringene er svært dramatiske, mens kanskje mange i denne sal vil

oppleve det mot slutten av sin levetid. Derfor er dette ikke bare et budskap fra ungdom, det er et budskap fra framtiden for dem som faktisk klarer å plassere seg selv i framtiden og se tilbake til nåtiden. Svaret må være å sette dette på toppen av alle politiske saker, og da må vi fokusere på hva vi skal gjøre mindre av, men også på hva vi skal gjøre mer av. Hvordan kan vi lage en økonomi som både tar vare på klimaet og miljøet, og som samtidig leverer de livsnødvendigheter som menneskene på jorden har? Hvordan kan vi koble vekst i utslipp og vekst i ressursløsning fra vanlig økonomisk vekst? Det går an, men det krever altså en mye mer helhetlig tilnærming til politikk. Det sier jeg i en tid som preges av fragmentering og enkeltsaker. Mange har allerede vært innom at ifølge deler av regjeringen er det altså bompengekrise som preger landet, og ikke klimakrise. Det vil jeg mene er svært alvorlig fordi det også sier noe om hvordan man nå fokuserer på enkeltsaker og ikke på helhet.

Vi mener at dette er tiden for et klimaforlik, ikke bare på grunn av ungdommenes krav, men også fordi vi vet mye mer enn vi visste ved de tidligere klimaforlikene. Det er svært vanskelig for meg å forstå at flertallet og regjeringen ikke tar imot invitasjonen til å sette seg ned og tenke gjennom helheten i dette på en aktiv og god måte. Vi skal drive klimabistand; det har flere vært inne på. Det er svært viktig at dette blir en mye mer dominerende del av Norges bistandsinnsats, og vi må lage sektorvise klimabudsjetter med konkrete planer.

Det er fint med høye mål, men det er enda viktigere at man har konkrete planer for hvordan de målene nås. Dem må vi skape nå, og jeg håper at vi klarer å skape dem i fellesskap, for da blir de også mye lettere å forsvare for dem som kommer til å merke dem i framtiden.

Karin Andersen (SV) [14:23:15]: Da det var klimastreik utenfor her, fotograferte jeg en plakat, og der sto det – på engelsk riktignok, men jeg leser det på norsk: Du vet det er på tide med forandring når barn oppfører seg som ledere, og ledere oppfører seg som barn.

Og det er på tide. Jeg hører flere si at nå vet vi så mye mer. Men jeg har levd en stund, og dette har vi faktisk også visst en stund – det er ikke nytt. Det er altså klimakrise, og i Norge innkaller et regjeringsparti til krisemøte for å få lov til å forurense billigere. De stemmer imot alle nye initiativ sjøl om de sier at vi i dag har fått vite mer. Det er ikke den forandringen som må til. Vi må stoppe med det vi må slutte med. Vi må stoppe nye oljeletinger, vi må stoppe gigantmotorveier, vi må vri ressursene og innsatsen vår over på det vi skal leve av i framtida, for vi kan kutte farlige klimautslipp og skape arbeidsplasser og tjene penger. Det går an. Men da kan vi ikke fortsette med det som vi ikke kan leve av, og som

skader oss. Vi må vri risikoavlastning og ressurser over på det som er fornybart. Da kan vi ha en trygg framtid. Hvis vi ikke gjør det, vil jo andre gjøre det, og da sitter vi virkelig med de skadelige virkningene og skjegget i postkassa.

Og de som kommer etter oss, hvordan får de det? Jeg hørte det var en fra Fremskrittspartiet som var oppe her og mente at dette ble fryktelig fælt, å ta hensyn til klimaet. Nei, det er å ikke stoppe de farlige klimaendringene som er dyrt, vondt og umulig. I tillegg forlenger og forverrer klimaendringene konfliktene i verden. Og et parti som Fremskrittspartiet, som er så livende redd for at det skal komme en flyktning til dette landet, burde stå først i kampen for å stoppe de farlige klimaendringene, for de rammer disse landene som er i konflikt og ustabilitet, først og verst, de rammer de områdene av verden der det er vanskelig å livberge seg i dag, og det vil bli verre.

Det går ikke an å drive oljeboring for klima, slik noen tror i denne salen. Vi må rett og slett slutte med det. Det kommer til å gjøre verden tryggere for oss, for dem som kommer etter oss, og for andre deler av verden. Så det blir jo klarere og klarere at Fremskrittspartiet må ut av regjering hvis vi skal klare dette.

Det er mange ting som skal gjøres, og det er mange gode forslag som fremmes i dag. Alle må gjøre mye på mange områder. Kommunesektoren er en av dem. Der har jeg et stort ansvar, og jeg håper også at partiene i Stortinget nå vil se at vi må sette kommunene i stand til å ta dette ansvaret, slik at de har både kompetanse og ressurser til å ta sin del av denne viktige jobben.

Jon Gunnes (V) [14:26:34]: I januar 2008 ringte daværende leder i Venstre, Lars Sponheim, meg. Jeg var den gangen kommunalråd i Trondheim. Han sa: I dag har vi inngått et forlik på Stortinget om klimautfordringene. Men Jon, sa han, to tredjedeler av disse tiltakene må gjøres i kommunene, der hvor folk bor, med lokale tiltak.

Lars Sponheim hadde et poeng og ringte rundt til alle som hadde sentrale posisjoner i kommunene. Det gjorde også Jens Stoltenberg, som den gangen var leder i Arbeiderpartiet og statsminister. Han ringte ordføreren i Trondheim, Rita Ottervik – hun er fortsatt ordfører, så hun har holdt ut lenge – og ga det samme budskapet. Da satte vi i gang en politikk i Trondheim med klare målsettinger om å redusere CO₂-utslippene. Det måtte gjøres særlig gjennom politikk for transportsektoren. Vi er nå i 2019, og vi satte oss mål for 2020, og vi har nådd alle målene.

Dette gjelder flere byer. Oslo var foran oss. Bergen og Stavanger har også gjort det. Og nå har vi fått de etter hvert kanskje litt berømte byvekstavtalene, som skal sette oss i stand til å drive dette videre. Det er et godt red-

skap, hvor man har et nasjonalt og kommunalt spleiselag for å være med på å løse klimakrisen.

Den 9. september skal det være kommunevalg. Flere representanter har nevnt at det har vært viktige valg globalt den siste tiden, bl.a. til Europaparlamentet og i Danmark i går, og det er flere miljøpartier som har gjort det godt i de valgene. La oss berede grunnen for at det blir en miljødebatt og en klimadebatt framover mot kommunevalget. Jeg tror mange vil være med på både å debattere det og ikke minst å komme med tiltak. Jeg hørte Tore Storehaug si at han ble glad i 16-årsstemmettsalder. Det har Venstre alltid vært, særlig ved kommunevalg.

Klimakrisen er her, klimastreiken er her, og klimadebatten er her – kommunevalget bør bli et klimavalg.

Freddy André Øvstegård (SV) [14:29:48]: – Jeg vil ikke at dere skal være fulle av håp, jeg vil at dere skal ha panikk. Jeg vil at dere skal føle frykten jeg føler hver dag, og så vil jeg at dere skal handle. Jeg vil at dere skal handle som om huset vårt står i brann.

Det sa Greta Thunberg. Derfor er vi her i dag, på mange måter, fordi Greta med sine handlinger og sine ytringer har satt i gang en massiv folkebevegelse, flere millioner elever har streiket i hele verden, under et helt tydelig budskap – et budskap om at de med makt må levere handling. Hvis ikke har vi ikke en framtid å gå på skolen for.

Vi vet hva vi må gjøre, og vi vet at det haster ekstremt. Likevel økte Norges klimagassutslipp i fjor. For hvert år vi er handlingslammet, jo verre vil det bli for både miljø og mennesker. De store endringene som kommer, vil bare ramme hardere jo lenger vi venter.

Klimakrisen handler om rettferdighet. Hvis vi regner med hvor mye Norge har sluppet ut av klimagasser, og hvor stor rikdom det har gitt oss, må vi kutte alle våre utslipp fem ganger for å ta vår rettferdige del av jobben. Det handler om rettferdighet når 60 pst. av hele verdens utslipp kommer fra 90 enkeltelskaper – store konsern som fortsatt tjener milliarder av kroner på å slippe ut klimagasser. Den eneste miljøpolitikken som kan vinne over klimakrisen, er den som erkjenner at vi faktisk ikke sitter i samme båt. Det sier også Greta Thunberg.

Klimakampen er en kamp mellom dem som er ansvarlige for krisen, og dem som kan betale seg ut av konsekvensene av den på den ene siden, og oss som rammes på den andre: min generasjon, det globale sør, vanlige folk. Derfor må vi høre på Greta når hun tar til orde for en mer radikal miljøpolitikk som sier nei til evig vekst, og som bruker fellesskapets muskler til å styre økonomien for en grønn og rettferdig omstilling.

SV lytter til det økende klimaopprøret. Derfor har vi fremmet klimastreikens krav om handling her i dag.

Så vil jeg også redegjøre for de løse forslagene vi har levert. For i går la ungdomspartiene fra borgerlig side fram noen klimakrav til sin egen regjering. Vi syntes de kravene var ganske gode, derfor skal vi hjelpe regjeringen med å lytte til egen ungdom, og derfor har vi fremmet de forslagene som løse forslag til saken i dag. For vi må la det massive klimaopprøret bli til et vendepunkt i klimakampen. Vi vil ha en framtid å gå til.

Eva Kristin Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Ketil Kjenseth (V) [14:33:06]: Ja, det er tiltak som kan gjøre noe med klimautslippene, og de klimakuttene må være menneskeskapt. Flertallet her har sagt at vi skal kutte med 50 pst. i transportsektoren. Det er en av de store utfordringene for Norge nå. Vi har vedtatt at vi skal heve CO₂-avgiften med 5 pst. årlig fram til 2025. Den er veldig viktig for å vri forbruket. For å skape et marked og tjene penger på klimakutt, skape innovasjon, skape ny teknologi, må det bli dyrere å forurense. Vi putter på mye penger i karbonfangst og -lagring og har en god mulighet til også å skape nye arbeidsplasser av det og bruke brønner i Nordsjøen til å lagre og ta karbonet ut av atmosfæren. Elektrifisering av sokkelen er en annen god mulighet Norge har for å kutte utslipp, og vi putter på 1,3 mrd. kr mer til Enova enn i 2013, 3,2 mrd. i år.

Vi har sagt i regjeringserklæringen at vi skal bli et lavutslippssamfunn i 2050 og kutte 90–95 pst. Klimatilpassingen er også en stor utfordring, og særlig i nord-sørperspektivet er det veldig viktig at Norge går foran og bidrar, at vi fortsetter som vi har gjort med regnskogfondet, og også putter på i det grønne klimafondet.

Også i Norge er det gode grunner til å gjøre tiltak, for det koster oss mye. Bare i fjor kostet sommeren og tapte landbruksavlinger oss 2 mrd. kr. Det sier noe om hvilken situasjon vi står i, og hvor billig det er å forebygge.

Så må vi også ta en tur innom Sverige. Greta Thunberg er pekt på som en som har drevet fram en folkebevegelse, og det er kjempebra at ungdom trykker på og er utålmodige og skaper debattene om hvor viktig det er å gjøre tiltak. Men Sverige har en regjering bestående av sosialdemokratene og de grønne, og også i Sverige gikk utslippene opp i 2018. Dette krever handling hver eneste dag, og det er ikke så avhengig av hvilket parti som sitter i regjering. Dette er krevende. Så det er ingen grunn til å hovre over at her i Norge er det regjeringens feil.

Hver dag kjemper Venstre for bompengene og bypakkene og byvekstavgiftene. Vi må skaffe fram et kollektivtilbud som gjør det enklere å ta bussen og trikken. Det er ikke så mange trikkebyer i Norge, så bussen har en viktig oppgave.

Jeg utfordrer tilbake: Hva er det sosialdemokratene og Arbeiderpartiet – de rød-grønne – og miljøpartiet i Norge vil gjøre annerledes enn i Sverige, enn det vi gjør, og de kuttene vi peker på for å få til dette innen 2030? (Presidenten klubber.) Og det er ikke sånn at vi har vedtatt en tredje rullebane.

Seher Aydar (R) [14:36:30]: Å ta ungdom på alvor er ikke bare å berømme dem for engasjementet, men faktisk å lytte til hva de krever. Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti berømmer dem ganske fint her, men gjør det motsatte i regjering. Rødt støtter klimastreikernes krav fordi verden står overfor en miljø- og klimakrise, og hvis vi ikke endrer kurs nå, kommer Norge til å stå igjen som et land som i praksis profitterte på klimakrisen. Det er ikke den arven jeg vil at tantebarna mine skal ha etter meg.

Krisen er drevet av økonomisk vekst og høyt forbruk. Vi tar ut for mange ressurser fra naturen, lager for mye søppel og slipper ut for mye klimagasser. Derfor fremmer Rødt forslag som vil bidra til å bremse veksten. Lengre garantitider vil bevege oss vekk fra bruk-og-kast-samfunnet. De statseide virksomhetene kan ikke lenger drives av profittsyn. Hensynet til klima og biologisk mangfold bør være det sentrale formålet for virksomheter som Statskog, Statkraft og Equinor.

I tillegg kommer Rødt til å støtte alle forslagene fra opposisjonen, med unntak av MDGs forslag om klimabistand. Der fremmer vi heller vårt eget forslag. Vi er enig med klimastreikerne i at klimabistand til utsatte folk og land i sør må økes betraktelig. Norges støtte til tilpasning er kraftig underfinansiert, men å gi 65 mrd. kr bare til FNs grønne klimafond er ikke en god løsning. Derfor fremmer vi et forslag om å bruke eksisterende utredninger og opptrappingsplaner, utviklet av norske miljø- og utviklingsorganisasjoner i samarbeid med forskningsinstitusjoner. Disse legger opp til rask opptrapping av støtte til utslippskutt og tilpasning av bruk ved flere kanaler enn kun FNs grønne klimafond. I tillegg styrker det satsing på fornybar energi og regnskogsbevaring.

Lars Haltbrekken (SV) [14:38:57]: I fjor badet regjeringens klimapolitikk i palmeolje. I år bader den i økte utslipp. La det ikke herske noen tvil om at vi er glade for at man har redusert bruken av palmeolje i Norge, men det er jo ikke regjeringens ære. Det er oljeselskapene som har lyttet til de sterke protestene fra befolkningen. Regjeringen ville ikke innføre noen tiltak mot den vanvittige palmeoljebruken før 1. januar 2020, altså om et halvt år.

Enkelte har i debatten vært inne på betydningen av at Norge bidrar til utslippskutt i andre land, at Norge bidrar til finansiering av ren energi. Ja, det er av avgjørende

betydning at Norge gjør det. Men så står Høyres representant Stefan Heggelund på talerstolen og skryter av at regjeringen har økt bevilgningene til fornybar energi i utviklingsland – etter at det første regjeringen gjorde da den tiltrådte i 2013, var å mer enn halvere disse bevilgningene. Så har man økt det noe de siste årene, men man er fortsatt ikke på det nivået man var da de rød-grønne forlot regjeringskontorene i 2013.

For å gi et bilde på det: La oss si at representanten Heggelund tok seg ærlig arbeid som torsketingeskjærer. Han fikk bra betalt, men etter kort tid i jobben fikk han beskjed om at lønnen ble mer enn halvert. I løpet av seks år fikk han jobbet lønnen opp til nesten det nivået den var på da han startet som torsketingeskjærer. Ville representanten Heggelund da ha skrytt av denne arbeidsgiveren? Jeg tror ikke det.

Til slutt har jeg en liten endring av SVs løse forslag nr. 24. Der skal det hete:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for redusert biltrafikk i byområdene og at all vekst i persontransporten i storbyområdene tas med kollektiv, sykkel og gange.»

Presidenten: Da er det forslaget korrigert.

Stefan Heggelund (H) [14:42:03]: Jeg liker veldig godt når en politiker ber en annen politiker om å skaffe seg et ærlig arbeid. Da tenker jeg slik: På seg selv kjenner man andre. Så vet representanten Haltbrekken selvfølgelig godt at torsketingeskjæring er en høyt aktet aktivitet i min familie.

Jeg er veldig glad for at jeg har hatt et ærlig arbeid før jeg kom inn her. Det har også representanten Haltbrekken hatt. Han var leder i Naturvernforbundet. Hva gjorde han da? Jo, han tryglet Høyre om hjelp i klimapolitikken da den rød-grønne regjeringen styrte, fordi Sosialistisk Venstreparti hadde så dårlig klimapolitikk. Og han fikk den hjelpen – han fikk den. Hvordan han allikevel endte opp i SV, et parti han selv mener har sviktet i klimapolitikken, er en gåte for guder. Nå tilhører han et parti som sier at de vil gjøre alt for å få klimagassutslippene ned, bortsett fra – selvfølgelig – den veldig viktige tingen å samarbeide om fornybar energi i Europa. Nei, det vil ikke SV være med på for å få ned fossilbruket i Europa.

Vi er helt klare på at klimafinansiering skal økes, og vi leverer politikk som sikrer det.

Det er heller ikke riktig, det som representanten Bastholm sier, at ungdommens klimatoppmøter bare handler om hva ungdommen selv kan gjøre. Det er direkte feil. Hvis Bastholm hadde vært på et ungdommens klimatoppmøte, hadde hun visst det. Da hadde hun også sett en annen ting, at det er ikke slik at bare fordi man går på videregående, så er man automatisk enig

med Miljøpartiet De Grønne i alle tiltak de foreslår. Det kan hende man mener at det er andre partier som har bedre tiltak for å få utslippene ned.

Men det verste i dag er kanskje at Miljøpartiet De Grønne i realiteten foreslår – for øvrig sammen med Sosialistisk Venstreparti – å stemme for å frata Stortinget makt i klimapolitikken. De vil frata Stortinget fullmakter i klimapolitikken, dvs. at Stortinget ikke skal ha noe med klimapolitikk å gjøre lenger. Det er realiteten i de forslagene Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne alene stemmer for i dag.

Jeg mener at vi trenger et resolutt storting, og at Stortinget absolutt skal være med på å fortsette å kutte norske klimagassutslipp.

Solveig Skaugvoll Foss (SV) [14:44:56]: Jeg vil rette salens oppmerksomhet mot forslag nr. 14, fremmet av Lars Haltbrekken på vegne av SV. Skoleelever over hele landet streiker, med krav om ikke å tildele nye utvinningslisenser til oljeselskapene. Derfor foreslår SV i dag å trekke tilbake utlysningen av TFO 2019, som tilbyr ny leting etter olje på 90 oljeblokker, hvorav over halvparten ligger i de sårbare nordområdene i Barentshavet.

Kravet fra de streikende om ingen ny olje er fornuftig politikk for Norge, men først og fremst er det noe vi skylder andre land. Global klimarettferdighet er mye av grunnlaget for mitt eget miljøengasjement. De siste årene har vi i Norge merket mer tørke og flom, men land i det globale sør har merket klimaendringene i mye lengre tid. Det er snakk om fattigere land, som plutselig ikke har rent vann eller mulighet til å dyrke egen mat fordi rikere land, som Norge, tjener penger på å eksportere klimaendringer.

Vi har en gjeng fra Natur og Ungdom på galleriet her i dag. På nærmest alle Natur og Ungdoms løpesedler nosen inne står slagordet:

«Klimaendringene er farlige, urettferdige og allerede i gang.»

Det er dessverre fakta. Natur og Ungdom har også ofte brukt slagordet:

«Hvis ikke du, hvem? Hvis ikke nå, når?»

Det kan virke som et enkelt og lite slagkraftig slagord, men i mine øyne er det et helt betimelig spørsmål. For hvis ikke Norge – med sine økonomiske og teknologiske muligheter til å gjøre det – skal omstille seg fra oljealderen, hvem skal da gjøre det? Og hvis det ikke skal skje nå – midt i en klimakrise som blør etter nye klimatilstander – når skal det da skje?

Et helt naturlig sted å starte er å trekke tilbake utlysningen av TFO 2019, med alle de uforståelige, nye oljetildelingene som ligger der.

Gisle Meininger Saudland (FrP) [14:47:26]: Det er i mitt hode ingen tvil om at klimautfordringen er reell,

og at verden må gjøre noe. Til dem som tror at klimændringene ikke eksisterer, at de ikke er menneskeskapte, eller at de er en kinesisk konspirasjonsteori: Det er feil. Utfordringen er reell. Den finnes her, og vi må gjøre noe med det. Vi gjør faktisk noe med det. Vi har økt våre ambisjoner til 45 pst. kutt. Norge hjelper Europa med å nå sine utslippsmål ved hjelp av norsk gass. Vi bevarer regnskog, vi bruker fleksibilitet og kvotekjøp – og listen kunne fortsatt.

Men det er noe annet enn å diskutere om man skal erklære en nasjonal krise eller ikke. Selv om noen få andre land har gjort det, og noen røde og grønne kommunestyre rundt om i landet har gjort det, er heller ikke det noe godt argument for at landets nasjonalforsamling skal gjøre det. Det å erklære en krise eller en slags nødssituasjon – en unntakstilstand – er noe de fleste forbinder med 9. april, Kongens nei, 9/11, osv., ikke med en pågående krise over lengre tid, som vi skal løse nå, og i hvert fall ikke med en tredje rullebane på Gardermoen eller norsk gassproduksjon i Nordsjøen, som faktisk fører til lavere utslipp i verden, enten SV og Miljøpartiet De Grønne liker det eller ikke.

Realiteten er at utslippene i Norge har gått ned over en lang periode. Hver innbygger slipper ut nesten 20 pst. mindre nå enn de gjorde i 1990. Det er fordi vi har hatt en offensiv klimapolitikk over en lang periode. Statsråd Elvestuen løper landet rundt og kutter utslipp hver dag. Så vil opposisjonen si at utslippene går opp. Denne regjeringen kunne fint ha pyntet på tallene med ukritisk å ha blandet inn palmeolje. Da hadde utslippene stupt i Norge, men de hadde økt i verden, og vi hadde fått avskoging. Vi gjør ikke det. Vi kunne stengt igjen gasskranen over natten. Da hadde utslippene gått ned i Norge, men de hadde gått opp i Europa. Vi gjør ikke det. I tillegg kunne vi heller ikke finansiert regnskogsatsingen, som jeg nevnte, og de andre positive klimatiltakene.

Tiltakene vi gjennomfører, må derfor være gjennomtenkte, ikke at vi bare flytter utslipp fra Norge til andre land. Jeg ser at innbyggerne, folk i Norge, er mer opptatt av miljø og klima enn noen gang. Derfor må vi også dyrke det som er positivt med folks klima- og miljøengasjement, ikke spille på frykt, gi folk skam, om det er flyskam, bilskam eller kjøttskam. Det hjelper ikke klimaet, så la oss heller gjøre det som har størst klimaeffekt, framfor å gjøre det som har størst symboleffekt.

Statsråd Ola Elvestuen [14:50:43]: Verden står overfor en alvorlig og fundamental klimakrise. Vi må kutte utslippene med 40–50 pst. globalt fram mot 2030, og vi må ned i netto nullutslipp fram mot 2050. Det er 32 år til.

Det vi må gjøre, er å få en verden som slutter å bruke kull. Vi må slutte med fossile drivstoff i alle ledd så raskt

som vi klarer. Vi må kutte utslipp i industrien. Vi må etablere og bygge klimavennlige byer. Vi må ta vare på natur. Å ta vare på natur er 30 pst. av løsningen fram mot 2030. Mens vi gjør dette må vi etablere og utvikle en sirkulærøkonomi for å ivareta ressursene langt bedre. Vi må også utvikle og ta i bruk teknologien for karbonfangst og -lagring.

I dette må Norge ta en lederrolle i Norge, og vi må bruke hovedvirkemiddelet vi har i verden, som er Parisavtalen. Den må forsterkes, og ambisjonene må forsterkes i alle land, samtidig som vi klarer å mobilisere nedenfra. Vi klarer ikke å nå disse målene med mindre vi mobiliserer lokalsamfunn, næringsliv, organisasjoner, land og regjeringer for å oppnå og drive fram den endringen som er nødvendig.

Det etterlyses et klimaforlik. Men Stortinget har nå to muligheter: Den ene er den saken som ligger i Stortinget, og som vil gi rammer for politikken i Norge fram mot 2030, med en felles gjennomføring sammen med EU. Det andre er det jeg og regjeringen har satt i gang, en ny klimakur for 2030, altså at våre fagetater og direktorater ser på og legger fram hvordan vi kan få til minst 50 pst. utslippskutt fram til 2030. Jeg tror det er klokt av både regjeringen og andre å se på de rådene som vi får, før vi legger fram og velger de riktige handlingene.

Bare fordi man skal lage en plan, er det ingen som venter med tiltak. Vi har fortsatt de målene vi skal nå innen 2020, og vi skal gjennomføre og drive fram det som har med utslippskutt å gjøre, hver eneste dag. Det er en enorm oppgave som både vi og verden står overfor.

Åsmund Aukrust (A) [14:53:46]: Denne debatten illustrerer godt hvorfor regjeringen ikke får til klimahandling. Stefan Heggelund sier at alle land må kutte sine utslipp, men i Norge øker de. Klimaministeren snakker om kollektivtrafikk i de store byene dagen etter at finansministeren har krevd at alt skal skrotes. Terje Halleland mener at det viktigste bidraget Norge har med tanke på Parisavtalen, er norsk olje og gass. Og Ketil Kjenseth var mest opptatt av å snakke om 1990-tallet.

Svaret på dette er handlingslammelse og økte utslipp. Da framstår det i beste fall som komisk når representant etter representant for regjeringspartiene sier at vi er på rett kurs. Sannheten er at vi er ikke i nærheten av å være på rett kurs. Vi er på kurs mot en klimakatastrofe. Om alle land hadde gjort det de har lovet å gjøre, hadde verdens temperatur steget med tre grader. Men verden er jo ikke i ferd med å gjøre det den har lovet å gjøre, spesielt ikke Norge. I Norge går utslippene opp.

Erna Solberg gikk til valg på å forsterke klimaforliket. Etter seks år vet vi fasiten: Det blir ingen forsterking. Vi er ikke engang i nærheten av å nå de målene som ble satt. Det er ikke rart, for fra denne regjeringen

kommer det ingen klimainitiativ. Da jeg i spørretimen spurte næringsministeren om han kunne gjøre rede for hvor vi var med tanke på klimaforliket og våre klimamålsettinger, svarte han at han ikke visste hva målene våre var for verken 2020 eller 2030. Han presterte også å si at dette ikke var hans område. Når næringsministeren mener at klimapolitikken og klimamålene våre ikke er hans jobb, trenger man ikke å klø seg i huet og lure på hvorfor vi er galt av sted.

Sannheten er at alle må gjøre sitt, nasjonalt og lokalt. Jeg synes Jon Gunnes fra Venstre holdt et godt innlegg om hva de har fått til i Trondheim, og hvordan Arbeiderpartiet og Venstre tok den marsjordren de fikk fra Jens Stoltenberg og Lars Sponheim. Det er nettopp dette samarbeidet om politikken i og rundt de store byene som nå står på spill, når finansministeren krever at dette skal man slutte med.

Til slutt: Ketil Kjenseth var opptatt av at de liberale partiene gjorde det godt i europavalget. Det er riktig, de gjorde det godt mange steder. Sannheten er at de gjorde det godt både fordi de har resultater i klimapolitikken og fordi de har stått opp mot høyrepopulismen. Da kan man jo se seg selv i speilet og lure på hvorfor norske Venstre kaver rundt på rundt 2–3 pst.

La meg til slutt komme med en stemmeforklaring: Vi kommer til å stemme for forslagene nr. 21 og 24. Forslag nr. 24 har blitt moderert, og vi stemmer da for det modererte forslaget.

Karin Andersen (SV) [14:56:42]: Det er fristende å si: «Vel talt, Aukrust!» Jeg slutter meg til hvert eneste ord.

Først en liten visitt til representanten Storehaug fra Kristelig Folkeparti. SV har nå inne et grunnlovsforslag om stemmerett til 16-åringer, nettopp fordi de både er kloke og ser hva som trengs. Jeg er også overbevist om at de kommer til å ta vare på meg når jeg er gammel. Men jeg har sjekket innstillingen, og jeg kan ikke se at Kristelig Folkeparti støtter dette synet. Jeg håper Storehaug gjør det.

Det som er problemet med dagens politikk, er at vi binder oss mer og mer til det vi må slutte med. Vi binder oss mer og mer og blir mer avhengige av olje og gass for hver tildeling regjeringen gir. Det er det som er et problem. Vi må slutte med fossile drivstoff, sier klima- og miljøministeren, og så fortsetter regjeringen å dele ut lisenser. Det binder jo også investeringene, alle de smarte hodene, alle dem som skal finne opp de nye arbeidsplassene som er klimavennlige, til noe som er og bør være en solnedgangsnæring. Det er alvorlig, for det haster.

Det er ikke lett å omstille. Det tar tid, men en må jo gjøre det, peke ut kursen og ikke fortsette på den kursen som er feil.

Det må koste mer å forurense. Det er helt åpenbart. Da holder heller ikke regjeringens politikk mål, for den øker forskjellene og gjør det til et vanskelig problem for landets lavtlønte og vanskeligstilte. Skal vi løse dette, må vi løse det på en måte som gjør at de som har sterkest rygg, også bærer den tyngste børa.

Flere har sagt at vern av natur er viktig, parallelt med klimakrisen, og det er det. Da er det uhyre viktig at den regjeringen vi nå har, også må være med SV når vi ønsker å sikre kompetanse på vern av natur i kommunene. Det regjeringen har gjort, er jo å la kommunene få større råderett over sin arealpolitikk – staten skal si mindre nei når klima, miljø og naturkvaliteter blir truet. Det gjelder natur, og det gjelder jordvern, og det skjer over hele landet nå. Lokalpolitikere har ikke kompetanse ansatt i kommunesektoren som kan hjelpe dem med å stå imot det enorme presset det er på utbygging noen steder, som nettopp angriper de naturverdiene som klima- og miljøministeren sier er viktige. Så her er regjeringen på helt feil kurs på veldig mange områder.

Presidenten: Representanten Lars Haltbrekken har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Lars Haltbrekken (SV) [15:00:01]: Det stemmer at jeg som leder i Naturvernforbundet ba Høyre om hjelp i klimapolitikken. Det er mye som ser annerledes ut i etterpåklokskapens lys, så også mitt lønnlige håp om en ansvarlighet fra Høyre i klimapolitikken over tid.

Høyre har de siste to årene stemt imot så å si alle av de over 80 forslagene som SV har fremmet om hvordan Norge skal kunne kutte sine utslipp, både nå og på sikt. De har stemt imot nesten alle forslag. Det er ikke noe annet enn direkte uansvarlig.

Jeg registrerer også at Høyre i Oslo ikke vil erklære at vi befinner oss i en klimakrise, slik toryene i Storbritannia har gjort, og slik Høyre i Tromsø gjorde. Men det er kanskje fordi Høyre i Tromsø (presidenten klubber) ser endringene bedre enn Høyre-folk i Oslo.

Presidenten: Presidenten vil opplyse om at taletiden er over når presidenten klubber.

Terje Halleland (FrP) [15:01:19]: Presidenten slo så hardt med klubba at jeg nesten kunne tenkt meg å solidarisk gi et minutt av innlegget mitt til kamerat Haltbrekken.

Jeg synes noen klarer å framstille klimautfordringene våre utrolig enkelt. Det er bare å gjennomføre kutt, og det er bare å legge ned – uten å ta hensyn til konsekvenser eller resultater. Det eneste en kan garantere med den politikken som blir framført av Miljøpartiet De Grønne og SV, er at det ikke bare er utslippene som vil gå ned

med en sånn politikk, men det vil også det meste av annen aktivitet gjøre.

Utslippene vi har i dag, er mye knyttet til forbrenning av fossilt brensel. Men nå er altså realiteten at 80 pst. av energien som er tilgjengelig, er skapt av fossilt brensel. Jeg går ut fra at det ikke bare er i Norge man skal kutte ut olje, gass og kull, men at det skal skje globalt. Da er mitt spørsmål til både Miljøpartiet De Grønne og SV: Hvordan vil de erstatte den tapte energien? Og de må gjerne si noen ord om hvem de tror vil bli skadelidende globalt av en sånn politikk.

Andre står fram her og sier de er flau og forbannet over politikken regjeringen fører. Jeg er veldig glad for at den gjengen som er så flau og forbannet, er avhengig av akkurat den politikken som blir ført, for å finansiere sin egen politikk.

Presidenten: Representanten Ketil Kjenseth har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ketil Kjenseth (V) [15:03:19]: Jeg har en replikk til representanten Åsmund Aukrust fra Arbeiderpartiet. Når Arbeiderpartiet har sittet i regjering, har utslippene gått ned to ganger. Det var fra 1990 til 1992, da hadde vi en gjeldskrise, og det var under finanskrisen fra 2008 til 2009. Det er Arbeiderpartiets klimakuttpolitikk. Det er å håpe på at det skjer økonomiske kriser. For øvrig har de bare steget. Så å se seg i speilet må Arbeiderpartiet gjøre selv.

Representanten Aukrust snakket som om Arbeiderpartiet er for å slutte med olje og gass i morgen. Men de er jo ikke det. Det er Arbeiderpartiet som støtter Fremskrittspartiet og Høyre for å øke utvinningstakten, og det er derfor hele 1990-tallet gikk med til å skape det loftet vi nå har av kutt vi er nødt til å gjøre. Her har Arbeiderpartiet en stor oppgave med å se seg i hvert av side-spelene og sette på fjernlyset for å få en egen politikk som kan kutte de utslippene.

Det er vi som sitter og forhandler fram bypakkene og kollektivavtalene. Når det gjelder målene i Granavolden-plattformen om å kutte utslippene mer, er det Venstre som tar de kampene, mens Arbeiderpartiet sitter og håper på en krise.

Arne Nævra (SV) [15:04:37]: Aller først til representanten Halleland: Hva skal vi leve av etter olja? spurte han, omtrent som om vi skulle vært presset mot veggen og ikke hadde noe svar. Hvis representanten Halleland hadde levd og vært i sin beste alder for rundt 60 år siden, hadde han kanskje stått på brygga i Sandefjord og spurt: Hvorfor skal vi ikke dra ut og fange mer hval? Det var vår første oljealder. Den oljealderen tok slutt. Da kunne han kanskje sagt: Hva skal vi ha da? Hva skal vi lage me-

lange av hvis vi ikke tar det fra hvalen? Vi fant ut det. Og et poeng til, ville han kanskje sagt, hva skal vi brenne på disse tranlampene våre? Vi fant løsninger på det.

Poenget er at vi nå er i den andre oljealderen, som varer omtrent like lenge. Tenk over det. Det betyr at vi er nødt til å ta grep nå for å stå på nye bein etter oljealderen. Det er det som er den største grunnen til at vi har demonstrerende ungdom utenfor Stortingets sal. Dette må vi ta inn over oss.

Og så ser vi at når vi legger fram forslag etter forslag etter forslag, som det blir raljert litt over, blir de nedstemt. Også nå ser det ut til at regjeringspartiene snur ryggen til alle forslagene vi tar opp igjen fra ungdommen. Alle forslagene snus ryggen til. Det største av dem er åpenbart at vi skal si nei til nye oljeutvinninger. Men kanskje vi kunne gjort litt på veien?

Jeg fikk akkurat noen opplysninger, det kan hende det er gamle tall for noen av dere: Bare supply- og serviceskip til oljenæringa slipper ut rundt 1,4 millioner tonn CO₂ i året. Vi kunne tatt mange grep bare på veien dit. Det har regjeringa heller ikke gjort. Hvorfor har vi ikke engang fått en nullutslippssone i oljefeltene? Hvorfor har vi ikke tatt de grepene? Det blir ikke tatt nok grep, og vi har hastverk.

To–tre graders oppvarming stiler vi mot. Vi går rett i retning av tre graders oppvarming med de tiltakene som er meldt inn, og sånn det ser ut. Det er realismen. Dit går vi. Da snakker vi ikke om at det bare kommer noen flyktninger syklende over grensen i Finnmark. Vi snakker om store flyktninggrupper. Vi må nok etter hvert også – det må vi ta inn over oss alle sammen – være nødt til å tenke i nye baner, drastiske baner, og begynne å stille spørsmål ved hele vår levemåte. Skal vi ha to hytter, to palasser, alle og enhver her i landet? Skal vi fly akkurat som før her i landet? Disse spørsmålene skal vi følge opp.

Presidenten: Representanten Karin Andersen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Karin Andersen (SV) [15:07:48]: Til representanten Halleland: Det det er snakk om, er å trappe ned og vri innsatsen over på det vi kan leve av i framtida. Oljenæringen har fått risikoavlastning i mange år. Vi må vri den over til fornybare og miljøvennlige næringssektorer, vri skattesystemet fra å favorisere eiendom, petroleum og finans til å favorisere ny grønn industri. Det er ansvarlig klimapolitikk og god næringspolitikk, og vil gi arbeidsplasser i hele landet. Norge har brukt sin økonomiske mulighet før når det har vært behov for slike store omlegginger. Det er det vi er nødt til å få i gang nå, med en helt annen styrke enn den regjeringen står bak. Når vi har vært i kriser før, har det gitt enorme suksesser når vi har gjort det. Men det må gjøres og startes – ikke

ved å binde oss enda mer til det vi må slutte med, men ved å vri innsatsen over på det vi kan leve av i framtida.

Espen Barth Eide (A) [15:09:05]: Når jeg tar ordet igjen, er det fordi jeg merket meg komitéleder Kjenseths særlige interesse for Arbeiderpartiet. Egentlig har det vært flere innlegg fra ham om Arbeiderpartiets feil og mangler enn om klimakrisen. For min del er jeg for så vidt mer opptatt av hvordan man løser klimakrisen, men siden det er en viss etterspørsel etter Arbeiderpartiets politikk, vil jeg vise til litt av det som nå tenkes i arbeiderpartikretser.

Tidligere i denne uken var jeg med på å legge fram en rapport, sammen med representanter for Miljøpartiet De Grønne, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, og altså meg fra Arbeiderpartiet, som prøvde å gi noen helhetlige svar på det store spørsmålet vi står overfor: Hvordan kan vi ikke bare kutte det vi skal gjøre mindre av, men hvordan kan vi bygge et næringsliv og en næringsstruktur i Norge, over hele landet, som gir verdiskaping, arbeid og også rettferdighet i omstillingen til flest mulig mennesker?

Det er en stor og krevende utfordring og krever en vilje til å bruke summen av samfunnets virkemidler på en mye mer målrettet måte enn nå. Dette gjør vi fordi vi ser på oss selv som et ansvarlig styringsparti. Å styre rett fram mot et stup er ikke ansvarlig styring. Hvis man ser at stupet kommer, må man svinge unna og finne noen klare måter å gjøre det på. Der har vi en rekke forslag som Kjenseth er veldig velkommen til å studere og være enig i – hvis han har lyst – og som han kan finne i rapporten.

Jeg vil særlig trekke fram at det er veldig vanskelig å se for seg at man får til en så rask omstilling av norsk næringsstruktur uten at staten tar et betydelig sterkere ansvar – ikke for å velge vinnere, ikke for å si nøyaktig hvilke næringer og hvilke bedrifter som skal lykkes, men for å definere noen veldig tydelige samfunns mål, og så komme med risikovillig og tålmodig kapital, som kan stå inne lenge for å skape de mulighetene som markedet ikke klarer alene, som sørger for at man har en enda mer målrettet forskning og utviklingspolitikk nettopp mot de målene, og som sørger for at man bruker summen av skattepolitikk og avgiftspolitikk, herunder lettelser, for å belønne den type innsats som peker i riktig retning. Det overordnede målet er å lage et veldig tydelig skille mellom BNP-vekst, som er bra, og vekst i ressursforbruk og karbonutslipp, som er negativt.

Så man skal sette konkrete mål for det vi kaller ressursproduktivitet og karbonproduktivitet til ulike sektorer i norsk økonomi, i partnerskap med dem som er i de sektorene.

Det er et forsøk på å svare representanten Kjenseth og andre som måtte være interessert i hva vi tenker om

en næringspolitikk som faktisk kan bidra til å nå de målene. Hadde vi hatt 200 år, hadde jeg lent meg tilbake og sett på at markedet skulle løse dette selv. Det har vi ikke, og derfor trenger vi en konkret politikk.

Stefan Heggelund (H) [15:12:25]: Til det siste som Espen Barth Eide nevnte om disse næringspolitiske forslagene som han og andre på venstresiden var med på å legge fram tidligere i uken: Man skal følge ekstremt dårlig med i norsk klimapolitikk hvis man legger fram et slikt dokument og tror man har lagt fram noe nytt. Da har man ikke fulgt mye med.

Vi har gått gjennom forslagene som ligger i dokumentet, og det er, som er vanlig når det gjelder Arbeiderpartiet og Barth Eides klimapolitikk, den åpne dørs politikk. Men det viser den fullstendige idétørken som finnes der for å utvikle ny klimapolitikk. For eksempel ber representantene Barth Eide og Haltbrekken – Myhrvold ba også om det – om et nytt klimaforlik. Men vi inngikk jo et klimaforlik i fjor. Hvordan kan jeg kalle det for et klimaforlik? Jo, fordi det samme skjer etter den klimanigheten som skjedde etter de to forrige klimaforlikene, nemlig at det utvikles konkrete tiltak på bakgrunn av de klimaforlikene. Det har også statsråden redegjort for, og regjeringen vil legge fram en egen sak om det.

Nå er vi nødt til å begynne å snakke om tiltakene for at vi skal nå 2030-målet, og der har regjeringen høyere mål enn Arbeiderpartiet. De kunne kanskje først kommet seg opp på vårt nivå, før de sier de vil ha et nytt klimaforlik – som vi inngikk i fjor, og som allerede følges opp. Det arbeidet er allerede godt i gang.

Så snakkes det om utslippsbudsjetter. Ja, det er vi helt enige om. Det hadde vi en enighet om når det gjaldt budsjettforhandlingene for dette årets budsjett, og når det gjaldt en sak der Espen Barth Eide er saksordfører, der det står skrevet, fra regjeringens side, i forbindelse med tilknytningen til EUs klimapolitikk:

«Hver stats utslippsmål gjøres om til nasjonalt utslippsbudsjett for hvert av årene i perioden 2021–2030».

Jeg bare spør: Hvordan ønsker vi at vi skal diskutere klima? Skal vi komme videre? Skal vi diskutere nye forslag, nye tiltak? Eller skal vi bare gjenta oss selv i nye dokumenter? For det er det opposisjonen ber om, gang på gang på gang. Det holder ikke i den situasjonen vi er i nå.

Jon Gunnes (V) [15:15:32]: Jeg hører at Arbeiderpartiet, og i særdeleshet representanten Barth Eide, er veldig opptatt av å forsvare at de gjør så mye mer enn regjeringen. Men jeg må få lov til å nevne tre vedtak som ble gjort i Stortinget denne uken: Det var postombæring med tomme biler, som vi måtte få en slutt på, så vi måtte faktisk gå over til 2,5 dager istedenfor hver dag. Vi måtte ha ny lov om drosjenæringen, slik at det ikke

blir så mye tomkjøring som det er i dag. De kjører rundt, særlig i de store byene, med tomme biler. Vi hadde også en lovendring om ekspressbusser, som gir flere tilgang til et kollektivtilbud, istedenfor å måtte kjøre sin egen bil.

Det er ikke de store sakene, hvor vi kan regne på antall tonn, og hvor det kan berge oss fra klimakrisen, men det er de små tiltak som faktisk gjør en liten bekk til en stor å til slutt. Disse tre punktene stemte altså Arbeiderpartiet imot i dette storting. Tenkte de ikke på at det også var klimatiltak oppi der? Det ble nevnt i alle disse debattene at det er klimatiltak, og det burde helt klart også være av interesse for Arbeiderpartiet å støtte.

Så litt til Gardermoen og tredje rullebane: Det blir ikke noen tredje rullebane i denne stortingsperioden. Det er ingen som har tenkt på å bygge en tredje rullebane. Jo, jeg er enig i at det er avsatt et areal hvis, såfremt, i fall man trenger en tredje rullebane i 2030, men med dagens prognoser og dagens økning i flytrafikken, går det i hvert fall mange år før vi trenger en tredje rullebane. Det sier også Avinor, og de har opplyst i hvert fall komiteen vår – jeg sitter i transport- og kommunikasjonskomiteen – om at det først kan være aktuelt i 2030. Det er en opplysning jeg tror folk kan ta med seg.

Vi i Venstre har faktisk håp om at vi i 2030 har masse elektriske fly, som ikke har de utslippene som flyene bidrar med i dag.

Presidenten: Representanten Terje Halleland har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Terje Halleland (FrP) [15:18:21]: Det ble framsagt her en del alternativer til hva vi skulle leve av etter oljen. Bare for å svare Arne Nævra: Nei, det var ikke det jeg spurte om. Jeg spurte om hvordan han vil erstatte energien som han vil frata oss ved å legge ned oljeindustrien. Er det vindmøller som skal overta?

Det som var det kanskje viktigste spørsmålet mitt, var hvem som blir rammet av en sånn politikk. Jo, det er de fattige i verden. Norge vil alltid kunne klare seg.

Når en snakker om at en bare skal trappe ned: Jeg har virkelig ikke forstått verken SV eller Miljøpartiet De Grønne på annet vis enn at de vil slutte å lete i morgen. Det vil få som konsekvens at tusenvis av arbeidstakere vil bli ledige i løpet av få måneder. Tenk på det de ivrer så etter å få til, CCS – hva er konsekvensen av å lykkes?

Arne Nævra (SV) [15:19:34]: Jeg synes jeg har fått opptil flere lissepasninger nå. Jeg må si at den siste lissepasningen fra representanten Halleland også var god. Hva skal vi leve av etter oljen? Det er det som er spørsmålet, ikke sant. Vi tar dette alvorlig, det kan jeg berolige representanten Halleland med. Vi har nå møter med

veldig mange i næringa, vi skal ha det i halvannet år framover, for å få til det vi kaller for en grønn «new deal», som altså skal vise nettopp det som SV har stått for bestandig, at vi kan få en grønn ny næring, ikke minst innen maritim industri. Der har vi masse å stå på.

Jeg må også si til representanten Jon Gunnes at det er ganske dristig i det hele tatt å trekke fram saker fra transportkomiteen på bakgrunn av det som har skjedd, ikke minst de siste dagene. Jeg hadde kanskje trodd at det var best for Venstre å sitte dønn stille i båten. Det hadde kanskje vært det beste. Det hadde kanskje jeg gjort hvis jeg, mot formodning, hadde kommet opp i feil ekteseng – unnskyld uttrykket.

I alle fall: Det vi har vært vitne til i transportkomiteen, er en gigantisk motorveitbygging som på en måte skal være regjeringas svar på å binde landet sammen. Det er firefelts motorveier – de har oppjustert Riksvegutredningen fra Statens vegvesen fra 2015 til en helt ny eventyrlig norm og firefelts motorveier. De setter grensen for å få firefelts motorveier stadig lenger nedover. De driver og frir med det hele tida, og dette er Venstre med på. Venstre er med på den vanvittige ferjefrie E39-utbyggingen på Vestlandet – hvordan er det mulig? – som til og med fylkesmann Lars Sponheim har kalt den største nedbyggingen av norsk natur noensinne. Dette er Venstre med på i transportkomiteen. Det hadde vært bedre å sitte dønn stille.

Vi har kommet med forslag om pilotprosjekt på hydrogentog – nedstemt av regjeringspartiene og Venstre. Jeg tror Venstre hadde det vondt, men de stemte imot. Sånn har det vært gang etter gang. Vi prøver å få til større satsing på byvekstavtaler, og byvekstavtaler har nå begynt å bli et skjellsord. Jeg skjønner at man må spise mange nervetabletter i regjeringskoalisjonen nå, men det vi ser, er at byvekstavtalene som er tuftet på miljøpolitiske argumenter, er i fare. Det er situasjonen. Jeg hadde sittet dønn stille hadde jeg vært Venstre-representant i transportkomiteen.

Statsråd Ola Elvestuen [15:22:38]: Det siste innlegget kan ikke stå uimotsagt fra en som også har vært med lenge i norsk politikk, både lokalt og sentralt. Jeg vet hvordan utviklingen har vært når det gjelder byvekstavtalene siden 2011, da Oslo ikke fikk en krone fra en rød-grønn regjering, til slik det er nå, hvor vi har økt den statlige innsatsen i 2019 med 50 pst. I tillegg går vi inn med en 50 pst.-ordning i de store prosjektene i de store byene. Staten har aldri vært mer involvert i å bygge opp under kollektivtransport, sykkel og gange i de store byene enn det vi er nå.

Næringsutvikling: Vi har to oppgaver i Norge. Den første er å kutte utslipp, ta ansvar internasjonalt, ligge helt i front og vise hvordan dette kan gjøres. Den andre

er å forberede oss på den overgangen verden skal gjennom når olje og gass skal brukes mye mindre enn i dag, og vi må ha en omstilling av norsk næringsliv.

Og hva gjør vi? Vi skal legge fram en sak om grønn skipsfart. En har prosjekter for hydrogen. Norled er i ferd med å få inn to ferjer. Vi har etablert en ny støtteordning for hurtiggående passasjerfartøy, som det er prosjekter med i Finnmark, hele veien ned til Vestlandet og Trøndelag og også ute i Oslofjorden. Dette driver vi framover. Vi har kontakt med næringslivet om hvordan vi skal forsterke de veikartene som vi nå har, slik at vi klarer å mobilisere norsk næringsliv til å være med på å ta den muligheten som ligger i å nå de internasjonale og nødvendige klimamålene.

Det er jo sånn at vi må framover for å klare å kutte utslipp raskt nok og i tilstrekkelig grad for å holde oss under 1,5 grad. Vi har forsterket våre mål for å kutte utslipp med minst 45 pst. innen 2030. Vi jobber for at EU skal øke til 55 pst., og vi skal ha en næringsutvikling hvor vi skal forberede oss på at vi også skal kutte utslipp og ta inn over oss at klimapolitikken i stadig større grad driver næringsutvikling. Det er sånn i Norge at for å få til den endringen med så stor petroleumssektor trenger vi også at leverandørindustrien er med på den endringen vi skal gjennom.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [15:25:52]

Innstilling frå energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siv Mossleth, Sandra Borch og Ole André Myhrvold om å bevare ærfuglene og den spesielle kystkulturen i de tradisjonelle egg- og dunværene (Innst. 327 S (2018–2019), jf. Dokument 8:110 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Liv Kari Eskeland (H) [15:26:55] (ordfører for saka): Først av alt vil eg få lov til å takka komiteen for ei smidig og konstruktiv handsaming av dette Dokument 8- framlegget, som tek opp i seg problematikken med å bevare ærfuglane og den spesielle kystkulturen i dei tra-

disjonelle egg- og dunværa. Komiteen er samd med forslagsstillarane i at dette er det viktig å ta vare på.

Kunnskapen om ærfuglbestanden generelt i Noreg viser at det har vore ein klart nedovergåande trend i bestanden av ærfugl dei fleste stader langs kysten av Noreg sidan 1920-talet. Utviklinga av ærfuglbestanden på Vega og i verdsarvområdet er godt dokumentert i NINA-rapport 1405. Det finst fleire hypotesar om årsaka til denne nedgangen, og nokre vert gjennomgått i rapporten frå NINA. Det er eit samansett bilde av årsaksforhold. Det er ikkje berre rovdyr som har skuld i denne nedgangen. Redusert mattilgang og redusert beskyttelse fra menneske er også sentrale faktorar – dette fordi det var ei omfattande fråflytting og nedlegging av egg- og dunvær på 1960- og 1970-talet.

Det er viktig å ta vare på egg- og dunværa innanfor m.a. Vegaøyen verdsarvområde. Likevel er den kunnskapen me har i dag, ikkje slik at det er trong for ein predator kontroll, som representantframlegget tek til orde for.

Den føreslåtte regelendringa bryt også med viktige prinsipp om ei god og forsvarleg viltforvaltning i Noreg, der me skal vareta trua rovdyr.

Forslagsstillarane har i framlegget sitt peika på tiltak som leier inn mot årsaksforhold som me ikkje heilt sikkert kan peika på er den direkte grunnen til den generelle tilbakegangen av ærfuglbestanden. Fleirtalet i komiteen har difor innstilt på at framlegget ikkje vert vedteke.

Men det er ikkje tvil om at det er sårt å sjå dyretragediar der ærfugl er avliva av rovdyr, slik enkelte medieoppslag syner. For å bevare egg- og dunværa er det difor viktig at me held fram arbeidet med tilsyn, skremming, jakt/fangst av mink og naudsynt skadefelling og uttak av gitte individ som t.d. oter. Dette vil, etter den kunnskapen me har, kunna oppretthalda dagens egg- og dunvær innanfor Vegaøyen verdsarvområde, samstundes som me tek vare på trua dyreartar som t.d. ørn og oter.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Sandra Borch (Sp) [15:30:00]: Grunnlaget for at Senterpartiet har fremmet dette representantforslaget, er at vi er bekymret for ærfuglbestanden. Det er et faktum at i de siste årene har antallet ærfugl i Norge gått drastisk ned. Tellingene fra hele den indre delen av Rana-fjorden og i de midtre områdene av Helgelandskysten viser at ærfuglbestanden ble redusert med ca. 70 pst. i perioden 2000–2018. I Trondheimsfjorden er hekkebestanden gått tilbake med 90 pst. siden 1982, ifølge miljøinformasjon fra offentlige myndigheter.

Vegaøyen fikk plass på den prestisjetunge verdensarvlisten i 2004. Begrunnelsen var at Vegaøyen viser

hvordan generasjoner av fiskere og bønder gjennom de siste 1 500 årene har opprettholdt en bærekraftig leve-måte i et værhardt område nær Polarsirkelen, basert på den nå unike tradisjonen med ærfugldriften. Nå er ærfuglene i disse områdene sterkt truet. Det samme er de på Tautra.

Tautra fikk vernestatus i 1984, og det ble utbetalt erstatninger til grunneierne her. Det er altså brukt millioner av kroner på forvaltningstiltak for ærfuglene i dette området. Det er brukt mange ressurser etter at Tautra fikk vernestatus, hvor hensikten var å ta vare på og bygge opp bestanden av ærfugl. Resultatet er dessverre at det blir stadig færre fugler i området, eller – rettere sagt – det blir stadig mindre av det som opprinnelig ga vernestatus til Tautra. En kan med rette stille spørsmål ved ressursbruken.

Forvaltningsverktøy for å ivareta det som er spesielt for Tautra og Vegaøyen, må lages slik at konkurrerende arter i dette området blir tatt ut. Regelverket i dag fungerer ikke. Det er ingen tvil om at mink, ørn og oter de siste årene har vært en stor trussel mot ærfuglbestanden. Jeg vil også vise til et tydelig vedtak i Nordland fylkesting – fattet av Venstre, Rødt, Senterpartiet og Arbeiderpartiet – hvor man tar til orde for akkurat det Senterpartiet foreslår her i dag.

Senterpartiet har i dag to forslag i denne saken. Det ene forslaget går ut på at man skal kunne gi tillatelse til å ta ut rovdyr og rovfugl som truer ærfuglbestanden i de tradisjonelle egg- og dunværene. Det andre forslaget er at vi «ber regjeringen legge til rette for å beskytte ærfuglbestanden gjennom en ordning som stimulerer til flere aktive ærfuglvoktere» i disse områdene. Jeg ønsker gjerne en forklaring fra alle partiene om hvorfor man ikke ønsker å stemme for det siste forslaget. Så skal jeg til slutt bare si at det har vært en liten fugl og hvisket til meg at man kanskje vil stemme for det, men det tenker jeg de andre partiene får redegjøre for.

Med det tar jeg opp Senterpartiets forslag.

Presidenten: Representanten Sandra Borch har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Arne Nævra (SV) [15:33:29]: Jeg – og SV – er helt enig i at det er viktig å ta vare på kystkulturen med dens egg- og dunværdrift. Her er SV helt enig med Senterpartiet, som vi er når det gjelder mye av jordbruks- og distriktpolitikken. Det vet alle som følger med her i salen.

Men her skiller vi lag. Jeg kan overhodet ikke gå inn for Senterpartiets forslag nr. 1, om at det skal tillates predator kontroll – av både havørn og oter – ved dunværene, med en slags stående tillatelse. Det vitner om en veldig liten økologisk forståelse, og det er en gammeldags og lite gjennomtenkt holdning. Denne holdningen har

Senterpartiet dessverre vist flere ganger når det er snakk om klassisk naturvern og faunaforvaltning.

Jeg kjenner Helgelandskysten veldig godt. Som filmprodusent i naturektoren i mitt tidligere liv har jeg vært veldig mange ganger på Vegaøyen – og spesielt ute på ett av dunværene der, nemlig Lånan.

Det er flott at vi klarer å opprettholde en sånn kystkultur som dunværene representerer. Her møtes natur og kultur på en fantastisk måte. Tenk bare på det – det er altså en vill and som kommer inn til kysten, nærmest som et husdyr. Hun blir tilbudt boliger av forskjellige typer: Vi bygger eneboliger, vi bygger rekkehus – og til og med kollektiv i e-banene. Det er fantastisk! Så tar vi litt leie etterpå. Vi tar dun, vi tar noen egg – fantastisk. Til gjengjeld får de husvære, og de får beskyttelse – det er glimrende. Det er kjempesøte historier å fortelle den internasjonale verden. Dette er også en av årsakene til – som det ble nevnt av representanten Borch – at Vegaøyen verdensarvområde ble opprettet under FN og havørnens vinger.

Så til predator kontroll. Det er mye å si om det, men jeg må ta det veldig lite grundig. Det er nesten underlig at ikke Senterpartiet også bruker de gammeldagse begrepene «skadedyr» og «nyttedyr», det hadde egentlig kledd dette forslaget lite grann. Det ene skader oss, og det andre er til nytte for oss. Men dette er musealt, det er gammeldags, vi bruker ikke sånne uttrykk lenger. Heldigvis gjorde ikke Senterpartiet det heller.

Jeg synes brevet fra statsråden forklarer det aller meste – der har Klima- og miljødepartementet gjort en kjempefin jobb – et brev med sterk dokumentasjon og til etterfølgelse for veldig mange andre, et grundig brev.

Jeg vil bare kort si – i den grad jeg rekker å si så veldig mye mer – at oteren kan gjøre vei i vellinga, det kan den gjøre. Den skremmer veldig mye, men vi har ingen bevis for at den direkte tar fugl. Det kan skje en sjelden gang. Når det gjelder havørn: Jo, den kan ta ærfugl, men én ting glemmer Senterpartiet: Den tar også stormåker, som kanskje er den største faren ved siden av mink. Det er de to største farene. Det er altså et næringsnett, ikke bare en enkel, rett linje – som Senterpartiet ofte tenker på.

Statsråd Ola Elvestuen [15:36:45]: Den kunnskapen vi har om ærfuglbestandene generelt i Norge, viser at det har vært en klart nedadgående trend i bestanden de fleste steder langs norskekysten, inkludert Nordland, siden 1920-tallet. Den negative utviklingen har vi sett i hele Europa, og også i våre naboland Sverige og Finland er det registrert en sterk nedgang i ærfuglbestanden. Redusert mattilgang og redusert beskyttelse fra mennesker er sentrale faktorer i nedgangen i bestanden. Også endringer i klima og i tareskogen, preda-

sjon fra mink, forstyrrelser fra fritidsbåter og forurensing har bidratt til nedgangen. Minken ble introdusert til Norge etter første verdenskrig, og rømt oppdrettsmink har forsterket nedgangen i ærfuglbestandene. Også blant andre sjøfugler har minken gjort stor skade.

Vegaøyen verdensarvområde ble etablert i 2004. Hvert år bevilges det nå om lag 10 mill. kr til verdensarvområdet. Midlene brukes bl.a. til skjøtsel og drift av egg- og dunværene, til predator kontroll som jakt og fangst av mink, til informasjon m.m. Takket være lokalt engasjement og gode virkemidler har ærfuglbestanden økt og stabilisert seg på et høyere bestandsnivå i verdensarvområdet. Jeg mener det derfor ikke er behov for en ny ordning for å få flere ærfuglvoktere i området nå, slik representantene foreslår.

Det er flere arter som jakter på ærfugl. Ut fra den kunnskapen vi har, er det mink som kan påføre ærfuglen og dens egg mest skade. Det betyr ikke at ikke også andre arter, som f.eks. kråkefugl, måkearter, havørn og oter kan ta voksen fugl, unger eller egg fra ærfugl.

Det følger av naturmangfoldloven at alt vilt i Norge er fredet. Jeg forstår representantene dit hen at det er ønske om såkalt stående fellingstillatelse av alle mulige predatorer, inkludert oter og havørn, før artene gjør skade. Skadefelling av ulike viltarter reguleres av forskrift om felling av viltarter som gjør skade eller som vesentlig reduserer andre viltarters reproduksjon. Slik tillatelse kan Fylkesmannen eller Miljødirektoratet gi etter skriftlig søknad. Det må imidlertid gjøres en konkret vurdering av bl.a. skadens omfang, skadens økonomiske betydning og om arten vesentlig reduserer andre arters reproduksjon. I år har Fylkesmannen i Nordland gitt tillatelse til felling av fem otere innenfor Muddværet fuglefredningsområde. Miljødirektoratet har også gitt tillatelse til felling av oter etter naturmangfoldloven § 18-1 b.

Jeg mener representantforslaget bryter med viktige prinsipper i norsk viltforvaltning. Det er uheldig dersom det etableres en fast ordning med å gi tillatelse til uttak av alle arter som jakter på ærfugl i de tradisjonelle egg- og dunværene, og jeg støtter derfor selvfølgelig ikke forslaget.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Sandra Borch (Sp) [15:40:06]: Stortinget fattet i 2016 et vedtak som la opp til at man skulle lage en handlingsplan for sjøfugler som også omfatter ærfugl, der ulike virkemidler og tiltak skulle vurderes for å bevare ærfuglen. Etter hva jeg har skjønnet, kommer den rapporten i år, men jeg etterlyser konkrete tiltak som skal iverksettes for å bevare ærfuglen. Kan statsråden svare på det?

Statsråd Ola Elvestuen [15:40:38]: Det er riktig at handlingsplanen for sjøfugl er en bestilling fra Stortinget til naturmangfoldsmeldingen, og den er under utarbeidelse i Miljødirektoratet, og det er forventet at den skal komme til departementet i løpet av året.

Ellers er det jo tiltak for ærfugl. Det er de tiltakene som jeg nevnte. Innenfor Vegaøyen og verdensarvområdet gis det tilskudd hvert år for å komme med tiltak. Så må vi komme med flere når vi får handlingsplanen, ut fra hvilke råd som gis der.

Sandra Borch (Sp) [15:41:23]: Om jeg hørte riktig i innlegget til statsråden i stad, snakket han varmt om ordninger med flere aktive ærfuglvoktere. Et av forslagene som Senterpartiet legger fram i dag, er jo nettopp et slikt forslag. Hva er det som gjør at man i denne salen i dag ikke kan stemme for et sånt forslag?

Statsråd Ola Elvestuen [15:41:52]: Da vil jeg presisere det jeg sa. Jeg sa at takket være lokalt engasjement og gode virkemidler har ærfuglbestanden økt og stabilisert seg på et høyere bestandsnivå i verdensarvområdet. Jeg mener derfor det ikke er behov for en ny ordning for å få flere ærfuglvoktere i området, slik forslaget ber om.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [15:42:34]: Ærfuglen er Nordlands fylkesfugl. Det er folket som har kåret den til det. Representanten Mossleth fra Nordland, som la fram dette forslaget på vegne av Senterpartiet, er opp-tatt av lokal forvaltning av de tradisjonelle egg- og dunværene.

Situasjonen for eene, som mange steder langs kysten regnes som et husdyr, er dystert. Eer som gir både egg og eksklusiv dun er høyt skattet. Noen tradisjonsbærere holder ennå denne spesielle kystkulturen ved like.

Det er hunnfuglene som kalles eer. Eer ligger på egg i reir i Nordland nå, og de er svært sårbare for byttedyr når de ligger og ruger. De små andungene møter mange farer før de vokser opp. Mink, kråke, ravn, svartbak, gråmåke, oter og havørn er noen av ærfuglens naturlige fiender, men samspeillet mellom folk og fugler har vært med på å minimere risikoen for ærfuglen. For eksempel har folk på Vega i mer enn tusen år passet på fuglene. Fuglevoktere har passet på og sørget for at verken rovfugler eller firbente skapninger har fått ødelegge for eene – og katter måtte luftes i bånd.

Minister Elvestuen skriver i et brev til energi- og miljøkomiteen at vi nok kan anta at dette tette samspeillet mellom ærfugl og mennesker på Vegaøyene har resul-

tert i en bestand langt utover det vi i dag ville definert som naturlig. Senterpartiet deler denne vurderingen og vil minne om at det faktisk er denne lange egg- og duntradisjonen som er grunnlaget for at Vega fikk verdensarvstatus.

Menneskets bærekraftige samspill med naturen kan være verdt å ta vare på. Ministeren viser også til NINA-rapport 1405, som viser en dramatisk nedgang i bestanden av ærfugl på Vega etter 1920. Den konkluderer med at bestanden i dag trolig er under 5 pst. av det den var rundt 1920 – kanskje så lav som 2–3 pst.

Senterpartiet og et flertall i fylkestinget i Nordland mener at når det gjelder disse spesielle egg- og dunværene, må forvaltning av rovvilt som truer ærfuglen, kunne gjøres lokalt. Lokal forvaltning er grunnlaget for disse unike og vernede områdene. La lokal forvaltning fortsatt være nøkkelen til suksess – og bærekraftig naturbruk.

Helt til slutt har jeg lyst til å si at på mange av disse plassene ser i hvert fall jeg at det er altfor mange av disse rovfuglene.

Arne Nævra (SV) [15:45:51]: Aller først til representanten Adelsten Iversen: Hvis det er sånn at bestanden av havørn nå er langt over det som er en naturlig bestand, lurer jeg veldig på hva som er denne representantens definisjon på en «naturlig bestand». Er det sånn at mennesket skal være involvert og påvirke, høste, skyte og ta ut, og da er det en naturlig bestand, men hvis du ikke gjør det, da er det en unaturlig bestand? Det er en ganske underlig definisjon, og jeg har aldri opplevd det i noe faglitteratur. Det er en spennende diskusjon, gjerne over en kopp svart kaffe på skauen i det jeg kaller for en stubbesamtale. Det kan vi gjerne ta.

Jeg tok ordet nå først og fremst for å gi en anbefaling til Senterpartiet, som en samarbeidspartner framover, vil vi tro, hvis – eller når – det blir et regjeringsskifte. Det er veldig synd at sånne saker skal være med og splitte en front hvor man kunne hatt med seg veldig mange av miljøorganisasjonene i en bred bevegelse – bl.a. for distriktene, for å opprettholde bosetting, kortreist mat og økologisk tankegang, og at det kommer sånne forslag, som er så lite økologisk fundert, så gammeldagse og lite gjennomtenkte, som ødelegger det samarbeidsklimaet som Senterpartiet og bygdene så sårt trenger. Det synes jeg er leit. Jeg ber Senterpartiet i sånne tilfeller om å gå litt i seg sjøl og gå et par runder til på hva som lønner seg på lang sikt når det gjelder enkeltsaker som går ut over norsk natur og norske økosystemer, sånn som Senterpartiets forslag ofte gjør. De kan være populære der og da lokalt, kanskje, for det er ganske enkle og lett forståelige forslag, men det er altså ikke økologisk fundert. Jeg tok et par eksempler på det.

Det er besnærende når man ser havørna som svever, og det svever mange av dem over der. Det skal vi være stolte av, og det er det turistene vil se når de kommer dit. Det er en levende natur i Nord-Norge og langs Helgelandskysten – og nordover, vestover og nedover. Vi har faktisk fått to–tre par i Oslofjorden også – de har vært borte i hundre år, og nå er de tilbake igjen. Men det betyr ikke at de er en fiende fordi de henger over der. De kan også være en venn, og det er i sånne tilfeller man må gå inn i økologien. Som sagt, det er minken som er den største fienden. Det har jeg sett så mange ganger. De får panikk i dunværa hvis en mink viser seg. Og det er ikke så lett å se kanskje, men stormåkene er en voldsomt stor fiende for eggene, og havørna tar altså stormåker, spesielt stormåkeunger. Så vanskelig, men likevel enkelt, er det.

Vi vil støtte forslag nr. 2, fra Senterpartiet – og annonserer gjerne det. Det skulle bare mangle om vi ikke støtter at vi får en mer utviklet kultur, som dunværa er.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [15:49:14]: Jeg skal ikke holde på så lenge, men har lyst til å fortelle at jeg bor i et område med mye havørn. For egen del kan man se 12–20 havørn på en tur på 4 mil. Det er ganske bra. På grunn av havørn har jeg mistet en katt som kom litt for langt på yttersiden av huset, så det er reelt. Jeg synes ikke det kan være sånn at alt som er fredet av dyr, skal være på noen områder. Jeg kunne gjerne hatt 20 par havørn her i Oslo, det hadde vært flott. Oter er også noe man ser daglig. Det er faktisk mye mer enn man kanskje får inntrykk av. Det var bare det jeg hadde lyst til å si.

Sandra Borch (Sp) [15:50:24]: Jeg kunne ikke dy meg for å ta ordet da representanten Nævra nevnte Senterpartiet og rovdyrpolitikk. Det vi tar opp, er en reell problemstilling som veldig mange føler på kroppen. Det er ikke snakk om å utrydde. Det er snakk om å regulere. Jeg kan godt gå sammen med SV om å fremme et forslag om å flytte ørnen fra Tautra til Oslo. Det er Senterpartiet gjerne med på, men poenget er at dette er en reell utfordring som veldig mange i disse områdene føler på kroppen.

Jeg håper, som jeg har sagt tidligere, at Senterpartiet kan få bredere oppslutning om forslag nr. 2, for det er et godt forslag som anerkjenner den jobben som en haug med frivillige har gjort over mange år, og som de forhåpentligvis skal orke å gjøre også i framtiden.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11.

Presidenten antar at videre ordskifte foregår i stubbesamtaler.

Sak nr. 12 [15:51:37]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Kari Elisabeth Kaski, Lars Haltbrekken og Arne Nævra om opprettelse av en miljøklagenemnd i Norge (Innst. 319 S (2018–2019), jf. Dokument 8:112 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Terje Halleland (FrP) [15:52:22] (ordfører for saken): Forslagsstillerne ber i dette forslaget regjeringen om å utrede en miljøklagenemnd. De hevder at miljøet mangler rettssikkerhet, og at dette utgjør en trussel for natur og klima. Det vises også til naboland hvor en sånn klagenemnd gir sivilsamfunnet mulighet til å prøve forvaltningsvedtak miljømessig. Det blir også vist til Norges forpliktelser etter Århuskonvensjonen artikkel 9 som bakgrunn for forslaget.

Flertallet i komiteen merker seg at et tilsvarende forslag som det vi her behandler, ble fremmet av SV og Miljøpartiet De Grønne i 2016. Den gangen fikk ikke forslaget støtte fra andre enn partienes egne representanter. Også den gangen viste forslagsstillerne til Norges forpliktelser etter Århuskonvensjonen. Men stortingsflertallet mente at Århuskonvensjonen allerede var gjennomført i norsk rett gjennom det alminnelige systemet for forvaltningsklager og domstolsprøving, og understreket den gangen at det finnes en rekke juridiske og økonomiske virkemidler som bidrar til en god og økosystembasert forvaltning.

Statsråden pekte også på dette i sitt svarbrev til justiskomiteen i foreliggende sak. I sitt svarbrev viser statsråden også til at norsk natur og miljø beskyttes av en rekke lover som regulerer aktivitet som kan være med og påvirke miljøet. Eksempel her er Grunnloven § 112, der det stilles krav om at miljøhensyn integreres i beslutningsprosessene.

Videre oppstiller naturmangfoldloven krav om at lovens prinsipper om bærekraftig bruk skal legges til grunn som retningslinjer ved utøvelse av offentlig myndighet. Dette medfører at beslutningstaker allerede skal ha både kunnskap om og se hen til virkninger for natur

i plansaker og alle andre offentlige beslutninger med konsekvenser for naturen.

Det er også verdt å merke seg at forurensingsloven regulerer forurensinger til det ytre miljøet. Reglene om konsekvensutredning i plan- og bygningsloven skal bidra til bl.a. å sikre at virkningene for miljøet utredes før visse tiltak iverksettes, og reglene i miljøinformasjonsloven skal sikre allmennheten tilgang til miljøinformasjon.

Komiteens flertall har presisert at normalordningen i statsforvaltningen er en toinstansbehandling der nærmeste overordnede forvaltningsorgan er klageinstans. Normalordningen er altså ikke at det finnes en egen klagenemnd. Forvaltningslovutvalget påpeker også i NOU 2019: 5 at dette bør fortsette å være normalordningen, og at det vil være i tråd med regjeringens konstitusjonelle ansvar.

Lars Haltbrekken (SV) [15:55:36]: Da jeg var leder i Naturvernforbundet, fikk vi ofte saker inn på vårt bord som nok kunne hatt godt av en runde hos domstolene. Det kunne være utbyggingssaker der også mange jurister mente at vedtakene var i strid med lover og regler som vi har satt på miljøområdet. Men økonomien satte sine klare grenser. I Norge er kostnadene ved et vanlig søksmål gjennom rettssystemet så store at det kun er unntaksvis at miljøsakene når domstolene. Sivilsamfunnet, de frivillige organisasjonene, har ikke ressurser til å få prøvd forvaltningsvedtak gjennom rettssystemet. Og det som kan være feilaktige vedtak som rammer natur og klima, blir stående.

Hvert år fattes det tusenvis av forvaltningsvedtak med betydning for miljøet i dette landet. Det er vedtak som fattes både av kommuner, fylkeskommuner og statlige myndigheter. Vi har en ganske omfattende natur- og miljøvernlovgivning i Norge som skal ivareta våre felles natur- og miljøverdier, men det er ikke sånn at alle disse følges til enhver tid.

Hvis vi ser på domstolskontrollen med miljøsaker, ser vi at den er nesten fraværende. Undersøkelser viser at av alle sivile saker i norske domstoler i perioden 1996 til 2005 var det bare 0,4 pst. som handlet om miljø. Nå er det en større sak på gang her i Oslo hvor miljøorganisasjonene Natur og Ungdom, Greenpeace, Besteforeldrenes klimaaksjon og også andre tilsluttede organisasjoner, som Naturvernforbundet, har gått til søksmål mot den norske regjeringen for tildelingen av oljefelt i Barentshavet, og at det kan være et brudd på Grunnloven § 112, grunnlovsbestemmelsen som skal sikre også framtidige generasjoner retten til et friskt miljø.

Dette har vært en omfattende sak som både har tatt tid og kostet svært mye penger. Sverige og Danmark har egne miljødomstoler eller miljøklagenemnder hvor for-

valtningsvedtak blir prøvd hvert år. Dette er også med på å styrke legitimiteten til de miljølovene som er. Vi ønsker derfor å få en lignende utredning i Norge, og jeg tar med det opp forslaget SV står bak.

Presidenten: Da har representanten Lars Haltbrekken tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Ola Elvestuen [15:59:02]: Norsk natur og miljø beskyttes gjennom en rekke lover som regulerer aktivitet som kan påvirke miljøet. For eksempel stiller Grunnloven § 112 krav om at miljöhensyn integreres i beslutningsprosesser, og naturmangfoldloven medfører krav om at de miljørettslige prinsippene om bærekraftig bruk i §§ 8–12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet.

Kontrollen med forvaltningen skjer på ulike måter. Forvaltningsvedtak med betydning for miljøet kan påklages på vanlig måte etter reglene om klage på forvaltningsvedtak. Klageinstansen kan da overprøve alle sider av saken. Klageretten har til formål å sikre riktige avgjørelser.

I tillegg til systemet for forvaltningsklager og domstolsprøving kan kontroll med forvaltningen i saker om miljø skje gjennom Sivilombudsmannen eller Riksrevisjonen. Enhver som mener seg utsatt for urett eller feil fra den offentlige forvaltningen, kan klage til Sivilombudsmannen. Det gjelder også for enkeltpersoner eller miljøorganisasjoner som har til formål å ivareta naturmiljøet.

Forslagsstillerne viser bl.a. til Århuskonvensjonen artikkel 9 nr. 4, som de mener pålegger Norge å ha et rimelig og effektivt overprøvingsorgan.

Århuskonvensjonens bestemmelser om klage og domstolsprøving anses for implementert i norsk rett gjennom det alminnelige systemet for forvaltningsklager og domstolsprøving. Forholdet mellom denne delen av konvensjonen og norsk rett ble vurdert av Justisdepartementets lovavdeling forut for norsk ratifikasjon av konvensjonen.

Det er viktig med kontroll for å sikre at forvaltningen løser de oppgavene den er pålagt av folkevalgte organer og overordnede i forvaltningen. Denne kontrollmuligheten er også viktig for å sikre samfunnets tillit til at forvaltningen fatter riktige avgjørelser.

Jeg mener kontrollen med forvaltningsvedtak som har betydning for miljøet, ivaretas gjennom det eksisterende forvaltningsapparatet for klagesaksbehandling, muligheten for domstolsprøving og andre kontrollorganer, som Sivilombudsmannen og Riksrevisjonen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lars Haltbrekken (SV) [16:01:25]: Det at det er så få saker i rettssystemet som omhandler miljø, forvaltningsvedtak som berører miljø, har ikke statsråden adressert i sitt svarbrev til komiteen. Men mitt spørsmål til statsråden er: Hva tenker han om denne skjevheten? Er ikke det et uttrykk for at man kan ha behov for nettopp en slik klagenemnd? Jeg viser til mitt innlegg, hvor jeg fortalte hvor dyrt det kan være for organisasjoner å gå til et sivil søksmål.

Statsråd Ola Elvestuen [16:02:12]: Det er ikke tvil om at det kan være dyrt, men jeg mener at vi har et bra system ved at vi har toinstansbehandling, som gjør at man kan klage på avgjørelser, og at man også kan klage til overordnet instans, som gir muligheten til å se på hele saken. Så har man i tillegg, som jeg nevnte, muligheten til å gå til Sivilombudsmannen, som alle, både enkeltpersoner og naturvernorganisasjoner, også kan gå og klage til.

Lars Haltbrekken (SV) [16:02:46]: Jeg har lyst til å trekke inn en konkret, pågående sak. I Flatanger kommune, i nordre del av det nye Trøndelag, pågår det nå en vindkraftutbygging. I forbindelse med den utbyggingen ble det stilt krav fra energimyndighetene om at det skulle gjøres forundersøkelser og etterundersøkelser av fuglelivet, for at man skulle kunne tilpasse anleggsarbeidet til fuglelivet for å unngå unødige skade på fuglelivet. Anleggsarbeidet startet opp før denne rapporten var ferdig, og da sier det seg selv at det blir ganske vanskelig å ta hensyn til de anbefalingene som kommer i rapporten. Hadde vi hatt en miljøklagenemnd, ville miljøorganisasjoner lett kunne ha klaget dette inn for en miljøklagenemnd og fått saken behandlet der. Det kan man ikke nå. Hvilke muligheter mener statsråden at miljøorganisasjonene da skal bruke i en slik sak?

Statsråd Ola Elvestuen [16:03:55]: Nå kan ikke jeg gå inn på akkurat den saken, der sakskomplekset ligger mer hos olje- og energiministeren enn hos meg. Men det er ikke noen annen måte enn at vi har klagemuligheter innenfor det systemet som vi har nå også. Man har mulighet til å få saken prøvd på nytt i den instansen hvor den har vært vurdert, og man har også en klagemulighet i overordnet organ.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.
Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 12.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt frem ett forslag, fra Freddy André Øvstegård på vegne av Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å utvide foreldrepermisjonen for foreldre som får prematurfødte barn, til også å gjelde barn født i svangerskapsuke 33–37, og som innebærer at stønadperioden blir forlenget i det antallet uker som de ellers ville hatt rett på dersom barnet blei født til termin.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 92 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.15.09)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i folketrygdloven mv. (foreldrepenger ved premature fødsler mv.)

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 14-5 andre ledd skal lyde:

Det kan ytes foreldrepenger som ved adopsjon til person som har foreldreansvar når den andre av foreldrene dør, eller får tildelt foreldreansvaret i medhold av *barnelova* § 38 og kapittel 7. IV, såfremt vedkommende har hatt mindre samvær enn tilsvarende *barnelova* § 43 andre ledd.

Ny § 14-10 a skal lyde:

§ 14-10 a. Utvidet stønadperiode for foreldrepenger ved prematur fødsel

Ved fødsel før svangerskapsuke 33 forlenges stønadperioden tilsvarende antallet dager fra fødselsdatoen til og med dagen før terminatoen. Antallet dager med pleiepenger etter kapittel 9 går til fradrag i forlengelsen.

§ 14-17 andre ledd skal lyde:

Engangsstønad kan ytes også til person som har foreldreansvar når den andre av foreldrene dør, eller får tildelt foreldreansvaret i medhold av *barnelova* § 38 og ka-

pittel 7. IV, såfremt vedkommende har hatt mindre samvær enn tilsvarende barnelova § 43 andre ledd.

II

I lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd gjøres følgende endringer:

§ 5 første ledd skal lyde:

Ved utenlandsopphold som fører til at vilkårene i § 4 ikke lenger er oppfylt, gis det likevel rett til barnetrygd når både barnet og den barnet bor fast hos under utenlandsoppholdet er medlemmer i folketrygden etter folketrygdloven § 2-5 eller § 2-8. *Hvis utenlandsoppholdet er ment å vare i mindre enn 12 måneder og både barnet og den barnet bor fast hos under utenlandsoppholdet fyller vilkårene i folketrygdloven § 2-5 eller § 2-8, kan det også gis rett til barnetrygd.*

III

I lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre gjøres følgende endringer:

§ 63 andre ledd skal lyde:

Vert foreldra ikkje samde, kan kvar av dei reise sak for retten, jf. § 56. Dom, rettsforlik og avtale med tvangskraft kan likevel berre endrast når særlege grunnar talar for det. Førebels avgjerd etter § 60 kan endrast på same vilkår av den domstolen som har hovudsaka. *Dersom ein av foreldra har flytta med barnet utan at foreldra var samde, kan den andre av foreldra reise ny sak for retten.*

IV

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i gjeldsordningsloven (namsmyndighetens stedlige kompetanse der skyldneren har adresseperre)

I

I lov 17. juli 1992 nr. 99 om frivillig og tvungen gjeldsordning for privatpersoner gjøres følgende endringer:

§ 2-1 første ledd tredje punktum skal lyde:

Skyldnere som ikke er bosatt i Norge, jf. § 1-4 fjerde ledd, og skyldnere med adresseperre i Folkeregisteret, jf. folkeregisterloven § 10-4, kan fremsette søknad for den namsmann Kongen har utpekt.

§ 2-7 nytt fjerde punktum skal lyde:

For skyldnere som ikke er bosatt i Norge, jf. § 1-4 fjerde ledd, og skyldnere med adresseperre i Folkeregisteret, jf. folkeregisterloven § 10-4, sendes saken til tingretten for den kommunen der namsmannen har kontor.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen fastsetter. Endringene gjelder for søknader om gjeldsforhandling fremsatt etter lovens ikrafttredelse.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak

l o v

om endringer i barnevernloven (politiattest for fylkesnemndsledere, tilgang til opplysninger i Folkeregisteret)

I

I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

Ny § 6-4 b skal lyde:

§ 6-4 b *Tilgang til opplysninger fra Folkeregisteret*

Offentlige myndigheter kan uten hinder av taushetsplikt innhente opplysninger fra Folkeregisteret når det er nødvendig for å utføre oppgaver etter denne loven.

§ 6-10 nytt fjerde ledd skal lyde:

Den som skal ansettes som leder i fylkesnemnda, skal legge frem en uttømmende politiattest som nevnt i politiregisterloven § 41 første ledd.

Nåværende fjerde, femte og sjette ledd blir nytt femte, sjette og syvende ledd.

II

1.Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.

2.Departementet kan gi overgangsbestemmelser.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt 10 forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Kari Henriksen på vegne av Arbeiderpartiet
 - forslagene nr. 3–10, fra Une Bastholm på vegne av Miljøpartiet De Grønne
- Det voteres over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå forskrift om markedsføring av ikke-medisinske kosmetiske inngrep med formål om å innføre et forbud mot

kosmetisk kirurgi som ikke er en del av medisinsk behandling.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for strengere håndheving av regler for markedsføring rettet mot barn under 18 år og vurdere forbud mot reklame rettet mot denne aldersgruppen.»

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet ble med 62 mot 39 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.16.55)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:94 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Hulda Holtvedt om å redusere kropps- og skjønnhetspress blant unge – vedtas ikke.

Presidenten: Det votes alternativt mellom innstillingen og forslagene nr. 3–10, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen revidere forskrift om miljørettet helsevern i skoler og barnehager med formål om å påby reklamefrie soner rundt skoler og sikre at skoler og barnehager er frie for produktreklame.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå forskrift om markedsføring av kosmetiske inngrep med formål om å innføre et forbud mot markedsføring av kosmetisk kirurgi.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere et forbud mot markedsføring av slankemidler.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gi Forbrukertilsynet mandat til å slå hardere ned på brudd på markedsføringsloven kapittel 4 om særlig beskyttelse av barn.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gi Forbrukertilsynet mandat til å slå ned på bruk av mannekengdukker med medisinsk uforsvarlige kroppsproporsjoner.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innhente mer kunnskap om barn og unges sårbarhet for reklamepåvirkning.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige endringer i opplæringslova § 1-1 for å gi loven et normkritisk utgangspunkt.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede muligheten for å regulere målrettet reklame i sosiale medier for norske brukere, herunder vurdere forbud mot å målrette og filtrere reklame etter alder.»

Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble innstillingen bifalt med 88 mot 11 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.17.30)

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten er det blitt satt frem i alt 6 forslag. Det er

- forslagene nr. 1–5, fra Kari Henriksen på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 6, fra Åslaug Sem-Jacobsen på vegne av Senterpartiet

Det votes over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av krisesenterloven slik at kvinner i aktiv rus som opplever vold, får et eget gratis, lavterskel krisesentertilbud som er individuelt tilrettelagt.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at krisesenterlovens definisjon av nære relasjoner skal inkludere kvinnenens egen definisjon av nær relasjon.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 61 mot 38 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.18.07)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 6, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om definisjonen av «nære relasjoner» i krisesenterloven i tilstrekkelig grad er dekkende, og om det bør tydeliggjøres i lovens formålsparagraf hva som menes med nære relasjoner.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Rødt har varslet subsidiær støtte.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 87 mot 13 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.18.27)

Presidenten: Det voterer over forslagene nr. 3–5, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at rusmiddelavhengige kan starte opp eller opprettholde substitusjonsmedisinering ved krisesentrene.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at den faglige veilederen for krisesentre legger vekt på samarbeid mellom krisesentrene og spesialisthelsetjenesten slik at de som ønsker det, kan kanaliseres inn i tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB).»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre informasjonsopplegg for kvinner i rusmiljøene om at vold ikke er akseptabelt, og at det finnes steder som tilbyr hjelp gratis.»

Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 50 mot 49 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.18.48)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:99 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Elise Bjørnebekk-Waagen, Siri Gåsemyr Staalesen, Lise Christoffersen, Maria Aasen-Svensrud, Torstein Tvedt Solberg og Kari Henriksen om styrket krisesentertilbud for kvinner med rusproblemer – vedtas ikke.

Presidenten: Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 62 mot 38 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.19.26)

V o t e r i n g i s a k n r. 6

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt 7 forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Kari Henriksen på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
 - forslagene nr. 4 og 5, fra Kari Henriksen på vegne av Arbeiderpartiet
 - forslagene nr. 6 og 7, fra Åslaug Sem-Jacobsen på vegne av Senterpartiet
- Det voterer over forslagene nr. 6 og 7, fra Senterpartiet.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvorvidt second opinion-vurdering av akuttvedtak kan innføres med det formål å kvalitetssikre akuttvedtak som fattes av barnevernstjenesten.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan man på en hensiktsmessig måte skal gi pressen tilgang til saker i fylkesnemndene for å sikre åpenhet og innsyn, samtidig som de involverte parter rett til privatliv ivaretas.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet ble med 88 mot 11 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.20.02)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 5, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen igangsette en kvalitetsreform for et bedre barnevern, gjennom å fremme de nødvendige lovforslag og sørge for at følgende initiativ og endringer settes i verk:

Rettssikkerhet

- a) Alle fylkesnemndene skal ha tilbud om dialog/samtaler forut for behandling av saken i fylkesnemnda.
- b) Sakkyndige skal få oppdrag gjennom en søknadsbasert ordning i fylkesnemndene.
- c) Akuttvedtak skal alltid underlegges en second opinion-vurdering. Vedtaket skal også alltid sanksjoneres av en ytre instans.

- d) Ankemulighetene vedrørende omsorgsovertakelse bør endres, og det må utarbeides klarere kriterier for hvor ofte en ankesak kan reises. Barns hensyn må ivaretas bedre enn i dag.
- e) Det må sikres åpenhet for pressen i saker i fylkesnemndene.
- f) Muligheten for å stille kvalitetskrav til advokater som skal føre barnevernssaker, må utredes.
- g) Det politiske ansvaret for barnevernet skal tydeliggjøres og være klart forankret gjennom egne, årlige kvalitetsbaserte rapporter til kommunestyrene.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 72 mot 28 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.20.18)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen igangsette en kvalitetsreform for et bedre barnevern, gjennom å fremme de nødvendige lovforslag og sørge for at følgende initiativ og endringer settes i verk:

Barn og foreldre

- a) Barns beste skal ligge til grunn for alle tiltak og all hjelp gjennom hele kontakten med barnevernet, og bestemmelsen om dette i barnevernloven må flyttes fra § 4 til § 1, formålet.
- b) Brukerperspektiv fra barna selv og foreldrene skal gjennomsyre praksisen og må inkluderes i digitale plattformer som utvikles.
- c) I møtet med familiene og barna skal barnas foreldre ha en egen, selvstendig stemme og bli hørt gjennom hele prosessen.
- d) Foreldre og barns situasjon skal vurderes felles og hver for seg. Foreldre som blir fratatt barna, skal ha tilbud om oppfølging etter at vedtak om omsorgsovertakelse er fattet.
- e) Fosterforeldres stilling skal gjennomgås, og oppfølging og veiledning skal forbedres.
- f) Tjenesten må ivareta behovene for kulturforståelse og hensynta språkutfordringer som urfolk, innvandrere og nasjonale minoriteter har.
- g) Ettervern bør utvides til 25 år.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 64 mot 36 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.20.37)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen igangsette en kvalitetsreform for et bedre barnevern, gjennom å fremme de nødvendige lovforslag og sørge for at følgende initiativ og endringer settes i verk:

Organisering, samarbeid og virkemiddelapparat

- a) Tjenester som rettes mot barn og unge og deres familier, skal organiseres i samlokaliserte lavterskeltiltak med tverrfaglig kompetanse. Jordmor, helsesøster, psykolog, sosionom og barnevernspedagog skal være minimumsbemanning. Tjenesten kan inkludere andre faggrupper som for eksempel lege, familieterapeut, pedagog, førskolelærere o.a.
- b) Formelt, praktisk samarbeid mellom barnevern, skole og frivillige aktører i kommunen som arbeider med tiltak for barn og unge, bør lovfestes.
- c) Begrepet akuttvedtak bør erstattes med hastevedtak.
- d) Virkemiddelapparatet i Nav/sosialtjenesten må utvides, hjemmehjelp, leksestøtte, støttekontakter o.l. må være tilgjengelig raskt og uten byråkratiske ordninger.
- e) Veiledende kriterier for bemanningsnorm i barnevernstjenesten bør utredes.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 63 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.20.55)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1 og 3, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen iverksette en kartlegging av arbeidsmiljøet i barnevernet, for å finne ut hvorvidt mangel på tid, trusler/vold/netthets o.l. kan forklare høy turnover. Arbeidet skal gjøres sammen med ansattes organisasjoner, og resultatet skal fortløpende presenteres for Stortinget på egnet måte.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen igangsette en kvalitetsreform for et bedre barnevern, gjennom å fremme de nødvendige lovforslag og sørge for at følgende initiativ og endringer settes i verk:

Utdanning

- a) Relevante utdanninger må legge sterkere vekt på relasjonskompetanse og styrket kunnskap om familierelasjoner og praktisk lavterskel familiearbeid.
- b) Praksis og sosialfaglig innhold skal utgjøre en større andel av relevante utdanninger.
- c) Veiledningskompetansen må styrkes, intern veiledning må bli en del av praksisen, og veiledningsarbeidet for fosterhjemfamilier må bedres.
- d) Klasseperspektivet må vektlegges sterkere i utdanningen for å gi studentene en bedre forståelse av hvordan sosial bakgrunn, levekårsstress i fattige familier og språkbarrierer påvirker samhandlingen mellom barnevernet og familier.
- e) Det bør legges til rette for flere praksisnære karriereløp for barnevernspedagoger, sosiomer og andre ansatte, og at flere med praktisk erfaring får muligheten til å ta mastergrad og doktorgrad (PhD-utdanning) og å ta kunnskapen med seg tilbake i arbeidet i barnevernet.
- f) Det bør legges frem en plan for opptrapping av stipendiatstillinger innen sosialt arbeid og barnevernsutdanninger for å bidra til mer kunnskapsbasert utvikling av profesjonene.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 61 mot 39 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 16.21.14)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:84 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Henriksen, Jonas Gahr Støre, Anette Trettebergstuen, Trond Giske, Elise Bjørnebekk-Waagen og Runar Sjøstad om en kvalitetsreform for det kommunale barnevernet – vedtas ikke.

Presidenten: Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 59 mot 39 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 16.21.48)

V o t e r i n g i s a k n r . 7

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i energiloven § 9-5 (innhenting av politiattest)

I

I lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. gjøres følgende endringer:

§ 9-5 overskriften skal lyde:

§ 9-5 (*Meldeplikt, rett til adgang og vilkår for tilgang*)

§ 9-5 nytt tredje ledd skal lyde:

Beredskapsmyndigheten kan gi forskrift om at KBO-enheter kan kreve at personer som skal ha tilgang til anlegg eller annet som har vesentlig betydning for drift eller gjenoppretting av eller sikkerhet i produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av elektrisk energi eller fjernvarme, skal fremlegge en ordinær politiattest.

II

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 8

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i forurensningsloven, produktkontrollloven, naturmangfoldloven og svalbardmiljøloven mv. (innføring av overtredelsesgebyr og heving av straffesammene)

I

I lov 11. juni 1976 nr. 79 om kontroll med produkter og forbrukertjenester gjøres følgende endringer:

§ 12 skal lyde:

§ 12 *Straffansvar*.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, eller som bryter vilkår fastsatt med hjemmel i § 7, straffes med bøter, fengsel i inntil 1 år eller begge deler, så fremt ikke strengere straffebestemmelse kommer til anvendelse.

Har overtredelsen voldt fare for menneskers liv eller helbred, stor skade eller ulempe på miljøet, eller det for øvrig foreligger særdeles skjerpene omstendigheter, kan fengsel inntil 3 år anvendes, så fremt ikke strengere straffebestemmelse kommer til anvendelse.

Første og andre ledd gjelder ikke overtredelse av §§ 9, 10 og 11 femte ledd. Overtredelse av § 3 straffes bare dersom den skjer forsettlig eller ved grov uaktsomhet.

Ny § 12 a skal lyde:

§ 12 a *Overtredelsesgebyr*.

Kongen kan gi forskrift om ileggelse av overtredelsesgebyr til den som:

- a) overtrer aktsomhets- og tiltaksplikt i § 3 første ledd
- b) overtrer aktsomhets- og tiltaksplikt i § 3 andre ledd første punktum
- c) overtrer informasjonsplikt i § 3 femte ledd
- d) overtrer substitusjonsplikt i § 3 a
- e) overtrer forskrifter eller enkeltvedtak etter § 4 eller § 4a
- f) overtrer plikt i § 5 a
- g) overtrer forbud etter § 6
- h) overtrer vedtak etter § 6 a
- i) overtrer meldeplikt i eller etter § 6 b.

Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser.

Kongen kan gi forskrift om utmålingen av overtredelsesgebyr.

Adgangen til å legge overtredelsesgebyr foreldes 2 år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at det gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om overtredelsesgebyr.

II

I lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensinger og om avfall gjøres følgende endringer:

§ 78 skal lyde:

§ 78 (*straffansvar for forurensning*)

Med bøter eller fengsel inntil 1 år eller begge deler straffes den som forsettlig eller uaktsomt

- a) har, gjør eller setter i verk noe som kan forurense i strid med denne lov eller forskrifter i medhold av loven
- b) unnlater å treffe tiltak som han er pliktig til etter §§ 7 og 40, etter forskrift i medhold av loven, etter vilkår i enkelttillatelse etter § 11, vilkår i godkjent beredskapsplan etter § 41, eller etter særskilt pålegg i medhold av denne lov
- c) unnlater å gi melding etter §§ 19 eller 20 eller å legge fram beredskapsplan etter § 41
- d) unnlater å etterkomme forurensningsmyndighetens pålegg etter §§ 49-51.

Har overtredelsen voldt fare for stor skade eller ulempe, eller det forøvrig foreligger skjerpene omstendigheter, kan fengsel inntil 3 år anvendes. *Dersom overtredelsen har voldt fare for alvorlig eller irreversibel skade på biologisk mangfold, eller fare for menneskers liv eller helbred, kan fengsel inntil 5 år anvendes.*

§ 79 første ledd skal lyde:

Med bøter eller fengsel inntil 1 år eller begge deler straffes den som forsettlig eller uaktsomt

- a) etterlater eller tømmer samlet avfall, større kasserte gjenstander eller spesialavfall, slik at det kan virke skjemmende eller være til skade eller ulempe for miljøet
- b) unnlater å etterkomme pålegg om tiltak mot avfall etter § 37.

§ 79 fjerde ledd oppheves.

Ny § 80 skal lyde:

§ 80 (*overtredelsesgebyr*)

Forurensningsmyndigheten kan gi forskrift om ileggelse av overtredelsesgebyr til den som

- a) har, gjør eller setter i verk noe som kan forurense i strid med denne lov eller forskrifter i medhold av loven
- b) overtrer tiltaksplikt etter § 7 andre ledd eller pålegg etter § 7 fjerde ledd
- c) overtrer vilkår i forskrift etter § 9 første ledd eller tillatelse etter § 11 første ledd jf. § 16
- d) driver virksomhet uten tillatelse i strid med forskrift etter § 11 tredje ledd

- e) overtrer meldingsplikt etter § 20 første ledd andre punktum eller tredje ledd første punktum eller forskrift etter § 20 fjerde ledd
- f) overtrer tiltaksplikt etter § 20 første ledd første punktum eller pålegg etter § 20 andre ledd
- g) overtrer forskrift etter § 24 tredje ledd
- h) overtrer forbud i § 28 første ledd eller plikt etter § 28 tredje ledd
- i) overtrer § 29 første ledd første punktum
- j) overtrer forbud i § 30 tredje ledd andre punktum, eller forskrift etter § 30 andre eller tredje ledd
- k) overtrer forskrift eller enkeltvedtak etter § 31 andre ledd
- l) forsøker å overtre bestemmelser om grensekryssende forsendelse av avfall i forskrift etter §§ 31 til 32
- m) overtrer plikt i § 32 første ledd første punktum
- n) overtrer forskrift etter § 32 a første ledd
- o) overtrer forskrift eller enkeltvedtak etter § 33 første ledd
- p) overtrer plikt i § 35 første eller tredje ledd eller pålegg etter § 35 fjerde ledd
- q) overtrer varslingsplikt i § 39 første eller andre ledd eller forskrift etter § 39 tredje ledd, når vedkommende er den ansvarlige for forurensningen,
- r) overtrer beredskapsplikt i § 40 første ledd eller forskrift eller enkeltvedtak etter § 40 andre ledd
- s) overtrer forskrift etter § 52 b.

Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlig eller uaktsomme overtredelser.

Forurensningsmyndigheten kan gi forskrift om utmålingen av overtredelsesgebyr.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes 2 år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at det gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om overtredelsesgebyr.

III

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker skal § 67 andre ledd bokstav c lyde:

- c) overtredelse av militær straffelov § 34 annet ledd annet straffalternativ, jf. tredje ledd, lov om toll og vareførsel § 16-7, skatteforvaltningsloven §§ 14-12 og 14-13, utlendingsloven § 108 tredje ledd, jf. sjette ledd, regnskapsloven § 8-5 første ledd første og tredje punktum, jf. tredje ledd første punktum, bokføringsloven § 15 første ledd første og tredje punktum, jf. tredje ledd første punktum, alkoholloven § 10-1 annet ledd, arbeidsmiljøloven § 19-1 annet ledd, kystvaktloven § 36 annet ledd, viltloven § 56 første ledd annet punktum, lakse- og innlandsfiskloven § 49 første ledd annet punktum, *forurensningsloven § 78 første ledd og § 79 tredje ledd, pro-*

duktkontrollloven § 12 første ledd, svalbardmiljøloven § 99 første ledd første punktum og transplantasjonslova § 23a.

IV

I lov 15. juni 2001 nr. 79 om miljøvern på Svalbard skal § 99 første ledd andre punktum lyde:

Er det inntrådt eller voldt fare for betydelig miljøskade, eller det for øvrig foreligger særdeles skjerpene omstendigheter, kan fengsel inntil 5 år anvendes.

V

I lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold gjøres følgende endringer:

§ 74 skal lyde:

§ 74 (*overtredelsesgebyr*)

Myndigheten etter loven kan ilegge overtredelsesgebyr til den som overtrer § 6, § 15 første og annet ledd, § 17 fjerde ledd første punktum, § 17 a annet og tredje ledd, § 22, § 24 første ledd, § 25, § 26, § 27 annet ledd, § 28, § 29 første og fjerde ledd, § 30 første og annet ledd, § 31 annet ledd annet punktum, § 34, § 35 annet ledd, § 36 annet ledd, § 37 tredje ledd, § 38 annet punktum, § 39 femte ledd, § 44 annet ledd, § 45 første og annet ledd, § 54 første til fjerde punktum, § 55 første ledd, § 58 første ledd, § 59 første og sjette ledd, § 60 første ledd, § 61, § 63 annet ledd første punktum og § 66.

Overtredelsesgebyr kan også ilegges den som overtrer

- a) bestemmelser i en forskrift gitt med hjemmel i noen av bestemmelsene nevnt i første ledd
- b) plikter som følger av individuelle avgjørelser gitt med hjemmel i noen av bestemmelsene nevnt i første ledd
- c) bestemmelser i en forskrift som nevnt i § 77 første punktum
- d) plikter som følger av individuelle avgjørelser som nevnt i § 77 første punktum.

Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlig eller uaktsomme overtredelser.

Kongen kan gi forskrift om utmålingen av overtredelsesgebyr.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes 2 år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at det gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om overtredelsesgebyr.

§ 75 annet ledd skal lyde:

Grov overtredelse av første ledd straffes med *bøter* eller fengsel inntil *fem* år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, legges særlig vekt på om den har medført eller voldt fare for betydelig skade på naturmangfoldet, om skaden på naturmangfoldet må anses uopprettelig,

graden av skyld, og om overtrederen har truffet forebyggende eller avbøtende tiltak.

VI

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt 10 forslag. Det er

- forslagene nr. 2 og 4, fra Åsmund Aukrust på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 1 og 3 samt 5–10, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne

Det voteres over forslagene nr. 5–10, fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at neste jordbruksoppgjør prioriterer tiltak for å styrke artsmangfoldet av insekter, for eksempel gjennom å:

a.innføre en støtteordning for utskilt økologisk jordbruksmark (for eksempel blomsterenger, kantsoner og andre biologisk verdifulle områder)

b.vri tilskuddene i retning av skjøtsel og areal i stedet for volum

c.støtte opp under økologisk landbruk som spydspiss for et mer bærekraftig landbruk ved å gjeninnføre omstillingsstøtten og øke tilskuddene

d.styrke tilskuddsordningen «Spesielle miljøtiltak i jordbruket» (SMIL)

e.opprette en ordning for driftsvansketilskudd til ugjødslede og oppløyde områder som høstings-skoger, slåttemarker og naturbeitemarker.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre vernet av leveområdene til insekter og andre arter gjennom å:

a.styrke det frivillige skogvernet og alle aktører som jobber med det vesentlig for å nå målet om

10 pst. vern av den produktive skogen

b.etablere en plan for vern og restaurering av natur og kulturlandskap i kystområder for å ivareta artsmangfoldet bedre

c.utvide ordningen med verna vassdrag, særlig kystnære vassdrag

d.verne og restaurere flere myrer og andre våtmarker

e.utvide ordningen Innovasjon Norge har, slik at også mindre gårder kan få støtte til løsdriftsfjøs

f.utvide ordningen «Utvalgte kulturlandskap» til 100 områder innen 2020

g.øke antallet prioriterte arter og utvalgte naturtyper og sette av midler til å gjennomføre handlingsplaner for å bedre tilstanden deres

h.utrede et system der staten gir grunneiere betaling for spesielt viktige økosystemtjenester som krever aktiv skjøtsel, eller som innskrenker muligheten for annen inntekt, herunder overgang til plukkhogst med sikte på å reetablere artsrik fleraldret skog, opprettholdelse og økning av biologisk mangfold i kulturlandskap og reetablering av sjeldne eller truede arter.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke naturvern hensyn i utbyggingssaker gjennom å:

a.styrke Fylkesmannens myndighet og kapasitet til veiledning og tilsyn med kommunene

b.gjennomgå lovene som regulerer utbygging og arealinngrep, og foreslå endringer for å sikre en mer helhetlig forvaltning og forhindre en bit-for-bit-nedbygging

c.sette av midler til klima- og miljørådgivere i kommunene.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen pålegge kommuner, fylker og statlig virksomhet å etablere og skjøtte blomsterenger/villenger med stedegne planter på sine eiendommer, inkludert takarealer, for å sikre artsmangfoldet av planter og insekter.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fasilitere offentlig forskning og utvikling av nødvendige stedegne frøblandinger for hele landet.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen iverksette et nasjonalt program med insentiver til å etablere og skjøtte blomsterenger/villenger med stedegne planter på private eiendommer, inkludert takarealer, for å sikre artsmangfoldet av planter og insekter.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 91 mot 9 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 16.23.14)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1 og 3, fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå og gjennomføre en snuoperasjon for norsk naturvern, arealforvaltning og landbruk for å stoppe norsk og global insektdød.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere et forskningsprogram for utvikling og utprøving av agroøkologiske dyrkningsmetoder, med fokus på økt jordkvalitet, utnytting av lokale ressurser og lavere forbruk av kunstgjødsel og sprøytemidler.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 65 stemmer mot og 34 stemmer for forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.
(Voteringsutskrift kl. 16.23.32)

Åsmund Aukrust (A) (fra salen): Arbeiderpartiet skulle stemme mot forslagene nr. 1 og 3.

Presidenten: Ja. Forslagene nr. 1 og 3 er fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Det er Rødt som har varslet støtte til forslagene.

Åsmund Aukrust (A) (fra salen): Det står på skjermen at også Arbeiderpartiet står bak forslagene.

Presidenten: Da tar vi voteringen på nytt.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 89 stemmer mot og 11 stemmer for forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.
(Voteringsutskrift kl. 16.24.38)

Dag Terje Andersen (A) (fra salen): Det er litt forvirrende, for på skjermen står det at Arbeiderpartiet er en av forslagsstillerne.

Presidenten: Det er helt riktig. Det var derfor vi tok voteringen på nytt. Jeg burde sikkert ha opplyst om det.

Karin Andersen (SV) (fra salen): I innstillingen står det også at Arbeiderpartiet står bak.

Presidenten: Ja, det står i innstillingen, men Arbeiderpartiet har varslet at de skal stemme imot.

Er det noen som stemte feil nå? To stemte feil.

Da er resultatet at 91 stemte mot og 9 stemte for forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslagene er dermed ikke bifalt.

Det voteres over forslagene nr. 2 og 4, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere et program for fullskalaovervåking av insekter for å ha et bedre kunnskapsgrunnlag om status for insekter i Norge og for å prioritere mellom ulike tiltak for å hindre insektdød.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en støtteordning for uttesting av autonome landbruksroboter for mer effektiv og målrettet bruk av gjødsel og plantevernmidler.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 62 mot 38 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 16.25.39)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen styrke og utvikle arbeidet med regionale frøblandinger ved å etablere regionale sentre for produksjon og salg av stedegne frø for blomstereng.

II

Stortinget ber regjeringen prioritere forskning på området, for ytterligere å forstå årsakssammenhengene og fremme kunnskapsbaserte tiltak for å motvirke insektsdød.

III

Stortinget ber regjeringen sørge for at Norge får unntak fra et eventuelt regelverk i EU som åpner for fri flyt av bier i EØS-området.

IV

Stortinget ber regjeringen føre en landbrukspolitikk som legger til rette for variert bruksstruktur, aktiv bruk av beiteressurser og bevaring av kulturlandskap over hele landet, og som bidrar til å styrke artsmangfold og sikre miljø og leveområder for pollinerende insekter.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 51 mot 49 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.26.04)

Videre var innstilt:

V

Dokument 8:88 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Kristoffer Robin Haug om å stoppe insektdøden – blir ikkje vedteke.

Presidenten: Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 62 mot 38 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.26.35)

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt 26 forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Åsmund Aukrust på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
 - forslag nr. 2, fra Ole André Myhrvold på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
 - forslagene nr. 3–9, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
 - forslagene nr. 11–13, fra Une Bastholm på vegne av Miljøpartiet De Grønne
 - forslagene nr. 15–17, fra Seher Aydar på vegne av Rødt
 - forslagene nr. 10, 14 og 18–26, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- Forslag nr. 24 er under debatten endret og lyder nå:
«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for redusert biltrafikk i byområdene og at all vekst i persontransporten i storbyområdene skal tas med kollektiv, sykkel og gange.»

Det voterer over forslagene nr. 15–17, fra Rødt.

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en sak der garantitider og reklamasjonsfrister på klær, hvetevarer, brunevarer og elektronikk minst dobles for å presse produsentene til å lage varer med økt leve-

tid og kvalitet og på den måten bidra til redusert forbruk.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om raskt å trappe opp klimafinansiering til utslippskutt, tilpasning og støtte for tap og skade til land i Sør basert på Norges rettfærdige andel av de globale klimakostnadene, og eksisterende forslag til en opptrappingsplan for norsk klimafinansiering fra flere norske miljø- og utviklingsorganisasjoner basert på rapporten "Norway's Fair Share of meeting the Paris Agreement" av Stockholm Environmental Institute.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme med forslag til endrede formålsparagrafer for norske statseide virksomheter som forvalter naturressurser slik at formålsparagrafene fremhever virksomhetenes ansvar for å redusere klimagassutslipp og tap av biologisk mangfold, og at dette fremheves over formål om økonomisk avkastning.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Lars Haltbrekken (SV) (fra salen): Det er gitt beskjed om at også SV skal støtte forslagene.

Presidenten: Det er notert.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Rødt ble med 91 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.28.16)

Presidenten: Det voterer over forslagene nr. 12 og 13, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fra og med forslag til statsbudsjett for 2020 innføre en klimaprosent hvor opptil to prosent av nasjonalinntekten overføres årlig fra Oljefondet til klimatiltak i utviklingsland, for å bidra med Norges rettfærdige andel av de globale klimakostnadene.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2020 fremme forslag om å overføre 65 mrd. kroner fra Statens pensjonsfond utland til FNs grønne klimafond.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 99 stemmer mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.28.33)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 11, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen umiddelbart stanse tildeling og åpning av nye olje- og gassfelt på norsk sokkel og samtidig starte en gradvis og planmessig utfasing av petroleumsvirksomheten over en 15-årsperiode.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 98 mot 2 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.28.51)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 14, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen trekke tilbake utlysningen av TFO 2019.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 91 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.29.09)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 10, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med forslag til statsbudsjett for 2020 utrede og foreslå å innføre et ungdomskort på kollektivtransport i Norge. Kortet skal gjelde for alle under 20 år.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 92 mot 8 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.29.27)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 24, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for redusert biltrafikk i byområdene og at all vekst i persontransporten i storbyområdene tas med kollektiv, sykkel og gange.»

Arbeiderpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 62 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.29.49)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 21, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan i forbindelse med statsbudsjettet for 2020 som gjør at 100 prosent av nybilsalget i 2025 er nullutslippsbiler.»

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 51 mot 49 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.30.10)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 18–20, 22, 23 25 og 26, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for Stortinget som kutter norske utslipp hvert år fram til Norge har null utslipp i 2050.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå økte CO₂-avgifter i statsbudsjettet for 2020.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme med en plan for å redusere reisetiden med tog mellom byene i Sør-Norge kraftig. Målet må være 4 timers reisetid mellom Oslo og henholdsvis Bergen, Stavanger og Trondheim.»

Forslag nr. 22 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2020 fjerne subsidiene til oljeindustrien.»

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme med en plan for karbonfangst og -lagring ved alle store punktutslipp i Norge.»

Forslag nr. 25 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2020 endre flyseteavgiften slik at det også betales for tomme seter.»

Forslag nr. 26 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en utredning av Norges historiske ansvar for klimakrisen og legge fram en plan for hvordan Norge skal ta sitt historiske ansvar for å finansiere klimatilpassing og klimakutt i andre land.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 91 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.30.34)

Presidenten: Det voterer over forslagene nr. 3–9, fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det ikke gis noen nye lete- eller utvinningstillatelser til oljeselskapene i Norge.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme et forslag om permanent vern mot petroleumsaktivitet i særlig verdifulle og sårbare havområder, som Lofoten, Vesterålen og Senja, iskantsonen, polarfronten i Barentshavet og Norskehavet, havområdet rundt Jan Mayen, Mørebankene, Iverryggen samt Skagerrak.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke Norges klimamål til en reduksjon på 60 pst. kutt innen 2030 sammenlignet med utslippene i 1990 og komme med en plan for hvordan Norge skal ta disse kuttene innenlands, i løpet av første halvår 2020.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en konseptvalgutredning og etterfølgende ekstern kvalitets sikring for en tredje rullebane på Gardermoen og andre store flyplassutbygginger, slik det gjøres for andre store samferdselsprosjekter. Utredningen må blant annet se utbyggingen av en tredje rullebane i lys av Norges klimamål og mål for bevaring av dyrket jord.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fra og med statsbudsjettet for 2020 utarbeide forslag til årlige sektorvise klimabudsjetter som forplikter norske myndigheter til å redusere klimautslippene fra norsk territorium med 60 pst. innen 2030 sammenlignet med 1990, og 95 pst. innen 2050.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hva som er Norges rettferdige andel av de globale klimakostnadene, og i forslag til statsbudsjett for 2020 redegjøre for en modell for å fastsette årlige bidrag og for hvordan disse kan benyttes til klimatiltak i utviklingsland.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget erklærer at det er en nasjonal og global miljø- og klimakrise, og ber regjeringen følge opp med omfattende og umiddelbare tiltak i Norge og globalt for å stoppe tapet av natur og biologisk

mangfold, og unngå katastrofale menneskeskapte klimaendringer.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene 9 fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 91 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.30.54)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 2, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gå imot en tredje rullebane på Oslo Lufthavn Gardermoen.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 80 mot 20 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.31.13)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fra og med statsbudsjettet for 2020 utarbeide forslag til årlige sektorvise klimabudsjetter.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 62 mot 38 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.31.32)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :**I**

Stortinget ber regjeringen komme med forslag til et nytt klimaforlik som kan danne grunnlag for et ambisiøst samarbeid om utslippskutt på tvers av partigrensene.

II

Stortinget ber regjeringen i forslag til statsbudsjettet for 2020 legge fram en plan med en årlig opptrapping av bistand fra Norge til utslippskutt og klimatilpasning i utviklingsland.

III

Stortinget ber regjeringen i forslag til statsbudsjettet for 2020 legge fram en plan med en årlig opptrapping av Norges bidrag til FNs grønne klimafond.

IV

Stortinget ber regjeringen prioritere bistandstiltak som medvirker til et bærekraftig og klimasmart landbruk i utviklingsland, og komme tilbake til Stortinget med en plan for hvordan dette kan gjøres i forbindelse med statsbudsjettet for 2020.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 51 mot 49 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.31.55)

Videre var innstilt:

V

Dokument 8:106 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Kari Elisabeth Kaski, Lars Haltbrekken, Arne Nævra, Mona Fagerås, Karin Andersen, Torgeir Knag Fylkesnes og Freddy André Øvstegård om klimastreik for klimakutt – vedtas ikke.

VI

Dokument 8:117 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Bastholm om å innfri klimastreikernes krav – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 89 mot 10 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.32.39)

Votering i sak nr. 11

Presidenten: Under debatten er det blitt satt frem i alt 2 forslag. Det er

– forslagene nr. 1 og 2, fra Sandra Borch på vegne av Senterpartiet.

Det voteres over forslag nr. 1, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen som fast ordning gi tillatelse til uttak av alle predatorer, inkludert oter

og havørn, som truer ærfuglbestanden i de tradisjonelle egg- og dunværene.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 88 mot 11 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.33.11)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for å beskytte ærfuglbestanden gjennom en ordning som stimulerer til flere aktive ærfuglvoktere på Vegaøy-an.»

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 80 mot 20 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.33.30)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:110 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siv Mossleth, Sandra Borch og Ole André Myhrvold om å bevare ærfuglene og den spesielle kystkulturen i de tradisjonelle egg- og dunværene – vert ikkje vedteke.

Presidenten: Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 88 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.34.01)

Votering i sak nr. 12

Presidenten: Under debatten er det satt frem ett forslag, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en egen miljøklagenemnd, med sikte på å opprette en slik.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Rødt har varslet støtte til forslaget.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:112 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Kari Elisabeth Kaski, Lars Haltbrekken og Arne Nævra om opprettelse av en miljøklagenemnd i Norge – vedtas ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Mil-

jøpartiet De Grønne ble innstillingen bifalt med 91 mot 9 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.34.50)

Sak nr. 10 [16:35:01]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves?

– Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 16.36.

